

# GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

\*\*

\*0: EK

\*1: 2005-2006

\*2: 23

\*3: WordXP

\*4: 23ste vergadering

\*5: Dinsdag 28 maart 2006

\*6: 13.30 uur

\*\*

## Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doek, Doesburg, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Engels, Essers, Franken, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Van der Linden, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsmas, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Platvoet, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Van Thijn, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen, Woldring en De Wolff,

en mevrouw Van der Hoeven, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer De Geus, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en de heer Rutte, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

\*\*

\*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Holdijk, wegens bezigheden elders;

Pruiksma, wegens ziekte.

\*\*

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

\*\*

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Ik verzoek u te gaan staan.

Op 25 februari jongstleden is oud-PvdA-senator Adri Maaskant op 85-jarige leeftijd overleden. Hij was lid

van de Eerste Kamer in de periode van 1971 tot en met 1983. Adri Maaskant, deskundige op het gebied van de volkshuisvesting, begon zijn carrière in 1945 als ambtenaar bij het ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting. Na vijf jaar vertrok hij daar om directeur te worden van het genootschap Het Oversticht in Zwolle. Vijfendertig jaar, tot aan zijn pensioen, zou hij directeur blijven van dit genootschap, dat zich bezighoudt met welstandstoezicht, monumentenzorg en landschapsverzorging voor Overijssel.

Een buitengewoon grote verdienste van hem daar was het bijeenbrengen van de welstands- en de monumentenzorg. Dat was bepaald niet vanzelfsprekend in die tijd, en daarmee zeker niet eenvoudig.

Hij vervulde diverse nevenfuncties op het gebied van natuurbescherming, recreatie en monumentenzorg op provinciaal niveau. Tevens was hij betrokken bij verschillende publicaties over historische landhuizen, oude boerderijen en kastelen.

In 1962 werd hij politiek actief, toen hij voor de Partij van de Arbeid werd gekozen als lid van de provinciale staten van Overijssel. Hij vervulde die rol vier periodes, tot medio 1978. Intussen was hij ook lid geworden van de Eerste Kamer. In de senaat had hij, niet verrassend, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening in zijn portefeuille. Verder hield hij zich bezig met verkeer en waterstaat.

Adri Maaskant was meer vakman dan politicus. Hij was ook serieus, vasthoudend en principieel. Zo stemde hij in 1975 vanwege zijn overtuiging als enige van zijn fractie tegen de wijziging van de Zondagswet, die moest leiden tot openstelling van zwembaden op zondag. Hoewel hij vrij fel kon zijn in zijn uitlatingen, was hij geen "man van de bühne".

Adri Maaskant was een man met liefde voor zijn vak en een grote betrokkenheid bij deze Kamer, een prettige collega voor iedereen die hem heeft mogen meemaken. De Eerste Kamer is hem dankbaar voor wie hij was en wat hij heeft betekend. Ik hoop dat deze herinnering aan hem een steun is voor zijn familie bij het verwerken van hun verdriet.

Ik verzoek u om een moment stilte.

\*\*

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

\*B

\*!Accijns\*!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de accijns en van enkele andere wetten (29729).**

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

\*B

\*!Wetenschapsbeleid en hoger onderwijs\*!

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

Aan de orde is de behandeling van:

**- het onderdeel Wetenschapsbeleid en hoger onderwijs van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2006 (30300-VIII).**

De **voorzitter**: Ik heet de minister en de staatssecretaris van harte welkom in deze Kamer.

\*\*

De beraadslaging wordt geopend.

\*N

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Voorzitter. Twee jaar geleden spraken wij in deze Kamer ook over excellentie in het hoger onderwijs- en wetenschapsbeleid. Het was een geïntegreerd beleidsdebat waaraan ook EZ deelnam, over de kennissamenleving en de noodzakelijke dwarsverbanden tussen onderwijs, wetenschap, economie en arbeidsmarkt. Innovaties op sociaal en economisch gebied zijn nodig om onze concurrentiepositie en onze innovatiekracht te versterken. De ontwikkeling en verspreiding van kennis en kunde zijn daarbij cruciaal. Vandaag staat het beleidsdebat in het teken van excellentie in onderwijs en onderzoek. Mijn fractiegenoot Kim Putters zal spreken over onderzoek. Mijn bijdrage zal gaan over excellent hoger onderwijs.

De Lissabondoelstellingen spreken voor zich. Groots en meeslepend zijn ze, maar niet echt duidelijk. 50% hoger opgeleiden is het doel. Wij willen graag weten of wij het dan hebben over participatie per cohort, over gediplomeerden per leeftijdsgroep of over een percentage van de gehele beroepsbevolking. Dat maakt voor de prioriteiten in hogeronderwijsland nogal wat uit. Het gaat bovendien bij de Lissabondoelstellingen ook nog eens om moeilijk te verenigen doelstellingen: vergroting van de toegankelijkheid, verhoging van rendement en behoud van niveau. Vandaag is dit de leidraad voor onze inbreng. Kan de staatssecretaris of het kabinet een tussenstand geven van de reeds bereikte mijlpalen van de Lissabonagenda op het punt van toegankelijkheid, rendementsverbetering en het "opscholen" van de bevolking, en een ruwe schets van de weg die ongetwijfeld nog te gaan is?

Een excellent hoger onderwijs bestookt de politiek met vragen en ideeën voor regelgeving dan wel voor het schrappen van regels, om zich optimaal van deze maatschappelijke taak te kunnen kwijten. En een excellent hoger onderwijs rapporteert trots de relevante cijfers, waaruit blijkt hoe het bijdraagt aan het slimmer worden van onze maatschappij.

Hoe kan het dan toch dat de Lisbon Council recent opnieuw rapporteert dat de kwaliteit en het aantal van de afgestudeerden achterblijft? Zijn onze instellingen dan niet inventief genoeg? Of is de politiek misschien zelf de rem op de ontwikkeling? Veel politici willen immers groots en meeslepend besturen? Vooral op dit moment hebben wij een ploeg aan zet die groots wil hervormen en daar ook nog eens aller dankbaarheid voor hoopt te oogsten. Dat hervormen gaat voornamelijk via het klassieke blauwdrukmodel. Dat is op zichzelf pikant, want

buiten de Haagse kaasstolp is de blauwdruk helemaal uit en heerst juist het openinnovatiemodel. Nog nimmer was het Haagse maakbaarheidsdenken zo sterk als de afgelopen jaren. Voor veel sociaal-democraten die zich hebben laten wijsmaken dat zij voornamelijk aan die zieke leden, is dat wel een ontregelende ervaring, denk ik. Maar het is gewoon de Haagse illusie dat wetgeving het belangrijkste instrument is om maatschappelijke verandering te bewerkstelligen. Als je een hamer in je hand hebt, zie je nu eenmaal overal spijkers.

Verleden jaar heb ik staatssecretaris Rutte uitgedaagd om de Raad van State eens een heel andere innovatieve vraag voor te leggen; in plaats van een kant-en-klaar wetsontwerp, een helder stuk met de door hem te bereiken doelen. Daarbij zou de Raad van State proactief kunnen aangeven welk type wet- en regelgeving geschikt is om die doelen te bereiken. Onze fractie pleitte toen ook voor een veel meer bottom-up gestuurd wetgevingsproces.

De staatssecretaris sloeg die raad in de wind en zit nu op de valreep van de levensduur van dit kabinet, en misschien zelfs ook wel van zijn eigen levensduur als lid van dit kabinet, met een bulk aan kritiek en commentaar die het onwaarschijnlijk maakt dat hij ooit in zijn persoonlijke portfolio die inhoudelijke doorbraken in het hoger onderwijs kan vermelden. Ook de discussie over de profielen in het voortgezet onderwijs, die nu volop woedt, is weer een voorbeeld van een wonderlijk wetgevingsproces. De PvdA-fractie zou wel eens willen horen hoe de Raad van State over deze lappendeken oordeelt. Wij constateren echter dat de minister en de staatssecretaris het wel zonder die deskundigheid menen te kunnen stellen. Het zij zo. De kiezer oordeelt straks wel.

Ik zei het al eerder, de Lissabondoelstellingen zijn een kans voor het hoger onderwijs en een bedreiging tegelijk. Want nog nooit waren de verleidingen zo groot om de normen een beetje op te rekken. Dan halen wij de streefcijfers tenminste nog een béétje. Het politieke vlees is zwak, zeker met verkiezingen voor de deur. Daarom wil de Partij van de Arbeidfractie het in het kader van die excellentie graag hebben over normen.

Als wij kijken hoe ons hoger onderwijs certificeert, constateren wij dat in Nederland de kat wel heel erg op het spek gebonden is. Onderwijzen en certificeren zijn bij ons hoger onderwijs immers in één hand. Er zijn nog nauwelijks mogelijkheden om opleidingsonafhankelijk te certificeren. De opleidingen vormen eigenlijk een diplomakartel. Maar er zit nog een andere, misschien wel grotere weeffout in het systeem. Instellingen kunnen hun bekostiging beïnvloeden met een hoog aantal afgestudeerden. En met de voorgestelde leerrechten verandert daar, als ik het goed begrijp, fundamenteel niets aan. Het systeem van de leerrechten zou goed werken als de beoordeling onafhankelijk was. Het is echter pervers, als die instellingen zélf zowel de meetlat ontwikkelen als deze hanteren.

Om de kwaliteit van het hoger onderwijs te bewaken, hebben wij in Nederland een zogenaamd accreditatiesysteem. Dat systeem is nog maar nauwelijks ingevoerd en ligt, naar goed Nederlands gebruik, al behoorlijk onder vuur. Vandaag zal een aantal van mijn collega's daar aandacht voor vragen.

Onze fractie heeft ervoor gekozen, één aspect van dat systeem in het bijzonder te belichten. Dat is de wijze waarop het accreditatiesysteem de kwaliteit van examens en examencommissie borgt. Wij constateren dat de kwaliteit van de examinering in het hoger onderwijs bij herhaling als zeer middelmatig wordt beoordeeld. Of het nu de inspectie is, een visitatiecommissie of de Onderwijsraad, alle constateren dat het beoordelen in het hoger onderwijs niet professioneel gebeurt. Er zijn vragen bij de validiteit en de betrouwbaarheid. Ook de objectiviteit laat te wensen over. Terwijl overal in onze complexe maatschappij gewerkt wordt aan transparantie en aan horizontalisering van toezicht, zijn wij op het punt van de toetsing en examinering in het hoger onderwijs nog, wat ik noem, onbewust onbekwaam. Wij willen van de staatssecretaris horen hoe hij daar tegenaan kijkt. Neemt hij de voorstellen van de inspectie en de Onderwijsraad over om de kwaliteit van de examinering een zwaarder gewicht te geven bij het eindoordeel van de NVAO over het verlenen van een accreditatie? En is hij het ook met ons eens, dat de Onderwijsraad terecht stelt dat uit het systeem de weeffout moet worden gehaald, die erin bestaat dat opleiden en toetsen in dezelfde hand zijn?

Naar de mening van mijn fractie is de totale beoordelingspraktijk waarmee een student binnen en buiten het systeem te maken krijgt, aan herziening en verbetering, aan een integrale, minder verkokerde visie toe. Kan de staatssecretaris ons bijvoorbeeld aangeven hoe hij de beoordelingsmomenten tussen het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs ziet? Dit ook in het kader van de profielendiscussie die weer oplaait. En hoe schakelt men idealiter tussen bachelor en master? Ook als die master aan een andere instelling gevolgd wordt? Leerrechten zullen immers mobiliteit faciliteren? Hoe certificeren wij competenties in het kader van een leven lang leren? Te lang hebben wij genoeg genomen met discussie over zaken als "selecteren aan de poort", zonder het totaaloverzicht van de beoordelingsmomenten en - praktijken aan de orde te stellen.

Wij willen daarnaast dat de professionaliteit van het meten van studieresultaten in het hoger onderwijs versterkt wordt. Wij zien dit als noodzakelijke voorwaarde voor het realiseren van de ambities. Wij hebben daar een aantal inhoudelijke redenen voor.

Ten eerste, nu het selecteren aan de poort in opmars is, is het belangrijk dat dit goed en betrouwbaar gebeurt. Geef de toppers wat hen toekomt.

Ten tweede, dat is belangrijk voor het realiseren van de gewenste toegankelijkheid. Onderzoek leert immers dat vooral zich emanciperende groepen -- de mensen die dus nog niet tot de dominante coalitie behoren -- nadeel hebben van niet objectieve beoordeling. Ik weet niet of op OCW Vijven en Zessen van A.D. de Groot nog wel eens wordt herlezen, of Pygmalion in the classroom. Het zijn aanraders, ook voor de NVAO en voor de VBI's. De staatssecretaris is historicus, dus kent vast zijn klassieken. Ook het onderzoek van Van Heek c.s. naar verborgen talenten is opnieuw, zij het in een geheel andere context, actueel.

In de sport wordt talent al vroeg gescout. Hoe doen wij dat eigenlijk in ons onderwijssysteem? Is dat wel voldoende op scouten gericht? Is de staatssecretaris in dat

kader op de hoogte van de succesvolle programma's in de Verenigde Staten, waarbij bepaalde groepen zelfs al vanaf hun 12de gestimuleerd worden om het hoger onderwijs als ambitie te hebben? Voorkomen van uitval is beter dan het heruitvinden van de moedermavo.

Als uitsmijter heb ik ten slotte nog een heel andere vraag aan deze staatssecretaris. Wij hebben in Nederland een zogenaamd binair stelsel van hoger onderwijs. Wereldberoemd in Nederland, maar daar dan ook alleen. Wie eraan willen tornen, krijgt al gauw pek en veren over zich. Erger kun je het bijna niet maken in onderwijsland.

Voorzitter. Wij gunnen de staatssecretaris op de valreep wel wat. Een doorbraakideetje. Hij zal daar wellicht verbaasd over zijn, maar een sociaal democraat is, zoals u weet, geen krent. Is de staatssecretaris met ons van mening dat de discussie over het binaire stelsel over de opleidingsinhoud en over de kwaliteit van afgestudeerden moet gaan? En is hij het ook met mij eens, dat examens en toetsen uitstekend gebruikt kunnen worden om duidelijk te maken waar het nu eigenlijk om draait in het onderwijs? Is dát ook niet wat bedoeld werd met de motie-Lambrechts die indertijd werd ingediend bij de behandeling van de Accreditatiewet aan de overzijde? Hoe staat het met de uitvoering van die motie?

Wij zijn benieuwd naar de antwoorden en zien uit naar het debat.

\*N

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Ik zal namens mijn fractie het onderdeel onderzoek behandelen.

Voor het versterken van de innovatieve kracht en de concurrentiepositie van ons land zijn de ontwikkeling én verspreiding van kennis en kunde van groot belang. Daarin moeten wij excelleren. Het woord "excelleren" wekt wellicht de indruk dat wij ons richten op hoogvliegers, Nobelprijswinnaars, uitvindingen die de wereld op haar grondvesten doen schudden. Voor de Partij van de Arbeidfractie is dat een té beperkte blik op excelleren. Voor innovatieve kracht is zowel een excellente basis als een briljante top noodzakelijk. Je kunt veel mooie ballen in de top van de kerstboom hangen, maar als de basis te smal is, valt hij om. Gerenommeerde topinstituten zijn mooi, maar niet voldoende. Wetenschappelijk onderzoek moet in brede zin presteren, zowel in kennisontwikkeling als in de toepassing ervan. De Partij van de Arbeidfractie meent dat wetenschappelijk onderzoek op drie terreinen moet excelleren:

1. Universiteiten en hogescholen moeten hun onderwijs en onderzoek adequaat (kunnen) verzorgen, zodat ze een broedplaats zijn en blijven voor kennisontwikkeling en kennisvermeerdering.
2. Onderzoeksinstituten moeten kennisdragers zijn en zorgen voor onafhankelijk, kritisch nadenken. De samenleving en de economie moeten dat optimaal benutten als motor voor collectieve welvaartsontwikkeling.
3. Wetenschappelijk onderzoek vervult als "onafhankelijk geweten van de samenleving" de functie van cultuurdrager. Het draagt bij aan de vorming van sociale, culturele en algemeen maatschappelijke waarden.

Om te excelleren, zoals in de Lissabonstrategie bedoeld, moeten wij daarom streven naar meer kwaliteit, toegankelijkheid, autonomie, variëteit en doelmatigheid van het onderzoek. Hoe staat dat er in de praktijk voor? Zijn wij op de goede weg naar meer excellentie?

Ik loop de drie genoemde terreinen af. Excelleert het onderzoek in kennisontwikkeling en kennisvermeerdering? Kennisallianties zijn belangrijk voor kennisvermeerdering. Twee jaar terug stelden wij, zoals mijn collega Trude Maas al zei, de noodzaak hiervan aan de orde in het beleidsdebat over de kennissamenleving in deze Kamer. De overheid moet daarvoor adequate randvoorwaarden scheppen, maar wij constateren nog steeds tegenkrachten. Ik noem enkele voorbeelden hiervan.

Bureaucratie en financiële belangen maken het onaantrekkelijk om samen te werken. De commissie-Chang constateert in haar voorlopige rapportage: "Voor het goed kunnen vervullen van de primaire taak om kennis als vermogen te produceren, is het van belang dat er een robuuste eerste geldstroom bestaat." Deze is echter vaak restpost op de begroting van universiteiten en staat onder druk. Chang concludeert dat "de belangrijkste barrière voor universitaire bestuurders voor de implementatie van veranderingen -- bijvoorbeeld naar aanleiding van externe onderzoeksevaluaties -- het ontbreken van de noodzakelijke financiën is". Kortom, financiële en administratieve tegenkrachten belemmeren nog steeds de samenwerking over faculteiten, universiteiten en instituten heen. Het loont vaak niet. Hoe maakt de regering korte metten hiermee?

Verontrustend zijn daarnaast de berichten dat het steeds lastiger wordt voor buitenlandse studenten en wetenschappers om in Nederland verblijf te krijgen. Het antiterrorismebeleid versterkt dit nog eens. De afgelopen week zijn daar ook nog eens extra berichten in het nieuws over gekomen. Er zijn bovendien fulltime veel fte's per instelling bezig met het regelen van politiezaken en verblijfsvergunningen, maar het resultaat is steeds beperkter. Mijn fractie vindt dat alarmerend, omdat de uitwisseling met buitenlandse onderzoekers cruciaal is voor excellentie. Hoe pakken de bewindslieden dit probleem aan? Het is de vraag of overleg met minister Verdonk hierover zoveel zin heeft. Als excellentie in voetbalkunstjes al niet telt, hoe doen wij dat dan met intellectueel knappe jongens en meisjes uit het buitenland?

Dat brengt ons bij de constatering dat het kabinet een tegenkracht in zichzelf is. Waar minister Van der Hoeven multidisciplinaire topinstituten van de grond probeert te trekken, stelt haar collega Brinkhorst de stopzetting van subsidies aan dergelijke instituten in het vooruitzicht. Uit evaluatie van de vier technologische topinstituten blijkt dat zij goed bijdragen aan kennisuitwisseling tussen wetenschap en praktijk. Zij leveren betere kwaliteit van onderzoek, goede onderzoekers en een relevante kennisinfrastructuur. Hun voortbestaan is afhankelijk van het partnerschap tussen overheid en bedrijfsleven. Mijn fractie kan dan ook niet rijmen dat minister Brinkhorst zijn steun op termijn intrekt. De doelen zijn binnen handbereik en de regering maakt een terugtrekkende beweging. Waarom? Waarom niet goede voorbeelden in de etalage zetten en bijvoorbeeld NWO en ZonMw geen nadrukkelijker rol

geven bij het stimuleren en verspreiden van dergelijke best practices?

Dit soort tegenkrachten werken vertragend op de weg naar excellentie. Wat gaat de regering hieraan doen in termen van regelgeving, financiering en afstemming met collega's in het kabinet? Kunnen zij misschien al een tipje van de sluier oplichten over wat er uit het kabinetsberaad over de reductie van administratieve lasten gekomen is? Welke duit hebben de bewindslieden van OCW in dat zakje gedaan?

Dit brengt mij op het tweede terrein waarop geëxcelleerd zou moeten worden, het excelleren in het zijn van kennisdrager. Ontwikkelde kennis en kunde moeten benut worden, maar het blijft te vaak steken in de lemen tussenlaag. De toestroom van onderzoekers moet daarom vergroten en overheid en bedrijfsleven zouden zich meer moeten openstellen voor onderzoekers. Ook hier constateren wij enkele tegenkrachten en ook daarvan enkele voorbeelden. Nederland kent een laag aantal promovendi in vergelijking met het buitenland. Het is goed dat universiteiten via onderzoeksmasters de zgn. "high potentials" stimuleren richting het onderzoek, maar wij zien tegelijk dat aansluitende promotietrajecten worden ingekort tot drie jaar. Onderzoekers van buiten de universiteit kunnen instromen, maar eigen studenten hebben een aanmerkelijk voordeel als zij aan hun universiteit blijven. Belemmert dit niet de mobiliteit van onderzoekers en uitwisseling van kennis? Wat levert het bovendien op in termen van kwaliteit als wij weten dat de gemiddelde promotieduur meer dan vijf jaar behelst? Enige tijd terug heb ik de minister hierover schriftelijke vragen gesteld. Zij gaf als antwoord dat dit in termen van kwaliteitsvermindering niet de bedoeling is, en ook niet in termen van vermindering van mobiliteit. Toch gebeurt het! Een lijst van instituten laat promotietrajecten "indalen" in onderzoeksmasters, van het Tinbergen Instituut tot de UvA, de VU, de EUR en de UvT. Kan de minister aangeven hoe breed verspreid deze trend is en hoe ze er tegen aankijkt? Werkt het driejarige promotietraject niet "inteelt" en een blinde vlek voor high potentials van buiten de instelling in de hand? Hoe zorgen wij ervoor dat de mobiliteit van onderzoekers en de kwaliteit van onderzoek hierdoor niet verminderen?

Er liggen daarnaast barrières voor doorstroom tussen onderzoek en de samenleving. Onderzoekers blijven veelal in de wetenschap hangen, terwijl zij daarbuiten ook meerwaarde moeten hebben. De zogenaamde "tenure track" kan via carrièrepaden en doorstroommogelijkheden leiden tot meer uitwisseling. Hoe stimuleert de regering dit? Hoe kijkt zij bijvoorbeeld aan tegen het rapport "Tussen wens en werkelijkheid: carrièreperspectieven van jonge onderzoekers", van het Promovendi Netwerk Nederland? En zou het imago van gepromoveerden en de doctortitels in het bedrijfsleven niet opgepoetst moeten worden?

Andersom is het nog steeds onaantrekkelijk om vanuit het bedrijfsleven aan een promotieonderzoek te beginnen. Zou de regering kennisinstellingen en onderzoeksinstituten niet meer kunnen bewegen richting professional masters en doctorates? Zou niet meer ingespeeld moeten worden op uitstapjes tussen wetenschap, bedrijfsleven en overheid? Daarbij is vaak een

wisselwerking tussen fundamenteel en toegepast onderzoek aan de orde en dat stimuleert excellentie! Hoe veel werk wordt hier eigenlijk van gemaakt en hoe staat het met de kwaliteitsborging? Kunnen de bewindslieden daar ook een extra impuls aan geven?

Kortom, de toestroom, mobiliteit en doorstroom van onderzoek naar de samenleving en andersom moeten sterker bevorderd worden. Wij zouden op dit punt graag een reactie van de bewindslieden krijgen.

Dan het derde terrein van excellentie. Excelleert het onderzoek in het zijn van cultuurdrager? Wetenschap voegt intellectuele waarde toe aan mensen en leidt tot reflecties op en oplossingen voor ontwikkelingen in de samenleving. Wij constateren een spanningsvolle relatie tussen marktwerking en concurrentie enerzijds en de noodzaak tot samenwerking anderzijds. Universiteiten moeten ondernemend zijn, onderzoek binnenhalen en concurreren. Zij trekken zich meer terug op het eigen domein, waardoor de kwaliteitsimpuls van interfacultaire en interuniversitaire onderzoeksscholen in het gedrang komt. De vraag is daarnaast hoe onafhankelijk het onderzoek kan blijven en hoe kwaliteit verbeterd wordt in die context. Universiteiten moeten meer met de vraag rekening houden en kunnen niet altijd de autonome wetenschapsontwikkeling in het vizier hebben, waarvoor samenwerking vaak noodzakelijk is. Kortdurende financiering voor "sexy" onderzoeksprojecten verdringt soms fundamenteel onderzoek. Hoe borgen wij de voor valorisatie zo noodzakelijke basis van fundamenteel onderzoek? Zou clustering van onderzoek niet beter zijn dan wildgroei van prioriteitsgebieden, overigens vaak gestimuleerd vanwege allerlei politieke vragen en wensen? Onderzoekers dreigen opgejaagd te worden om van geldstroompje naar geldkraan te hollen. Ik citeer maar even de columnist Piet Borst die zegt: "Dat kweekt handige jongens, maar nog geen briljante vernieuwers." Met andere woorden, welk vergezicht hebben de bewindslieden voor ogen voor de rol van de wetenschap in de samenleving?

Hoe nu verder? Hoe bereiken wij meer kwaliteit en toegankelijkheid van onderzoek en meer mobiliteit van de onderzoekers? Kennisuitwisseling, valorisatie, betrokkenheid van bedrijven en goed werkgeverschap zijn cruciaal. Wij vragen een reactie op enkele suggesties.

De heer **Van Raak** (SP): U vraagt de minister en de staatssecretaris naar hun opvatting over de rol van de wetenschap in de samenleving. Nu hoor ik de politiek en ook het bedrijfsleven, bijvoorbeeld via het Innovatieplatform, heel vaak over de rol van de wetenschap in de samenleving. Zou u eigenlijk niet veel eerder een oproep moeten doen aan de wetenschap zelf om haar visie te formuleren op haar rol in de samenleving en dat in ieder geval niet alleen over te laten aan politici of opdrachtgevers?

De heer **Putters** (PvdA): Zeker, dat ben ik volstrekt met u eens. Onderzoeksinstituten en universiteiten zouden op dat punt misschien wel wat meer ongehoorzaamheid kunnen tonen en zouden soms wat meer door de regels heen moeten breken. Ik ben het daar van harte mee eens en ik zal dan ook enkele suggesties doen waarbij volgens mijn

fractie de onderzoeksinstituten en universiteiten ook zelf aan zet zijn. Toch zou ik graag van de regering vernemen hoe zij prikkels daartoe inbouwt, hoe dit gestimuleerd wordt. Ik verwacht van de bewindslieden zeker geen top-downplan over de ontwikkeling van de wetenschap in de samenleving.

Als u mij toestaat, toch enkele suggesties. In de eerste plaats zou er volgens ons meer geïnvesteerd moeten worden in promotietrajecten en eerste geldstroomonderzoek, vooral met aandacht voor "transferable skills", zoals dat wel in mooi Nederlands wordt genoemd, in onderzoekersopleidingen. Daarvoor is wel een visie op de beoogde effecten van onderzoek in de samenleving nodig. Kan meer ingezet worden op het switchen tussen wetenschap, bedrijfsleven en maatschappij, ook in de vaardigheden die onderzoekers aangeleerd krijgen? Ligt daar -- hier komt het, mijnheer Van Raak -- geen "zorgplicht" van instellingen en de overheid richting zowel studenten als onderzoekers? Graag een reactie hierop.

In de tweede plaats is er een groot potentieel van vrouwelijke en allochtone onderzoekers dat volgens ons nu niet wordt aangesproken. Excelleren is volgens mijn fractie ook het benutten van beschikbaar talent. Hoe gaat de overheid zichzelf, instellingen en onderzoeksinstituten daarop meer aanspreken, bijvoorbeeld door een krachtiger arbeidsmarktbeleid?

In de derde plaats eindigen arbeidsrelaties met onderzoekers vaak abrupt. De Flexwet werkt vaak nadelig uit voor postdocs, er is niet snel sprake van vaste contracten en projectfinanciering is vaak op de korte termijn gericht. Mijn fractie zou wel eens van de bewindslieden willen horen hoe zij stimuleren dat onderzoekers bij goed functioneren ook de zekerheid krijgen dat zij gedurende een periode hun kwaliteiten echt kunnen bewijzen.

In de vierde plaats ligt bij accreditaties en visitaties veel nadruk op "stock": het meten van aantallen studenten, publicaties, promovendi en eerstegeldstroomonderzoek. Er is meer aandacht nodig voor de "flow", de weg die kennis gaat. Dat vergt nadenken over een zorgplicht voor onderzoeksinstituten, tenure tracks en maatwerk, adequate aansluiting tussen onderzoeksmasters en promotietrajecten en structuren voor kennisdeling. Is de minister bereid om te bezien of in accreditatie, visitatie en toezicht hier meer de nadruk op gelegd kan worden zodat het accent verschuift van de stock naar de flow en het resultaat voor de samenleving meer centraal staat?

Ik rond af. Wij moeten focussen op het type mensen en kennis dat wij nodig hebben. De toegankelijkheid, kwaliteitszorg en mobiliteit van opleidingen en onderzoekersloopbanen moeten beter. Het voortbestaan van de geschetste belemmeringen kunnen wij ons niet veroorloven. Wij vernemen graag hoe de bewindslieden deze wegnemen en wat de nieuwe HOO-wetgeving daaraan bijdraagt. Wij wachten met belangstelling de reactie van de bewindslieden af.

\*N

De heer **Woldring** (CDA): Voorzitter. Evenals bij de begrotingsbehandeling in 2004 en 2005 wil de CDA-fractie vandaag in de eerste plaats aandacht besteden aan de kennisinnovatie. Vervolgens zal ik aandacht besteden aan de financiering van onderzoek, visitatie en accreditatie, zorgplichten van instellingen voor hoger onderwijs en de kwaliteit van onderwijs en studenten.

De CDA-fractie heeft waardering voor de initiatieven die door het Innovatieplatform en ook door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn genomen op het terrein van kennisinnovatie en voor de plannen die op stapel staan, maar wij hebben grote zorg over de achterblijvende investeringen in de kennisinnovatie. Ook al haalt Nederland de meeste doelstellingen van Lissabon 2000 niet, dat neemt niet weg dat de Lissabonambitie dermate belangrijk is dat er veel meer geïnvesteerd moet worden in kennisinnovatie. Evenals bij vorige begrotingsbehandelingen moeten wij ook dit jaar constateren dat Europa procentsgewijs minder investeert in wetenschappelijk onderzoek dan bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Japan, en dat Nederland in Europa achterblijft. Dat geldt niet alleen voor wetenschappelijk onderzoek, maar ook voor het onderwijs in het algemeen. Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA heeft in zijn rapport Vernieuwen met ambitie (2005) geconstateerd dat het Nederlandse uitgavenniveau voor onderwijs in het algemeen significant lager is dan dat van landen waarmee wij ons willen meten, en zelfs lager dan het gemiddelde van de Europese Unie; recente publicaties van de OESO laten hetzelfde beeld zien. Uit de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap blijkt dat de rijksbekostiging van studenten in het wetenschappelijk onderwijs de komende jaren opnieuw achteruitgaat.

In het Paasakkoord is afgesproken dat een deel van de extra aardgasinkomsten in het Fonds Economische Structuurversterking geïnvesteerd zal worden in kennisprojecten; inmiddels is het bedrag om te investeren in die kennisprojecten vastgesteld op 1 mld. Dat betekent een belangrijke impuls voor kennisinnovatie. Wij hebben er waardering voor dat de minister dat geld gebruikt voor structurele verbeteringen in de infrastructuur van onderwijs en onderzoek. Die structurele verbeteringen zijn hard nodig! Men kan wel zeggen, op basis van internationaal vergelijkend onderzoek, dat het Nederlandse (universitaire) onderzoek nog steeds van goede kwaliteit is, maar dat langetermijnresultaat is wel te danken aan hoge investeringen in het verleden. De bezuinigingen op het universitaire wetenschappelijk onderzoek in de voorbije jaren impliceren risico's voor het handhaven van die hoge kwaliteit. Des te meer zijn wij verheugd over de extra gelden die beschikbaar komen. Ook wil de CDA-fractie waardering uitspreken voor de beleidsmaatregelen en extra middelen ten behoeve van promovendi en hun carrièreperspectieven, een onderwerp dat wij in de afgelopen jaren enkele keren aan de orde hebben gesteld.

Wanneer vervolgens in de beleidsagenda van de begroting wordt opgemerkt -- met een verwijzing naar het Paasakkoord -- dat onderwijs, kennis en innovatie zullen profiteren van toekomstige aardgasmeevallers, dan rijst de vraag: wat gebeurt er als die meevallers in de toekomst

tegenvallen? Ook al is het Fonds Economische Structuurversterking momenteel goed gevuld met aardgasbaten, politieke prioriteiten kunnen snel veranderen. De CDA-fractie is van mening dat een langetermijnstrategie voor wetenschappelijk onderzoek alleen maar mogelijk is indien de regering voor haar deel garant staat voor de financiering op lange termijn. Die garantie en een consistent langetermijnbeleid zijn noodzakelijk voor kennisinnovatie, economische groei en werkgelegenheid. Daarom stellen wij het kabinet de volgende vragen: hoeveel procent van de genoemde 1 mld. voor kennisprojecten is structureel, in die zin dat de overheid er voor een aantal jaren garant voor staat? Deelt het kabinet de mening van de CDA-fractie dat, indien Nederland een beleid wil voeren dat structureel bijdraagt tot verbeteringen van wetenschappelijk onderzoek -- en dus bijdraagt tot de Lissabonambities -- de overheidsfinanciering voor die verbeteringen ook structureel moet zijn en niet afhankelijk gemaakt moet worden van fluctuerende aardgasmeevallers?

Tijdens de laatstgehouden begrotingsbehandeling van OCW in de Tweede Kamer maakte de motie-Jan de Vries c.s. (30300-VIII, nr. 121) deel uit van de beraadslagingen. In die motie werd de regering verzocht, samen met marktpartijen en kennisinstellingen, te komen met een langetermijnstrategie voor onderwijs en onderzoek en een daarbij behorend investeringsplan. De minister verklaarde dat zij kon instemmen met die motie, die overigens later door de Tweede Kamer werd verworpen. In haar reactie op de motie verklaarde de minister dat ook gekeken moet worden naar de dingen die wij al doen met de bestaande middelen en of de bestaande middelen voldoende effectief worden ingezet. De minister beschouwde de motie derhalve als een steun in de rug voor het door haar gevoerde en te voeren beleid. De CDA-fractie in deze Kamer voegt eraan toe dat het niet slechts moet gaan om wat nu reeds wordt gedaan met de bestaande middelen, maar ook om nieuwe middelen en daarmee samenhangend om een langetermijnstrategie en een daarbij behorend investeringsplan. In de beleidsagenda van de begroting wordt vermeld dat het kabinet in 2006 zal komen met een onderzoeksagenda Kennis en innovatie, waarin duidelijk moet worden gemaakt of, en zo ja hoe, het beleid moet worden aangescherpt. Wat is de bedoeling van het opstellen van een onderzoeksagenda? Wordt daarin slechts aandacht besteed aan het wel of niet aanscherpen van het bestaande beleid of ook aan een langetermijnstrategie en een investeringsplan voor de lange termijn?

Ter wille van de bewaking en bevordering van de kwaliteit van het hoger onderwijs zijn visitatie en accreditatie belangrijke instrumenten. Voordat de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) overgaat tot het wel of niet accrediteren van een opleiding, wordt die eerst gevisiteerd door een visiterende en beoordelende instantie (VBI). Vervolgens velt de NVAO een eigen oordeel. Al met al is het proces van visiteren en accrediteren voor de opleidingen tijdrovend en kostbaar en brengt het veel administratieve lasten voor de instellingen met zich mee. Om kosten te besparen worden tussen de VBIs en de NVAO soms afspraken gemaakt over clustering van activiteiten. Volgens de inspectie

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

geschieden die afspraken op incidentele basis, waardoor de instellingen niet precies weten aan welke eisen zij moeten voldoen. Dus leveren de instellingen uit onzekerheid grote en vaak overbodige hoeveelheden papier aan.

Indien een opleiding niet wordt goedgekeurd voor accreditatie, dan heeft zo'n opleiding weliswaar de mogelijkheid om zich binnen een jaar opnieuw te laten accrediteren, maar de sanctie op het niet geaccrediteerd zijn is dat die opleiding in dat jaar van herkansing geen nieuwe studenten mag aannemen. De voorzitter van de NVAO, de heer Dittrich, heeft in een interview in de Staatscourant van 8 februari jongstleden opgemerkt dat die sanctie de nekslag voor een opleiding kan betekenen. Die sanctie is volgens hem te zwaar en ongewenst. Hij pleit dan ook voor aanpassingen na de eerste accreditatieronde, dat wil zeggen na mei 2009. Weliswaar heeft de inspectie de bevoegdheid om na de accreditatie te interveniëren, maar in het advies van de Onderwijsraad, Doortastend onderwijstoezicht, wordt opgemerkt dat tussen de NVAO en de inspectie in de praktijk een ondoorzichtige relatie bestaat.

In de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer (26 september 2005) wordt gesteld dat de eerste accreditatieronde zal worden afgemaakt en dat het huidige accreditatiestelsel dus tot en met mei 2009 blijft bestaan. In dezelfde brief schrijft de staatssecretaris dat ook voor de kortere termijn, binnen de huidige regelgeving en het accreditatiekader, veel kan worden gedaan om de werkwijze en de informatielast te vereenvoudigen en de administratieve lasten substantieel te beperken. De CDA-fractie wil aan de staatssecretaris graag de volgende vragen stellen. Wat betekent in dit verband "kortere termijn"? Welke maatregelen zijn of worden genomen om te komen tot een betere afstemming van de werkzaamheden van de VBI's en de NVAO, waardoor voor de instellingen een duidelijke situatie ontstaat? Wat is en wordt er gedaan aan een nadere afstemming van de taken en de bevoegdheden van de NVAO en de inspectie voor het hoger onderwijs? Moeten de aanpassingen van de accreditatie waar de heer Dittrich voor pleit, wachten tot na 2009? Waarom zouden die aanpassingen binnen de bestaande wet- en regelgeving niet op kortere termijn kunnen gebeuren? Betekent de genoemde substantiële beperking van de administratieve lasten voor de instellingen de beperking van ten minste 25% waar de staatssecretaris naar streeft?

Regelmatig wordt tegenwoordig gesproken over de inrichting van het hoger onderwijs vanuit een "stelsel van zorgplichten", zoals dat heet. Uit de stukken blijkt dat die zorgplichten ten minste betrekking hebben op -- ik noem een rijtje dat ik tegengekomen ben in de stukken over dit onderwerp, ook in de discussie aan de overzijde -- informatie aan studenten, studiebegeleiding, verlenen van vrijstellingen, onderwijs- en examenregelingen, beslechten van geschillen over studieresultaten, kwaliteit van het onderwijs, medezeggenschap van werknemers, representatieve vertegenwoordiging van studenten, positie en taken van de raad van toezicht, inrichting van de bestuursorganisatie van de instellingen en afstemming van de opleidingen op de arbeidsmarkt. Wat wil de staatssecretaris veel geregeld zien, terwijl hij vaak betoogt dat de overheid zich steeds meer uit het hoger onderwijs zal terugtrekken. De CDA-fractie stelt de staatssecretaris

dan ook de volgende vraag: om welke zorgplichten gaat het precies, teneinde de interne onderwijskwaliteitszorg van de instellingen te bevorderen? Hoe wil de staatssecretaris komen tot minder voorschriften van de overheid en tot een vermindering van de administratieve lasten van de instellingen (met maar liefst 25%)? Hij wil immers tegelijkertijd een stelsel van zorgplichten voorschrijven dat zo uitgebreid is dat het zich moeilijk laten rijmen met minder voorschriften door de overheid en vermindering van de administratieve lasten.

Ook bij de in te voeren leerrechten vrezen wij een toename van de administratieve lasten voor de instellingen van hoger onderwijs. De leerrechten staan wat ons betreft niet ter discussie, maar de uitgebreide en ingewikkelde regelgeving, de consistentie en de uitvoerbaarheid ervan vervullen ons -- daarmee bedoel ik de CDA-fractie in deze Kamer, die juist let op consistentie en uitvoerbaarheid -- met grote zorg. Wij zullen het wetsontwerp te zijner tijd op zijn merites beoordelen.

In verband met het open bestel voor het hoger onderwijs is ook plaats voor commerciële opleidingen. Ook al hebben wij aarzelingen bij commerciële opleidingen, wij zijn er niet zonder meer bij voorbaat op tegen, indien zij onder andere kunnen aantonen over voldoende kwaliteit te beschikken. Indien bepaalde commerciële masteropleidingen hun kwaliteit hebben bewezen, kunnen zij een waardevolle stimulans zijn in de sector van onderzoek en ontwikkeling van het bedrijfsleven, die nog steeds achterblijft in investeringen in kennisinnovatie. De vraag die ik graag aan de staatssecretaris wil stellen, is de volgende. Hoeveel experimenten met commerciële masteropleidingen worden thans gedaan? En hoeveel studenten staan bij die instellingen ingeschreven? Is reeds nu iets te zeggen over de kwaliteit van die instellingen?

Voorzitter. Ik heb nog iets over experimenten. Wij vragen aandacht voor de verkorte, tweejarige hbo-opleidingen die bekroond worden met een zogenaamde "associate degree". In NRC Handelsblad van 11 maart jongstleden werd bericht dat de staatssecretaris positief tegenover dit experiment zou staan, omdat het zou bijdragen aan het vergroten van het aantal hogeropgeleiden en omdat het tegemoet zou komen aan een behoefte in het midden- en kleinbedrijf. De CDA-fractie heeft aarzelingen bij dit experiment. Niet omdat wij de behoefte van het midden- en kleinbedrijf ontkennen. Ook niet omdat wij een arbeidsmarktqualificatie van geen betekenis zouden vinden, maar wel omdat die tweejarige hbo-opleiding kan worden geïnterpreteerd als een zelfstandige en afsluitende opleiding met een daaraan verbonden "associate degree". Dat wil zeggen dat die verkorte hbo-opleiding zou kunnen worden gezien als een eindstation en niet als een tussenstation om een volwaardige hbo-opleiding af te maken. De CDA-fractie wil aan de staatssecretaris de volgende vraag voorleggen. Impliceert een verkorte, tweejarige hbo-opleiding niet het risico dat studenten een volledige hbo-opleiding vroegtijdig afbreken en dat straks gesproken kan worden van hbo-uitval? Deelt de staatssecretaris onze mening dat een "associate degree" niet de status moet krijgen van een diploma, maar hoogstens kan dienen als een certificaat dat bedoeld is om

een opleiding tijdelijk te onderbreken en om een hbo-opleiding in zijn geheel te zijner tijd af te maken?

Als het gaat om het bevorderen van excellentie in het hoger onderwijs, dan valt op dat de staatssecretaris veel waarde hecht aan de kwaliteit van onderwijs en ook aan getalenteerde studenten. Om die doelen te bevorderen, hecht de CDA-fractie veel waarde aan doorlopende leerwegen en is zij voorstander van het bevorderen van doorstroommogelijkheden van studenten naar hogere onderwijsniveaus. Wij wensen daarom een meer doelgerichte selectie aan de poort van instellingen, bijvoorbeeld door middel van een toets van zelfreflectie die ertoe kan bijdragen dat studenten zelf de vraag kunnen beantwoorden of zij wel het bij hen passende niveau en de voor hen geschikte opleiding kiezen. Vervolgens moeten na de poort hoge kwaliteitseisen aan het onderwijs en aan de studenten worden gesteld.

Overigens doen zich na de poort interessante ontwikkelingen voor, onder andere als er bijzonder getalenteerde studenten blijken te zijn. Er zijn studenten die het voor elkaar krijgen om een tweede masterdiploma te behalen. Ook volgens de plannen omtrent de leerrechten behouden studenten de mogelijkheid, hetzij gelijktijdig, hetzij na elkaar, twee masterdiploma's te halen. Daar ligt ons probleem dus niet, maar mogelijk wel bij het volgende. Is onze informatie correct dat de staatssecretaris het voornemen heeft om studenten die een tweede masterdiploma behalen, niet meer te financieren in het nieuwe bekostigingsstelsel (2007) van de instellingen? In dat geval zouden de instellingen de studenten die een tweede masterdiploma behalen niet meer doorberekenen aan de faculteiten waar voor die tweede masterstudenten wel extra werk moet worden gedaan.

Indien onze informatie juist is, dan spreekt de CDA-fractie daar haar zorg over uit. Niet alleen omdat het niet financieren van een tweede masterdiploma onredelijk is, maar vooral omdat een kennissamenleving juist veel belang heeft bij die getalenteerde studenten. De overheid moet uitermate zorgvuldig en faciliterend met die studenten omgaan. Bovendien gaat het niet om grote aantallen studenten en derhalve ook niet om grote bedragen, maar het gaat wel om uitzonderlijk getalenteerde studenten waar een kennissamenleving om zit te springen.

Een ander probleem is het volgende. Indien getalenteerde studenten een studie, waar officieel vijf jaar over gedaan mag worden, in drie jaar kunnen voltooien, dan rijst de vraag waarom hun restleerrechten beperkt worden tot één en niet tot twee jaar. Het belonen van getalenteerde studenten met twee jaar restleerrechten stimuleert hen tot snel studeren en tot het overhevelen van geld en tijd van de ene levensfase naar een latere levensfase. Die stimulans bevordert zowel excellentie als een levenlang leren! De vraag die de CDA-fractie aan de staatssecretaris voorlegt, is: indien onze informatie juist is, welke argumenten liggen dan ten grondslag aan die twee beleidsonderdelen die excellente studenten eerder ontmoedigen dan stimuleren? Is een heroverweging van die beleidsonderdelen niet redelijk en in het belang van de kennissamenleving niet noodzakelijk?

Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie ziet de antwoorden van de bewindslieden met zeer veel belangstelling tegemoet.

\*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Wij voeren in deze Kamer vandaag een debat over kwaliteit in het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, ja zelfs over excellentie. Mijn fractie heeft ervoor gekozen om in dit debat vooral het hoger onderwijs centraal te stellen. Wij doen dit in een situatie waarin allerlei wetgeving voorligt rond de financiering van hoger onderwijs en onderzoek, en waarin de Commissie Dynamisering volop aan de slag is en binnenkort zal komen met een rapportage. Een voortgangsrapportage is in december 2005 uitgebracht.

Er gebeurt van alles, en in dit opzicht zijn wij tevreden over de voortvarendheid van de staatssecretaris. Er gebeurt van alles, maar is het ook genoeg, en levert het voldoende op voor het doel dat bereikt moet worden, namelijk meer kwaliteit, meer excellentie zelfs, in het Nederlandse hoger onderwijs en onderzoek? Over deze vraag wil ik namens de VVD-fractie een aantal algemene, maar essentiële uitgangspunten voor het beleid aan de orde stellen, namelijk: 1. selectie van studenten, onder andere aan de poort, als middel om de kwaliteit van de studenten aan de universiteiten te verbeteren; 2. de mogelijkheden van universiteiten voor het werven van fondsen onder een gunstig fiscaal regime; 3. de werking van het huidige systeem van accreditatie, inclusief de beoordelingsparameters die gehanteerd worden en last, but not least: 4. de dynamisering van het onderzoek.

Wat betreft de kwaliteit van studenten en selectie aan de poort geldt dat in Nederland excellentie over het algemeen niet iets is om trots op te zijn, tenzij het gaat om de kijkcijfers van popgroepen en populaire tv-persoonlijkheden. Helaas is ook in het hoger onderwijs excellentie van studenten niet een primaire focus. Wij denken dat dit mede is veroorzaakt door de dubieuze doelstelling om "hoger onderwijs voor velen" mogelijk te maken. Daarin is niet besloten een zekere toetsing en kwaliteitsbewaking van kennis en studievaardigheden van studenten. Waar de Angelsaksische universiteiten al meer dan honderd jaar, en vaak al veel langer, studenten selecteren, werd dat tot voor kort in Nederland kennelijk als strijdig met het gelijkheidsbeginsel beoordeeld. Het resultaat is er dan ook naar. In de wereldtopscore van universiteiten doen de Amerikaanse en Britse universiteiten het het best. Nederland staat met een eerste universiteit op de 73ste plaats.

In Nederland is er inmiddels bij veel studenten die aankomen op de universiteit sprake van aanzienlijke kennisachterstand. Dit maakt succesvol hoger onderwijs, leidend tot excellentie, minder gemakkelijk en soms ronduit onmogelijk. Hoe kan dit tij gekeerd worden? Wat is de visie van de staatssecretaris hierop? Wel vinden ook in Nederland inmiddels experimenten met selectie van studenten aan de poort plaats. In oktober 2004 meldde de staatssecretaris dat er al bij 50 opleidingen vormen van selectie plaatsvinden. Kan de staatssecretaris daarover iets meer vertellen? Welke selectie-instrumenten worden er gebruikt? Wat zijn de ervaringen? In de literatuur wordt



gemeld dat alleen al het bestuderen van de eindexamenresultaten door de instelling van hoger onderwijs informatie kan geven over de aanleg, belangstelling en mogelijkheden van een toekomstige student. Toch schijnt dit in Nederland nauwelijks voor te komen. De instellingen van hoger onderwijs maken het zich daardoor wel gemakkelijk; of zou dit samenhangen met het betalingssysteem, dat per student gaat?

Een van de problemen die ten minste zouden kunnen worden aangepakt door selectie aan de poort, is een onjuiste studiekeuze. Wie nog nader aan de tand wordt gevoeld in verband met toelating voor een opleiding, zal zich meer verdiepen in die opleiding. Wat is er nog te doen aan verbeterde voorlichting van potentiële studenten met het oog op de juiste studiekeuze? De wervende betogen van de diverse opleidingen op studievoorlichtingsdagen lijken niet het meest geschikt om studenten te bewegen zich te verdiepen in het curriculum van een door hen overwogen studierichting. Meelopen met studenten aan de universiteit lijkt voor vijfde- en zesdejaars vwo'ers een meer geëigende manier van voorlichting, zoals de Leidse opleiding politicologie dat heeft geregeld. Wat vindt de staatssecretaris hiervan?

Een van de mechanismen die, naar wel wordt gezegd, leidt tot een minder dan optimale inzet van studenten hangt samen met het gegeven dat in Nederland de collegegelden voor het hoger onderwijs nog altijd beperkt zijn. Wie veel moet betalen om een opleiding te mogen volgen, zou alleen al daardoor meer gemotiveerd zijn om ook hard te werken, iets wat in Nederland -- de goeden niet te na gesproken -- niet echt gebruikelijk is. Over de leerrechten wordt nu in de Tweede Kamer gesproken, daarom onthouden wij ons op dit moment van commentaar daarover.

Dit brengt mij bij het tweede punt, te weten de mogelijkheden voor instellingen van hoger onderwijs om fondsen te werven. Een van die mogelijkheden is natuurlijk een gedifferentieerd collegegeld, waarbij sommige opleidingen duurder zijn voor de student dan andere, bijvoorbeeld omdat zij ook later op de arbeidsmarkt meer geld opleveren. Ook zouden topmasterprogramma's extra betaald kunnen worden. Het lijkt in ieder geval te overwegen om de universiteiten de mogelijkheid te bieden een onderwijspolitiek te voeren door middel van de verschillende heffingen voor collegegeld. Wat is de opinie van de staatssecretaris hierover? In hoeverre is dit nu al toegestaan voor wie wil? Indien het nog niet kan, is de staatssecretaris dan bereid dit mogelijk te maken? De universiteiten krijgen zelf immers ook te maken met betalingen in relatie tot kwaliteit; het ligt voor de hand dat zij op hun beurt ook voor hogere kwaliteit meer collegegeld vragen.

Een andere bron van inkomsten die door de universiteiten steeds meer wordt gezocht, is sponsoring door bedrijven, en vooral ook donaties door alumni. Hierbij wil de VVD-fractie graag weten of het gesprek over een gunstig fiscaal tarief voor schenkingen aan de universiteiten al op gang is gebracht. Wij denken verder ook aan een beperkte successiebelasting bij nalatenschappen, zoals die geldt voor erkende goede doelen. Is de universiteit niet bij uitstek ook een goed doel in deze zin? Wat is de mening van de staatssecretaris op dit

punt? Kan en wil hij zich hiervoor inzetten? Of heeft hij het al gedaan en is hij bij collega Wijn langs geweest? Wat ons betreft is het de hoogste tijd voor dergelijke facilitering van het hoger onderwijs. Wat vindt de staatssecretaris van het plan om als universiteit aandelen uit te geven aan alumni?

Een derde punt van aandacht voor de VVD-fractie is een ander kwaliteitsaspect van het hoger onderwijs, namelijk de accreditatie. Hierover hebben ons gemengde berichten bereikt. Een van de meest merkwaardige en verontrustende berichten betreft de VBI's. Deze commerciële bureaus werken in opdracht van de NVAO. Het verontrustende is, dat deze bureaus niet alleen zelf de doelen en eisen formuleren die aan de hbo-opleidingen gesteld moeten worden, maar die vervolgens ook toetsen. Wij vragen ons overigens af waarom de opleidingen niet zelf hun onderwijsdoelen formuleren, die dan vervolgens inderdaad extern getoetst zouden kunnen worden. Als er nu iets is in het hoger onderwijs dat als eis aan de opleidingen gesteld zou moeten worden, zijn het hun einddoelen, in termen van vakkennis en vaardigheden. Het komt de VVD-fractie als uiterst ongewenst voor dat deze einddoelen van buitenaf worden geformuleerd.

Vervolgens is er veel te doen over twee soorten beoordelingen, namelijk de procesbeoordeling en de ex-postbeoordeling. Deze laatste beoordeling schept veel meer mogelijkheden om de inhoud van een opleiding te beoordelen dan een procesbeoordeling. Graag willen wij weten van de staatssecretaris hoe hij hier tegenover staat en wat hij vindt van de twee, onzes inziens elkaar uitsluitende, rollen van de VBI's. Ook bereiken ons berichten over zeer bureaucratiserende visitaties. Wie houdt hier eigenlijk toezicht op de grenzen van bureaucratie?

Dan kom ik in de vierde plaats toch ook te spreken over het onderzoek. Het is moeilijk om op dit moment, waarop de Commissie Dynamisering Onderzoeksbekostiging nog aan de gang is, hierover in detail in debat gegaan. Wel willen wij zeggen dat de vertrouwelijke voortgangsrapportage ons veel vertrouwen geeft. Wij hebben een aantal opmerkelijk kritische uitspraken aangetroffen over de Nederlandse academische cultuur, die wij geheel delen. Dit betreft punten zoals het geringe draagvlak in de samenleving voor een cultuur van academische excellentie -- dit zijn onze woorden -- en de weeffouten in het betalingssysteem van scholen, die zouden leiden tot te lage rendementen op het punt van kwaliteit van onderwijs en de afgeleverde scholieren. Wat ons betreft komt dit debat iets te vroeg; wij zouden graag met de minister en staatssecretaris debatteren over de eindrapportage van deze commissie. Maar het is niet moeilijk om de richting te formuleren die het hoger onderwijs in Nederland zou moeten inslaan. Het hele onderwijs zou in Nederland nog een aanzienlijke verbeteringsslag moeten maken, te beginnen bij het primair onderwijs. Daarover hebben wij op 14 maart met de minister van OCW gedebatteerd. Niet alleen echter aan de basis, maar ook aan de top van het onderwijssysteem valt er nog veel te doen, om in kennis bij te blijven met de landen in de wereld waarmee Europa zal moeten concurreren en in feite al concurreert: de USA en Oost-Azië. Daarbij merk ik op dat het niet alleen gaat om de

economie, maar ook om welzijn. Steeds weer blijkt uit onderzoek hoezeer goed onderwijs en welzijn in een samenleving positief zijn geassocieerd. Het moet leuk worden om slim en goed te zijn, om beter te zijn dan klasgenoten of medestudenten. Hoongelach in de collegezalen over studenten die doorvragen met goede vragen is niet op zijn plaats. Laten wij het hoongelach reserveren voor degenen die weigeren zich in te spannen en te weinig kennis hebben en houden.

Ik heb nog een detailpunt dat hier los van staat, maar dat wel grote consequenties heeft. Het betreft de wijze van peerbeoordeling die NWO toepast. Er is al herhaaldelijk door diverse betrokkenen opgemerkt dat de beoordelaars bekend zouden moeten zijn en dat de indiener anoniem zou moeten blijven. Nu is dat net andersom. De beoordelaars zijn anoniem en de indiener is bekend. Zeker in Nederland is dat een punt. Ons land is eigenlijk te klein voor een onderlinge beoordeling. Heeft de staatssecretaris hierover een oordeel en, zo ja, welk?

Er is nog veel te doen voor de staatssecretaris en de minister. De VVD-fractie wacht de aankondiging van hun acties gaarne af.

\*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Wij vinden het toch een beetje sneu voor de staatssecretaris. Toegegeven, de VVD had geen fraaie campagne. Maar om de campagneleider zo hard te straffen, dat had hij toch ook weer niet verdiend. Want stel je voor: je bent een jonge, veelbelovende staatssecretaris voor hoger onderwijs, in de bloei van je leven, in een functie met perspectief en je wordt gedegradeerd tot fractievoorzitter van de VVD. Een functie, zo weten wij allemaal, die al te gemakkelijk het einde kan betekenen van je politieke carrière. Wij wensen de staatssecretaris en campagneleider veel sterkte. Hoe ervaart hij zelf deze afstraffing?

Galileo Galilei tuurde begin zeventiende eeuw in Florence door zijn nieuwe telescoop, overigens een Nederlandse innovatie, en ontdekte bergen op de maan. Deze en andere ontdekkingen waren onverenigbaar met de toenmalige christelijke opvattingen over de kosmos. Die moest bestaan uit perfecte cirkels. De astronomen van de rooms-katholieke kerk waren niet erg onder de indruk. Als de telescoop van Galilei dingen laat zien die niet kunnen bestaan dan zal het wel geen erg betrouwbaar instrument zijn, was hun commentaar. Galilei werd gedwongen om zijn ontdekkingen geheim te houden en, toen dat niet helemaal lukte, zijn opvattingen te herroepen. De staatssecretaris kent dit verhaal. Hij heeft immers geschiedenis gestudeerd en daar 7 jaar over gedaan, zo voegen wij daar altijd aan toe.

Wij zijn nu vierhonderd jaar verder en wetenschappers hoeven in de meeste landen niet meer te vrezen voor vervolging. De waarheidsaanspraken van de wetenschappen worden door velen hoger aangeslagen dan de aanspraken van de georganiseerde religies. Het zijn nu juist christenen en moslims die zich moeten verantwoorden als zij beweringen doen die in strijd lijken met wetenschappelijke opvattingen. Vorig jaar sprak ik de minister bijvoorbeeld nog aan op haar bemoeienissen met de discussie over intelligent design. Hoe staat het daar

trouwens mee? Heeft zij op dit gebied nog initiatieven georganiseerd?

De status van de wetenschappen lijkt hoger dan ooit. Politici slaan elkaar tijdens debatten met onderzoeksrapporten om de oren waarin het ene wetenschappelijke instituut het ene en het andere instituut het tegenovergestelde aantoon. Het zal hier vandaag opnieuw gebeuren. Ook ondernemers roepen de wetenschappen te hulp om hun gelijk aan te tonen, bijvoorbeeld in reclames waarin mannen in witte jassen mij vertellen dat wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat dit product toch echt beter is dan dat van de concurrent. Aan de waarheidsaanspraken van de wetenschappen wordt veel waarde gehecht. Deze positie maakt deze wetenschappen kwetsbaar.

De onafhankelijkheid van de wetenschappen staat opnieuw onder druk. De moderne Galilei wordt echter niet meer vervolgd, maar in dienst genomen. Ik citeer: "Opdrachtonderzoek is sterk toegenomen. Samenwerking van onderzoeksinstellingen met derden vormt op zichzelf een goede ontwikkeling, maar door de bij de ontwikkeling achterblijvende overheidsfinanciering worden universiteiten en onderzoeksinstellingen te veel afhankelijk van externe opdrachten. Ontsporingen kunnen optreden: de opzet van onderzoek, de gegevensverzameling en de interpretatie worden soms aangepast om een voor de opdrachtgever gunstige uitkomst te verkrijgen en de publicatie van die uitkomst wordt soms verhinderd, vertraagd of aangepast aan de wensen van de opdrachtgever. Dit geldt zowel voor opdrachten van overheden en belangengroepen als voor industriële opdrachtgevers."

Dit citaat is afkomstig uit het onderzoek Wetenschap op bestelling, uitgevoerd door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. De minister heeft dit onderzoek naar de omgang tussen wetenschappelijke onderzoekers en hun opdrachtgevers op verzoek van de SP-fractie laten uitvoeren. De uitkomsten hebben ons bevestigd in onze vermoedens. De SP krijgt al jarenlang klachten over misstanden in de wetenschappen en heeft onderzoek gedaan naar problemen in bijvoorbeeld de medische wetenschappen en de archeologie. Over dat laatste vindt op dit moment in de Tweede Kamer een debat plaats.

De KNAW is duidelijk. Zij spreekt van normvervaging bij het verwerven en uitvoeren van opdrachten. Wetenschappers streven naar kortetermijnsuccessen om financiering van nieuw onderzoek veilig te stellen, besteden te weinig aandacht aan mogelijk schadelijke effecten van de toepassing van onderzoeksresultaten en beloven soms meer dan het onderzoek kan waarmaken. Ook concludeert de KNAW dat door het vele onderzoek in opdracht het systeem van peer review, de onderlinge beoordeling door wetenschappers, niet meer toereikend is voor de bewaking van de onafhankelijkheid van de onderzoekers. Dat probleem mag niet onderschat worden. Onderlinge beoordeling is een belangrijke legitimatie voor de waarheidsaanspraken van de wetenschappen. Zijn de bewindslieden ook zo geschrokken van deze uitkomsten? Of denken zij dat ook dit onderzoek van de KNAW maar

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

met een korreltje zout moet worden genomen omdat het in opdracht is uitgevoerd.

Onderzoekers worden volgens de KNAW niet alleen onder druk gezet door commerciële opdrachtgevers. Integendeel, ik citeer: "Ambtenaren van enkele departementen gaan te werk alsof zij kant-en-klare producten kopen bij het uitzetten van onderzoeksopdrachten of adviezen." In gesprekken met wetenschappers hoor ik dezelfde klacht -- ik was gisteren nog op de TU Delft -- over departementen die rücksichtslos uitkomsten komen inkopen. Ik heb soms ook wel eens vragen over het vele onderzoek dat de ministers over mij uitstorten, klopt dit allemaal wel, is het allemaal wel methodologisch verantwoord en sluiten de conclusies wel aan bij het onderzoek? Laat ik het voorzichtig zeggen: degenen die de conclusies formuleren, lijken mij lang niet altijd dezelfde als degenen die het onderzoek hebben verricht.

Twee weken geleden vroeg ik de minister of zij in de gaten houdt of al die onderzoeken die in haar opdracht worden gedaan ook voldoen aan academische criteria. De KNAW heeft in haar onderzoek een verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid opgenomen. Daarin worden eisen gesteld aan de opzet van onderzoek, het formuleren van opdrachten, de wijze van beloning, de publicatievrijheid, de openbaarmaking van de opdrachtgevers en vooral het contract tussen opdrachtgevers en onderzoekeninstellingen. Vooral dat contract bepaalt of de goede voornemens ook werkelijk worden uitgevoerd. Is de minister bereid om in ieder geval voor haar departement deze verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid te accepteren? Als dat het geval is, moet daar bij volgende onderzoeken die worden uitgezet nadrukkelijk naar worden gekeken. Is de minister bereid om ook haar collega's op de goede weg te helpen? Ik vind het heel opmerkelijk dat wetenschappers die veel onderzoek in opdracht doen met name veel kritiek hebben op de ministeries als opdrachtgever.

De KNAW doet een groot aantal aanbevelingen, aan onderzoekers en hun werkgevers, aan colleges van bestuur van de universiteiten, aan opdrachtgevers en aan de ministeries. Wanneer kunnen wij een reactie van de minister hierop verwachten? Hoe gaat zij bewerkstelligen dat ook onderzoekers, opdrachtgevers en vooral universiteitsbestuurders hun verantwoordelijkheid op dit terrein nemen?

Een belangrijke vraag is van wie de wetenschappen zijn. Het is natuurlijk opmerkelijk dat wij nu een beroep doen op opdrachtgevers, die een belang hebben bij de uitkomsten van onderzoek, om terughoudendheid te betrachten en recht te doen aan de academische waarden. Ik las gisteren in NRC Handelsblad dat er zo veel ondernemers in raden van toezicht van universiteiten worden benoemd. Moeten juist die mensen gaan toezien op het functioneren van de universiteiten? De hoeders van de wetenschappen moeten de wetenschappers zelf zijn, dus de onderzoekers, de hoogleraren en de universiteitsbestuurders. In een artikel voor het Innovatieplatform heb ik dat de academische trots genoemd.

Dat Galilei gehoorzaamde aan zijn opdrachtgevers kan ik begrijpen, want enkele jaren voor

diens ontdekking was zijn collega Giordano Bruni nog op de brandstapel terechtgekomen. Daarvoor hoeven nu echter nog maar weinig wetenschappers in Nederland te vrezen. Waarom is er dan toch die terughoudendheid? Ik denk dat het meer een kwestie van mentaliteit van de academische onderzoekers is, van het ontbreken van een houding van "ik sta voor de onafhankelijkheid van mijn onderzoek en ik laat mij niet door een ondernemer of bestuurder de wetenschappelijke wet voorschrijven". Het is ook een kwestie van collegialiteit. Sommige academische onderzoekers worden onder druk gezet om opdrachten binnen te halen en vinden bij misstanden onvoldoende steun bij leerstoelhouders en universiteitsbestuurders. Het is vooral een kwestie van geld. De KNAW stelt dat door de achterblijvende overheidsfinanciering steeds meer onderzoekers steeds meer afhankelijk worden van externe opdrachten. Delen de bewindspersonen mijn opvatting over het belang van academische trots voor de onafhankelijkheid van de wetenschappen? Onderkennen zij dat de commerciële mentaliteit in de universiteiten die trots kan ondermijnen? Zien zij voor zichzelf een rol weggelegd om die academische trots opnieuw te versterken?

Een aantal universiteiten heeft besloten om gedragscodes voor goed academisch onderzoek op te stellen. In 2004 publiceerde de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten een algemene gedragscode. Daarmee zijn sommige universiteiten aan de slag gegaan en andere niet. Dit kan worden beschouwd als een eerste stap van wetenschappers om de zeggenschap over de wetenschappen te herwinnen. Het toont ons ook hoe groot het probleem ondertussen is geworden. Academische waarden die eens golden als algemeen aanvaard, moeten nu worden geformaliseerd. Ongeschreven uitgangspunten van goed onderzoek moeten nu worden opgeschreven.

Natuurlijk zijn de verschillen groot. Dat merk je ook in gesprekken met en tijdens bezoeken aan universiteiten. Sommige wetenschappen zijn kwetsbaarder, zoals het medisch wetenschappelijk onderzoek; andere weer veel minder. Op 13 februari jongstleden heeft de SP in het gebouw van de oude Tweede Kamer een symposium over de onafhankelijkheid van het medisch onderzoek georganiseerd. Onder meer medische onderzoekers, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de KNAW kwamen toen tot de conclusie dat het in ieder geval in deze sector van onderzoek niet goed gaat. In een initiatiefnota hebben de Tweede-Kamerfractie en het wetenschappelijk bureau van de SP 25 voorstellen gedaan om de onafhankelijkheid van het medisch onderzoek te versterken. De problemen doen zich niet alleen in het medisch onderzoek voor en beperken zich ook niet tot de commercieel belangrijke bètawetenschappen. Het rapport van de KNAW laat zien dat ook de menswetenschappen onder druk staan, bijvoorbeeld in het beleidsonderzoek. Zelfs de geesteswetenschappen blijven niet buiten schot. Ik noemde bijvoorbeeld al de archeologie.

De SP-fractie is voornemens om dit jaar opnieuw een symposium te organiseren en onderzoekers uit verschillende vakgebieden bijeen te brengen om met hen de problemen van de onafhankelijkheid in de uiteenlopende wetenschappen te inventariseren en na te

gaan waar welke initiatieven worden genomen om de wetenschappen beter te bewapenen. Graag nodig ik de minister en de staatssecretaris alvast van harte uit om daarbij aanwezig te zijn. De koffie is in ieder geval gratis.

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Ik wil de heer Van Raak een vraag stellen over zijn nadrukkelijke pleidooi voor het behoud van de onafhankelijkheid van het onderzoek. Ik kan dat voor een groot deel volgen, al lijkt het mij nogal eendimensionaal. Wat vindt de heer Van Raak van de uitwisseling tussen het bedrijfsleven en de wetenschap? Kan de participatie van het bedrijfsleven in het wetenschappelijk onderzoek volgens de SP-fractie überhaupt een meerwaarde hebben?

De heer **Van Raak** (SP): Zeker! Het lijkt mij heel goed als er veel wordt samengewerkt met bedrijven en overheden. Dat kan op het gebied van financiering, vraagstelling en dergelijke. De relevantie van de wetenschap schuilt alleen toch voor een groot deel in de onafhankelijkheid ervan en in het feit dat de uitkomst niet van tevoren bekend is? Voor bedrijven, bestuurders en onszelf, politici, is het heel goed als de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk onderzoek te allen tijde gewaarborgd is. Die moet worden gewaarborgd voordat er op wat voor een manier dan ook kan worden samengewerkt.

De heer **Putters** (PvdA): U zou wel iets meer moeten zeggen over de manier waarop dat mogelijk is. Wij hebben het over excelleren in het onderzoek. Ik denk dat juist de interactie tussen de wetenschap en het bedrijfsleven een meerwaarde heeft en dat wij de kennis die door de interactie wordt verkregen, moeten benutten voor de ontwikkelingen die wij op gang willen brengen, voor innovaties en noem maar op, voor waar wij het over hebben. Wat vindt u daarvan? Ik snap uw pleidooi voor onafhankelijkheid, maar hoe moet daar volgens u mee worden omgegaan?

De heer **Van Raak** (SP): Wil je excelleren in de wetenschap, dan moet er überhaupt eerst wetenschap zijn. In sommige vakgebieden is daar geen sprake meer van. Op een groot aantal vlakken van het medisch wetenschappelijk onderzoek bestaat geen wetenschap meer in de zin van onafhankelijk onderzoek, een eigen onderzoeksagenda, peer reviews, onderlinge controle en een onderlinge beoordeling van wetenschappers. Dat maakt wetenschap tot wetenschap: dat het geen politici zijn en ook geen ondernemers, maar wetenschappers die onderling in een wetenschappelijke gemeenschap het onderzoek beoordelen. Dat wordt steeds moeilijker. Als wij niet aan de basis beginnen, kan er nooit worden geëxcelleerd. Er moet eerst wetenschap zijn, wil men in de wetenschap kunnen excelleren. Het probleem is dat die wetenschap wordt uitgehold. Het gaat mij niet om de manier waarop wij dat precies organiseren en financieren en om de manier waarop wetenschappers met wie dan ook gaan samenwerken, maar om het feit dat wetenschappers altijd het laatste woord moeten hebben. Dat is helaas in veel wetenschapsgebieden niet meer het geval, al weet ik niet om welke wetenschapsgebieden het precies gaat. Dat wil ik inventariseren, maar niet in mijn eentje. Dat kan ook

niet. Ik heb daar zeker deze bewindslieden bij nodig. Hebben zij zelf nog plannen om de onafhankelijkheid van onderzoekers in de verschillende takken van wetenschap te onderzoeken? Ik waarschuwde de minister twee weken geleden al dat onderzoek vaak nieuw onderzoek uitlokt. Ziet zij hier misschien toch opnieuw een rol weggelegd voor de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen? Het onderzoek dat tot nu toe is gedaan, is heel algemeen. Ik ben benieuwd hoe het daarmee in de verschillende gebieden van de wetenschap is gesteld.

Over één ding zijn wij het in deze Kamer allemaal eens: Nederland moet zich op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en academisch onderwijs kunnen meten met de wereldtop. Over hoe dat het beste te bereiken, lopen de meningen nogal uiteen. Voor het kabinet loopt de weg naar de top via het bedrijfsleven. Vooral de minister van Economische Zaken dringt aan op meer samenwerking met bedrijven, daarin gesteund door het Innovatieplatform. Uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling in Nederland blijven achter bij die in andere Europese landen. Dat geldt voor de overheid, maar nog méér voor het bedrijfsleven. Kunnen de bewindslieden uitleggen waarom ondernemers zo weinig ondernemend zijn? Waarom geven bedrijven in Nederland zo weinig uit aan onderzoek en ontwikkeling? Is het wel goed om juist hier ons vertrouwen in te stellen?

Hetzelfde geldt voor de overheid. Ook de overheidsuitgaven aan hoger onderwijs en wetenschappen als aandeel van het BNP lopen achter bij veel andere Europese landen. Soms is er om politieke redenen wél ineens extra geld, getuige het programma NWO BIG, maar dan moeten instellingen binnen drie weken voorstellen doen om Nederlands onderzoek naar het wereldtoneel te tillen. Dan is er wél geld, maar geen tijd voor vernieuwing. Universiteiten hebben volgens mij geen behoefte aan periodieke meevallers, maar aan stabiele onderzoeksbudgetten. Daarover hoor ik veel klachten op universiteiten, in ieder geval de universiteiten die ik bezoek. Vooral de laatste rondes zijn niet goed gegaan.

Als dit kabinet aanstuurt op vernieuwing, past het eigenlijk maar één truc toe: meer marktwerking. Universiteiten en hogescholen moeten met elkaar meer om geld en studenten concurreren. Vooral de minister van Economische Zaken is, als ik het goed heb begrepen, voorstander van meer prestatiebeloning. Onderzoeksgelden moeten gedynamiseerd worden, zoals dat heet. Met ingang van dit jaar wordt, als ik het goed heb begrepen, 50 mln. afgehaald van de vaste onderzoeksfinanciering die universiteiten krijgen, en herverdeeld op basis van prestaties. Maar ja, wat is een wetenschappelijke prestatie? Gaat de minister van Economische Zaken dat beoordelen?

De Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid stelt dat universiteiten al genoeg worden afgerekend op prestaties. In de praktijk, zo vrezen wij, zal prestatiebekostiging vooral ten koste gaan van de eerste geldstroom, zeker als je daar de vele vormen van "matching" bij ziet die ten koste van de eerste geldstroom gaan. Instellingen krijgen geld uit de derde of tweede geldstroom en moeten daar zelf geld uit de eerste geldstroom bijleggen. Dat zijn grote bedragen. Het is juist de eerste geldstroom die naar onze opvatting voor de universiteiten een onafhankelijk en voor de langere termijn

verzekerd onderzoeksbudget mogelijk maakt. Kunnen de bewindslieden ons verzekeren dat de komende jaren de eerste geldstroom niet zal dalen ten opzichte van de tweede en derde geldstroom en dat zij niet worden "weggematcht" met deze geldstromen? Kunnen zij verzekeren dat deze geldstroom zal groeien? Dat zie ik het liefst. Volgens mij ging de voorkeur van de heer Putters daar ook naar uit.

Als het gaat om studenten wil de staatssecretaris ook meer marktwerking. Door de invoering van leerrechten moeten studenten gemakkelijker van universiteit kunnen overstappen en instellingen worden gestimuleerd om opleidingen aan te bieden die beter passen bij de behoeften van de studenten. Je zou denken dat de universiteiten en de studenten blij zijn met deze nieuw te verwerven vrijheid, maar dat valt tegen. Universiteiten en hogescholen verzetten zich tegen de leerrechten en vrezen voor nieuwe bureaucratie en extra kosten voor marketing. Dergelijke opmerkingen zouden de bewindslieden zich moeten aantrekken. Studenten vrezen voor het niveau van hun opleiding en zijn bang dat universiteiten zich nog meer dan nu gaan toeleggen op modieuze cursussen. Ook is er kritiek op de voorgenomen selectie aan de poort. Universiteiten vrezen ook in dezen hoge kosten en extra bureaucratie. Kritiek is er bovendien op het systeem van accreditatie, waarbij instellingen in de praktijk hun eigen controleur inhuren. Mevrouw Maas-de Brouwer, de heer Woldring en mevrouw Dupuis zeiden daar in hun eigen woorden ongeveer hetzelfde over. Heeft de staatssecretaris deze kritiek ook gehoord? Wat vindt hij daarvan?

De staatssecretaris wil dat studenten sneller studeren. Wij hebben het vandaag in dit debat over de kwaliteit van de wetenschap en de kwaliteit van het onderwijs. Maar maatregelen om de studie te versnellen, zoals de prestatiebeurs, de invoering van de bama-structuur en de verhoging van de collegegelden, hebben volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek geen positief effect gehad. Zijn studenten lui, zoals ik de staatssecretaris wel eens heb horen suggereren? Die ervaring heb ik niet. Studenten werken over het algemeen hard, zeker als je bedenkt hoeveel bijbaantjes ze moeten nemen om hun studie te kunnen bekostigen. Heeft de staatssecretaris wel eens overwogen dat het niet alleen zaak is om snel te studeren, maar vooral om goed te studeren? Waarom dan toch die focus op snelheid?

Snelheid wordt ook verwacht van onze promovendi, die de toekomst zijn van de wetenschappen. Het is een wijdverbreide opinie dat vier jaar eigenlijk te kort is voor een promotieonderzoek, dat toch tot doel heeft jongeren op te leiden tot wetenschapper. De heer Putters sprak al over wat hij naar ik meen de "indaling" noemde, waardoor de promotietijd nog verder wordt ingekort. Het Promovendi Netwerk Nederland en het Landelijk Postdoc Platform hebben een onderzoek laten doen naar de carrièreperspectieven van jonge onderzoekers en de uitkomsten kunnen de minister en de staatssecretaris niet blij stemmen. Nederland kent een relatief laag aantal promovendi en deze weinige jonge onderzoekers hebben geringe kansen op een aanstelling. Het systeem van promovendi, postdocs en universitair docenten is nog steeds hopeloos piramidaal en leidt tot een ongezonde

afvalrace, die veel talent doet afhaken of naar het buitenland doet vertrekken.

Het promovendi- en postdocstelsel is ook weinig stimulerend. Dat is ook af te leiden uit de titel van het rapport Tussen wens en werkelijkheid. Die getuigt niet van veel creativiteit en originaliteit. Gelukkig doen de jonge wetenschappers enkele aanbevelingen om zichzelf te stimuleren, zoals een beter doorstroombeleid, de invoering van een zogenoemd tenure track systeem, waarin talent een kans krijgt om zichzelf te bewijzen, een betere allocatie van middelen, waarbij opnieuw nadrukkelijk aandacht wordt gevraagd voor de eerste geldstroom, en het investeren in loopbaanmogelijkheden buiten de universiteiten. Kunnen de bewindslieden al reageren op deze voorstellen?

De staatssecretaris zien wij hier waarschijnlijk volgend jaar niet meer terug. De minister mogelijk wel, maar zij zit dan aan het einde van haar periode. Wij zien uit naar een koerswijziging in het wetenschapsbeleid, waarbij minder gekeken wordt naar de opdrachtgevers en meer naar de onderzoekers. Ik ben erg gelukkig dat in ieder geval op de universiteiten een discussie is gestart over de eigen rol van de onderzoekers op de wetenschapsmarkt. Ondertussen blijven wij proberen om in de politiek het onderwerp van de onafhankelijkheid van de wetenschappen op de agenda te krijgen en in de universiteiten de discussie over het behoud van de academische waarden te bevorderen.

\*N

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter, ik spreek mede namens de Onafhankelijke senaatsfractie. Als kleine fractie moest ik uit enkele wetsontwerpen die behandeld moesten worden een keuze maken aan welk debat ik een bijdrage zou leveren. De keuze ging tussen het onderwijsdebat over de kwaliteit van kort geleden of aan het debat van vandaag. Ik heb vanwege de actualiteit van het thema met overtuiging voor vandaag gekozen. Excelleren in onderwijs en onderzoek veronderstelt dat men voor het hoger onderwijs in ieder geval in de masterfase goed kan selecteren. Daarom is het meten van prestaties en het voorspellen van succes eveneens onderwerp van dit debat.

Ik wil beginnen met een drietal algemene, maar in mijn ogen niettemin noodzakelijke opmerkingen. Mijn eerste opmerking is, dat wij spreken over een duivels moeilijk onderwerp waarbij eigenlijk niemand precies weet hoe je het beste tot resultaat komt. De instellingen weten het niet, het departement niet en wij ook niet. Deze constatering zou uitgangspunt moeten zijn voor het beleid dat de politiek wil voeren. Als niemand het panacee heeft, is het zinvol om veel ruimte te laten voor een diversiteit aan ontwikkelingen. Dit betekent dat de wetgever grote ruimte moet laten voor het invullen van onderwijsontwikkelingen die zich met dit onderwerp bezighouden. Eigenlijk zou de enige voorwaarde moeten zijn dat een nauwkeurige rapportage wordt verricht van hetgeen men probeert. Bij mislukken wordt een instelling daarop niet direct afgerekend. Na een aantal jaar beschikken wij dan over een reeks van rapportages. Aan de hand daarvan is het wellicht mogelijk te komen tot een begrenzing tot de ontwikkelingen die bewezen succes

hebben geboekt. Dat is een kwestie van heel lange adem. Bewindspersonen moeten de moed opbrengen om niet zelf in de eigen regeerperiode direct het succes te willen boeken. Er is over dit punt natuurlijk veel meer te zeggen, maar ik vermoed dat deze aandoening voor de bewindspersonen volstaat om erop te kunnen reageren. Mijn fractie zou dat op prijs stellen.

Mijn tweede opmerking van algemene aard is, dat er op het terrein van onderwijs en onderzoek invloeden zijn die van heel andere kanten komen dan het departement van Onderwijs. Dat betreft uiteraard het bedrijfsleven met vragen op het terrein van onderwijs en onderzoek. Het bedrijfsleven stuurt zelf grote onderzoeksafdelingen aan, maar ook andere departementen. Dat laatste is voor een overheid van directere invloed. Ik noem hierbij twee voorbeelden. De minister van Economische Zaken heeft enkele weken geleden gesteld dat universiteiten zich veel meer in concurrentie met elkaar moeten begeven en dat zij als bedrijven dienen te worden bestuurd met alle consequenties voor selectie en prijsstelling van dien. Deze aansporing werd overigens gegeven vanuit een internationale invalshoek. Hij werd gerelateerd aan de Lissabondoelstellingen. Daarover kom ik nog te spreken. Het is echter belangwekkend te vernemen hoe de bewindslieden van Onderwijs tegen deze opmerkingen aankijken. Graag hoor ik dus van hen hierop een reactie.

Het gaat hierbij overigens steeds om de vraag hoe wij excellente universiteiten binnen onze grenzen kunnen krijgen. De minister van Economische Zaken stoorde zich terecht aan het gegeven dat Nederland niet voorkomt in de top-50 van universiteiten in de wereld. Dat is natuurlijk geen goede score voor een van de tien rijkste landen ter wereld. In zijn bijdrage aan de uitzending van Buitenhof op zondag 12 maart jongstleden ging de heer Plasterk in op de uitdaging die de Europese Unie zich heeft gesteld om een Europees MIT-instituut op te richten. Hij vond Nederland een goede plek voor een dergelijk instituut, zowel qua ligging als qua talenregiem. Vinden de bewindslieden het ook een poging waard om te proberen dit instituut naar Nederland te halen? Of maakt het echech van het Europees grondwettelijk verdrag -- waarbij Plasterk met overtuiging heeft opgeroepen om tegen te stemmen -- Nederland bij voorbaat kansloos voor een zo pretentieuze instelling?

Een derde externe invloed die ik wil noemen is die van de wetgeving met betrekking tot de honorering van mensen die werkzaam zijn in de publieke of semi-publieke sector. Er kan op zichzelf geen bezwaar bestaan tegen de openbaarmaking van deze honoreringen, maar als dat vervolgens gepaard gaat met allerlei restricties inzake de hoogte ervan, wordt het iets anders. Dat kan nog wel geaccepteerd worden voor bestuurders van de instellingen, maar niet voor excellente wetenschappers waarmee soms financiële arrangementen dienen te worden afgesproken. Het op dit gebied insnoeren van universiteiten werkt het beleid om excellent onderzoek en onderwijs aan te trekken en te stimuleren tegen. Op dit terrein moet ruimte aan universiteiten worden gelaten. Zien de bewindslieden dit knelpunt, en zijn ze bereid om er voor te zorgen dat dit soort beperkingen niet in wetgeving of anderszins wordt vastgelegd?

Ik kom vervolgens toe aan kwesties die min of meer bij uitsluiting het terrein van het departement van Onderwijs betreffen, te beginnen met de positie van de jonge onderzoekers en hun carrièreperspectieven. Enkele andere woordvoerders hebben daarvoor ook reeds aandacht gevraagd. Het is al enkele malen gememoreerd dat het ronduit verontrustend is wat hierover is gerapporteerd door het Promovendi Netwerk Nederland (het PNN). Het aantal promovendi in Nederland is bijna de helft lager dan het Europees gemiddelde. Bovendien wordt dit cijfer nog eens vertekend door het toenemend aantal buitenlandse promovendi die niet voor de Nederlandse markt behouden blijven omdat zij terugkeren naar hun vaderland. Daarmee is een groei van de Nederlandse kenniseconomie, die zo hard nodig is voor onze economische ontwikkeling, in groot gevaar. Voor degenen die aan de universiteiten promoveren, is het toekomstperspectief bedroevend. Dat komt zeker niet in de laatste plaats door een versteend financieringssysteem waarin talent nauwelijks wordt gewogen. De bewindslieden zouden er goed aan doen te beginnen met het erkennen van deze feiten in plaats van ze met praatjes voor de vaak weg te willen redeneren.

In een brief van maart 2006 gaat de voorzitter van de Universiteit van Maastricht, de heer Ritzen, in op een nieuw bekostigingsmodel voor onderzoek aan de universiteiten. En nu ben ik voluit bereid om in te zien dat de heer Ritzen tijdens zijn ministerschap ook geen prioriteit gaf aan de ontwikkeling van de kenniseconomie in Nederland, maar dit doet weinig af aan zijn analyse van nu. Zijn kritiek -- en ik verlang een reactie daarop van de bewindslieden -- omvat een beperkt aantal punten. Ten eerste. Waarom is het nodig om vooruit te lopen op de resultaten van de door de bewindslieden zelf ingestelde commissie-Chang, die zich bezighoudt met het opzetten van een nieuw bekostigingsmodel voor onderzoek, en daarbij dan nog uit te gaan van een model met veel gebreken? Ten tweede. Waarom wordt bij die ontwikkeling de kwaliteit van onderzoek en -- ik zeg het met nadruk -- onderwijs vrijwel geheel buiten beschouwing gelaten? Ten derde. Bestaat er bij de bewindslieden geen enkel begrip voor de hartenkreet dat er te veel in één keer moet -- de invoering van de bama-structuur loopt tot 2010 -- en dat er daardoor een onevenredige uitvoeringslast voor de instellingen is? Ten vierde. Waarom kiezen de bewindslieden een systeem van financiering waarbij de jonge universiteiten voor onderzoek worden ondergefinancierd, terwijl de prestaties van deze universiteiten hiervoor geen aanleiding geven? Mijn fractie zou het verstandig vinden om eigenlijk eerst maar het advies van de genoemde commissie af te wachten; waarom heeft de regering daar niet voor gekozen?

Enkele jaren geleden hebben wij met de voorgangers van deze bewindslieden uitvoerig gesproken over het meten van prestaties toen het wetsontwerp over de Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie voor het hoger onderwijs aan de orde was. "Meten is weten, maar doe meer met ongeveer" is een gezegde dat wel wat meer gevolgd zou kunnen worden. Dit zou zeker het voordeel hebben dat de administratieve lastendruk sterk zou verminderen. Aan de andere kant kan meten natuurlijk niet

achterwege blijven, integendeel. Dit zal ook niemand willen bepleiten. Maar nu wij een paar jaar bezig zijn, is het wel goed om te bezien of bijstellingen nodig zijn. Om dit te kunnen beoordelen is het goed om nog even op een rij te zetten, waarom wij er indertijd toe hebben besloten en waarom op deze wijze. De kern was de overeenkomst tussen de ministers van de Europese Unie in Bologna om de bama-structuur in te voeren en de opleidingen internationaal vergelijkbaar te maken. Er waren in principe twee manieren van meting mogelijk: certificering en accreditatie. Er is toen unaniem -- door de een met wat meer overtuiging dan door de ander -- gekozen voor accreditatie. Ik vergelijk de keuze tussen deze twee wel eens met het verschil tussen fotografie en film. Fotografie geeft een beeld op een bepaald moment, dat is certificering; film geeft doorlopende beelden over een langere periode: accreditatie. En mijn fractie koos indertijd uit overtuiging voor accreditatie omdat die instellingen de mogelijkheid bood, eigen doelen te formuleren en daarop te worden beoordeeld. In onze ogen geeft dit meer permanente meting en meer bewustzijn bij de deelnemers.

In het debat hierover heeft mevrouw Broekers-Knol professor Vincent Icke geciteerd, die profeteerde dat de accreditatie het muizengaatje zou worden waardoor de bureaucraten naar binnen sluipen. Nu behoor ik niet tot degenen die er een sport van maken om bestuurders en managers op voorhand in de beklagdenbank te zetten, maar nu er zelfs een aparte ministerraadsvergadering is gehouden om te bezien hoe de administratieve druk kan worden teruggedrongen -- dit is overigens een erkenning dat veel door de overheid zelf is veroorzaakt -- is het wel zaak om ook hier goed naar te kijken. In dit verband zijn ons enkele waarschuwingen aangereikt. In de Staatscourant van 8 februari -- de heer Woldring heeft er al op gewezen -- staat een interview met de voorzitter van het accreditatieorgaan, de heer Dittrich, die op een paar punten van zorg wijst. Als afkeuring van een opleiding de nekslag voor die opleiding betekent, dus zonder dat er een kans is om de opleiding te verbeteren, dan hebben wij met inquisitie te maken en niet met accreditatie. Als er in dit artikel ook nog gesteld wordt dat het steeds moeilijker wordt om mensen te vinden die de accreditatie kunnen verrichten met een eigen directe relatie tot de dagelijkse praktijk, dan wordt hiermee ook de kwaliteit van de accreditatie zelf aan de orde gesteld. Dit komt overeen met een opmerking van mevrouw Oudemans -- ook hierop is al gewezen -- dat er niet wordt beoordeeld op inhoud, noch op resultaat, maar vrijwel uitsluitend op basis van processen. Dit is een bekend euvel. Zo kan men bij een certificering van het ISO volmaakt scoren bij het maken van betonnen zwemvesten, als men de door het bedrijf zelf beschreven procesgang maar volmaakt volgt. Met andere woorden, er is alle reden om te bezien of datgene wat in de accreditatie gemeten wordt, voor het doel wel adequaat is. Ik zou graag zien dat de bewindslieden hierop reageren en de aard van de financiering van het hoger onderwijs bij hun antwoord betrekken. Ook hierom is al gevraagd. Er wordt immers wel naar resultaat gefinancierd, maar het is de vraag of het resultaat dat gefinancierd wordt, de kwaliteit wel voldoende borgt. Mijn fractie vreest dat hier nogal wat aan schort. Overigens is dit nu typisch een onderwerp waarvoor geldt dat niemand een geheel perfecte

oplossing bij de hand heeft, zodat het zich leent voor diverse experimenten, zoals ik in het begin van mijn bijdrage al heb gesteld.

Mevrouw Oudemans richt haar pijlen ook op de visiterende en beoordelende instanties, de VBI's. Als commerciële organisaties die de instellingen adviseren over de ijkpunten en vervolgens zelf het accreditatierapport maken, zouden die te vergelijken zijn met accountantsorganisaties, waar deze dubbelslag nu juist geheel is afgeschaft naar aanleiding van enkele grote ongelukken. De opmerkingen van de heer Dittrich op dit punt in het genoemde interview missen dan ook wel wat overtuigingskracht. Graag worden wij ervan op de hoogte gesteld, hoe de bewindslieden dit probleem zien. Of beter, zien zij eigenlijk wel een probleem?

Een vraagstuk van grote importantie is, wat er nu eigenlijk bij goede accreditatie wordt gemeten. Op de manier waarop accreditatie nu plaatsvindt, kan de meting alleen een minimumgarantie voor de bekostiging opleveren. Hierop heeft mevrouw Broekers-Knol in een debat van enkele jaren geleden al gewezen. Maar een minimumgarantie is natuurlijk in het geheel niet voldoende. Met behoud van minimumeisen waarop financiering volgt, behoort accreditatie verdergaande uitspraken op te leveren over de kwaliteit van de opleiding. Dit betekent dat opleidingen ook onderling vergeleken mogen worden. Hoe zien de bewindslieden dit eigenlijk?

Voorzitter, er is in Nederland een uitstekend instituut dat bij selectie van aankomende studenten een belangrijke rol zou kunnen spelen; ik doel op het Cito. Het is te betreuren dat daar eigenlijk zo weinig gebruik van wordt gemaakt voor het hoger onderwijs. In het door het Cito gemaakte rapport "Schipper mag ik overvaren?", dat handelt over selectie van aankomende studenten, wordt een reeks van mogelijkheden geschetst die nu niet of weinig gebruikt worden. Organisatorisch het meest ingrijpend is de opmerking dat intensievere voorbereiding van aankomende studenten op een universitaire studie en vooral op de door hen gekozen richting zou kunnen leiden tot betere resultaten. Die voorbereiding zou mogelijk zijn als een deel van de examenvakken eerder kon worden afgesloten dan op het tijdstip van examinering, dus als er flexibiliteit was. Dit geldt vooral als met de moderne techniek de mogelijkheid geopend wordt om eindexamens, net zo goed als tentamens op de universiteiten, zo zeg ik er in één adem bij, met behulp van computers af te leggen, waardoor examinering in beginsel elke dag en in ieder geval vergaand geïndividualiseerd kan plaatsvinden. De minister heeft aangekondigd, op dit gebied experimenten te zullen laten uitvoeren. Hoe staat het hiermee en hoe zien deze experimenten er eigenlijk uit?

Ik kondigde in het begin van mijn betoog aan, net als anderen nog kort op de agenda van Lissabon te zullen ingaan. Duidelijk is nu wel dat de doelstelling daarbij te ambitieus is geweest, in ieder geval het tijdschema voor het bereiken daarvan. Niettemin blijft de opdracht overeind om de economie van Europa sterk concurrerend te maken. Dit zal alleen mogelijk zijn met een kennisvoorsprong op ten minste een aantal aan te duiden gebieden. Zou het niet verstandig zijn als Nederland het initiatief nam om de Lissabondoelstelling op die manier, dus op een gekwalificeerd aantal gebieden, aan te scherpen en te

preciseren? De Lissabondoelstelling is een Europese doelstelling, maar Nederland moet een bijdrage leveren door er ten minste voor te zorgen dat twee van onze universiteiten in de top vijftig terechtkomen. Bovendien lijkt het raadzaam om in Europa tot nadere afspraken te komen over de vraag welk land wat doet, zodat er niet dubbel werk wordt gedaan. Kunnen de bewindslieden iets zeggen over de voortgang inzake de Lissabondoelstellingen?

Wij willen ten slotte niet nalaten om onze verwondering uit te spreken over de opmerkingen van de minister van Buitenlandse Zaken over de Lissabondoelstelling. Hij stelde daar nooit enig vertrouwen in te hebben gehad, omdat hij nu eenmaal geen fiducia heeft in een soort van planeconomie die in Rusland heeft gefunctioneerd of beter gezegd: niet gefunctioneerd. Is dat een opvatting van het kabinet en, zo ja, sinds wanneer dan? Zo nee, waarom hebben de bewindslieden van onderwijs geen stelling genomen tegen deze uitspraak? De minister van Buitenlandse Zaken doet wel meer wonderlijke uitspraken, bijvoorbeeld na het nee van de bevolking inzake het grondwettelijke verdrag, maar die over de Lissabondoelstelling behoort tot de meest wonderlijke.

Voorzitter. Tot slot: ik heb in mijn bijdrage niet gesproken over de vraag of hbo en universiteit moeten worden samengevoegd. In de eerste plaats heb ik dat niet gedaan vanwege de zekerheid dat hetzij collega Walsma hetzij collega Woldring daarover zou spreken en dat zou doen in een ons niet onwelgevallige zin. Zij hebben het daarover echter niet gehad. In de tweede plaats heb ik dat niet gedaan, omdat ik het onderwerp vorig jaar heb aangeduid in min of meer provocerende zin. Er valt wat ons betreft pas te praten over een gezamenlijk aanbod in één instituut wanneer ook de toegang tot dat hoger onderwijs één ingang kent. Zolang er een vijfjarig havo en een zesjarig vwo is, is dat niet het geval. Daarin is het verschil gelegen met de Angelsaksische en de Amerikaanse landen. Daar kent men wel één ingang. Bovendien kennen die landen een systeem van toelatingsexamens. Er moet natuurlijk altijd gezorgd worden voor doorstroming van het een naar het ander, maar mijn fractie is er niet van overtuigd dat dit punt nu adequaat is geregeld, met name niet in het perspectief van het onderwerp van vandaag. Zijn er bijvoorbeeld cijfers bekend over het succes van de studie bij de studenten die na de propedeuse in het hbo, dus na een jaar, de overstap naar de universitaire variant van de gekozen studierichting maken? Naar onze informatie zijn die dramatisch slecht.

Wij wachten het antwoord op onze laatste vraag en de daarvoor gestelde vragen met belangstelling af.

\*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Ik mag vanmiddag ook namens de fractie van de SGP spreken. Het beleidsdebat van vandaag vindt plaats op een cruciaal moment. Het lijkt erop dat de staatssecretaris binnenkort een andere politieke functie zal aanvaarden. Indien dat, wat ons betreft: onverhoopt, gebeurt, zal dat toch consequenties hebben voor de afhandeling van een aantal wetsvoorstellen die beogen het hele stelsel van hoger onderwijs ingrijpend te veranderen.

Misschien kan de staatssecretaris ons geruststellen en zeggen dat zijn werk zo ver is gevorderd dat het gemakkelijk door een mogelijke opvolger kan worden overgenomen.

Wij spreken vandaag met elkaar over excelleren in het hoger onderwijs. Tijdens de voorbereiding op dit debat heeft de commissie voor het hoger onderwijs zich gemeenschappelijk voorbereid. Uit die voorbereiding trek ik de conclusie dat het meten van de resultaten in het hoger onderwijs naast standaardisatie van het meten, vooral aan het eind van het onderwijsproces aan de orde moet komen. Grosso modo sluit ik me aan bij wat anderen daarover hebben gezegd.

Als ik het vanmiddag over excelleren heb, dan doel ik met name op de kwaliteit van verscheidenheid aan onderwijsinstellingen, de kwaliteit en verscheidenheid van het onderwijs, dus de kwaliteit van docenten en de kwaliteit van het onderzoek en, voorzover het de universiteit betreft, de kwaliteit van studenten, waaronder de promovendi. Ik heb het vermoeden dat mijn verlanglijstje op het punt van excelleren niet zal kunnen samengaan met bezuinigen. Nog steeds gaat er onzes inziens te weinig geld naar onderwijs. Misschien is aandacht voor excelleren ook mogelijk zonder dat er direct bezuinigd wordt. Ik denk namelijk dat er momenteel veel geld wordt verkwist. Te veel studenten kiezen een studierichting die later niet bij hen blijkt te passen. En: onderwijsinstellingen lijken er nogal eens op uit te zijn om zoveel mogelijk studenten binnen te halen, zonder zich zorgen te maken over de vraag of de juiste student wel op de juiste plaats komt. Kwantiteit dus ten koste van kwaliteit en dat kost onnodig veel geld.

Na jarenlange uniformering en massificatie van ook het hoger onderwijs wordt het nu tijd om alle maatregelen te nemen waarmee men iedereen die studeert op de juiste plaats kan krijgen en het maximale kan bieden voor een goede opleiding en daarmee voor een goede toekomst. Bij excelleren denk ik dus niet in de eerste plaats aan de beste studenten op universitair niveau, maar aan alle studenten, van vmbo tot aan de universiteit. Het is te wensen dat zij allemaal met hun specifieke talenten de specifieke opleiding krijgen die het beste bij hen past. Dus in allerlei opzicht gaat het om: meer onderwijs op maat, en dat zo vroeg mogelijk. Dan verliezen wij minder menselijk kapitaal en maken wij niet onnodig veel financiële kosten. Verder wordt hiermee de toekomst van jonge mensen beter gegarandeerd.

Deze weg van excelleren zal tweesporig moeten zijn. De onderwijsinstellingen moeten meer differentiëren en de studenten moeten zo snel mogelijk op een voor hen passende plaats komen. In dat licht heb ik er geen bezwaar tegen dat wij bijvoorbeeld naast vierjarige hbo-opleidingen ook tweejarige opleidingen hebben of krijgen. Ik meen dat de CDA-fractie wel bezwaar heeft tegen deze twee opleidingen naast elkaar. Straks zal ik mij bij de mening van die fractie aansluiten, maar op dit punt dus niet. Ten aanzien van deze twee opleidingen naast elkaar moet voor de buitenwereld wel duidelijk zijn waartoe ze opleiden en dat er alles aan gedaan wordt om voor een bepaalde opleiding de meest geschikte studenten te krijgen en niet om zo veel mogelijk studenten binnen te halen. Ik zei dat mijns inziens dit proces in zichzelf geld spaart. Ik denk aan



de vele studenten die aan de universiteit beginnen, maar vroegtijdig uitstappen of later alsnog een hbo-opleiding gaan volgen. Ik denk ook aan de studenten die van een hogerberoepsopleiding alsnog willen doorschuiven naar de universiteit, maar daarbij de nodige problemen ondervinden. Universiteiten zouden wat dat betreft meer aan zelfkritiek moeten doen. Daarbij past vanzelfsprekend selectie aan de poort. In het algemeen zou ik dus een tegenbeweging op gang willen zien komen van meer differentiatie in opleidingen en van meer hulp aan studenten waardoor zij, gelet op hun talenten, zo snel mogelijk op de juiste plaats komen.

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De heer Schuurman heeft het goed begrepen dat de CDA-fractie aarzelingen heeft bij het idee van het associate degree, een verkorte hbo-opleiding. Begrijp ik hem goed dat hij zelf ook aarzelingen heeft? Vraagt hij zich ook af of dat wel op korte termijn kan en of er niet de mogelijkheid moet zijn om op langere termijn de studie af te maken? Ik proef in zijn woorden dus een zekere aarzeling. Moeten wij juist niet voorkomen dat mensen later spijt krijgen, omdat ze iets niet afgemaakt hebben, dat zij op langere termijn onvoldoende zijn gekwalificeerd? Zij hebben dan wel even de kwalificatie voor de arbeidsmarkt, maar de uitval zou op deze manier worden bevorderd. Vindt de heer Schuurman ook niet dat onze kennissamenleving op de lange termijn juist gebaat is met mensen die hun studie afmaken? Vindt hij ook niet dat het hierbij alleen maar om iets tijdelijks kan gaan en dat de studenten op lange termijn met deze mogelijkheid niet zijn gediend?

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Voor uw argumenten is wel iets te zeggen, maar ik wil mij in eerste instantie richten op de uniformering van de vierjarige opleiding. Ik heb nooit zo goed begrepen waarom de opleiding in alle gevallen vier jaar moet duren. Hetzelfde geldt voor universitaire opleidingen. Bij de studiebelasting van verschillende studierichtingen zie je heel grote verschillen, die ontstaan omdat iedereen binnen het uniforme studieopleidingssysteem zit. Er zouden bepaalde opleidingen kunnen zijn, vooral die in de gezondheidszorg, met een hbo-opleiding van twee jaar, naast vierjarige opleidingen, die voldoende zijn voor bepaalde studenten. Het gaat er dus niet om om luie studenten zo snel mogelijk een hbo-diploma te geven, ik zou willen dat mensen opleidingen volgen die bij ze passen, en niet dat wij studenten aanpassen aan de opleidingen. Ik heb de indruk dat wij het laatste te veel doen.

De heer **Van Raak** (SP): Impliceert dit dan ook dat sommige opleidingen juist langer moeten duren? Ik doel op bijvoorbeeld filosofie, waar je zo'n twaalf jaar voor nodig hebt.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Als u mijn bijdrage destijds bij de invoering van de bama hebt gevolgd, zult u zien dat ik dat toe wel verdedigde, dus ik ben nog steeds consistent. Hetzelfde geldt voor selectie aan de poort, wat ik hier al twintig jaar bepleit, en wat nu eindelijk wordt doorgevoerd. Volhouden!

Bovendien zouden universiteiten doorgelicht moeten worden. Mogelijk dat een aantal opleidingen beter binnen het hoger beroeps onderwijs passen dan dat ze universitair zijn. Een dergelijk onderzoek zou ook het verschil tussen beide instellingen van hoger onderwijs bevorderen, waarvan ik een groot voorstander ben. De Kamer was hierover tot voor kort bijna unaniem. Vanmiddag heb ik begrepen van de fractie van de Partij van de Arbeid dat daar het licht is uitgegaan, en voor hen wellicht is aangegaan. Ik vind dat eigenlijk wel jammer, want juist een debat dat moet gaan over excelleren maakt het nodig om meer differentiaties in het universitair onderwijs en tussen universitair onderwijs en het hbo aan te brengen.

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Wij zijn hier ook om misverstanden te voorkomen. Ik weet niet wat u ons allemaal toe wilt dichten, maar wij hebben bedoeld te zeggen dat wij het willen hebben over het concreet maken van echte dan wel bij nader inzien vermeende verschillen, dus niet op basis van de historie van de instellingen. Net als u denken wij dat er universitaire opleidingen zijn die het hbo-predikaat zouden verdienen. Redeneren naar inhoud, dus, en niet langs het verleden.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Op het laatste punt kunnen wij elkaar de hand schudden. Mijns inziens zijn er namelijk universitaire opleidingen die tot de categorie van het hbo zouden moeten behoren. Daaruit kan de conclusie worden getrokken om de instellingen bij elkaar te schuiven, maar dan is er een grote kans dat je heel grote instellingen krijgt, die gezien de schaal daarvan hoge kosten met zich meebrengen, waarbij juist de vereisten van individualisering, differentiatie en variatie onder druk komen te staan.

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Het wordt nog heel saai vanmiddag, want ik denk zelf dat de voordelen van schaalvergroting, die om allerlei redenen is ontstaan -- redenen die toen valide leken en nu wellicht bereikt zijn -- inmiddels zijn geïnd, maar de nadelen zijn zichtbaarder dan ooit. Ik denk dat wij met vastere hand aan de bestrijding van die nadelen zouden moeten werken. Zolang wij dat niet doen, vindt u de PvdA ongetwijfeld aan uw zijde als u oproept tot bestrijding van schaalvergroting.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik ben beslist niet voor schaalvergroting geweest door de jaren heen. Ik zou werkelijk een draai van 180 graden hebben gemaakt als ik de indruk zou wekken vandaag voor schaalvergroting te zijn. Ik ben er juist altijd tegen geweest. Als men eerder had geluisterd, had men nu geen draai naar schaalverkleining hoeven te maken. Dat geldt niet alleen voor het onderwijs, maar ook voor andere terreinen.

Een ander punt dat excelleren betreft, moet ons inziens gaan over de kwaliteit van het aangeboden onderwijs. Het onderwijs moet vooral stimulerend en inspirerend zijn en de beste docenten moeten in het onderwijs de beste studenten motiveren. Nog altijd zijn te veel van die docenten mijns inziens bezig om uit de tweede en derde geldstroom voor hun onderzoek geld te bemachtigen. Zo'n proces staat het excelleren in de weg,

tot schade van docent en student. Alles moet op alles worden gezet om een "academic community" van docenten, onderzoekers en studenten te bevorderen, die elkaar stimuleren, motiveren en vooral inspireren.

Zojuist zei ik dat een andere aanpak en organisatie van het onderwijs tot interne besparingen kan leiden en dus niet direct meer investeren van de overheid in het onderwijs vraagt. Toch zijn er ook zaken waar de overheid juist met het oog op groei in excelleren niet mag bezuinigen, maar eerder zou moeten investeren. Twee voorbeelden wil ik in dit verband noemen. Bij één sluit ik aan bij de opmerking van collega Woldring, die zegt dat de overheid een dubbele masters studie-student niet meer twee keer voor financiering van de universiteit in aanmerking wil laten komen. Daaronder zullen dan vooral de faculteiten van de geesteswetenschappen lijden. Want als hun eerste studie wordt betaald aan hun hoofdfaculteit, zal de tweede faculteit die financiële steun moeten ontberen. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan de faculteit van de wijsbegeerte. Voor veel van die faculteiten zal hun financiering een ernstig probleem vormen. In elk geval is dát niet de weg waarop zij kunnen excelleren. En ook dat valt ons inziens onder excelleren: de differentiatie in opleidingen en de daarbij passende selectie mag niet eenzijdig richting bepaalde studies gaan. Als alleen de "marktwaarde" van studies van belang gaat worden -- die tendens is overheersend -- zal dat leiden tot verarming of verschraling van de universiteit en het tegenovergestelde bewerken van wat wij met excelleren op het oog hebben.

In de huidige mondiale context met opkomende economieën als die van China en India, is het van groot belang dat Nederland in die wedstrijd meedoet. Onze concurrentiekracht ligt vooral in het creëren van een kenniseconomie. En daarop moet de inrichting van het hoger onderwijs en onderzoek gespitst zijn. Jawel, zeggen onze fracties dan, dat is in zeker opzicht ook nodig, maar er is natuurlijk meer. Want de waarde van het hoger onderwijs is niet alleen gelegen in de dienstbaarheid aan de economie. Collega Van Raak gaf in ander verband vanmiddag een verwijzing naar een artikel in de NRC, dat de raad van toezicht aan universiteiten vooral bestaat uit mensen die in de top van het bedrijfsleven zitten of hebben gezeten. Die mensen horen erin, maar het is toch bepaald eenzijdig als een raad van toezicht van een universiteit alleen uit topmanagers of oud-directeuren van grote ondernemingen bestaat.

Universiteiten en hogescholen vertegenwoordigen niet te onderschatten wetenschappelijke, culturele en educatieve belangen en vormen nog altijd intellectuele brandpunten in de samenleving. Zij laten zien wat een cultuur te bieden heeft op het gebied van kennis en onderzoek, opleidingsmogelijkheden en beroepstoerusting, wetenschappelijke bronnen en tradities, intellectueel en geestelijk leiderschap. Het hoger onderwijs heeft dus drie doelen; beroepsopleiding, wetenschappelijk onderzoek en overdracht van cultuur. Instellingen hebben dus niet louter een betekenis in en voor zichzelf. Het zijn middelen en mogelijkheden die benut en in stand gehouden worden vanuit het oogpunt van maatschappelijke dienstbaarheid. Hier worden mensen gevormd en toegerust ten behoeve van de samenleving. Academici zijn cultuurvormers die

bereid zijn verantwoordelijkheid te dragen voor welvaart én welzijn van de burgers.

Wij willen bij de bezinning op het hoger onderwijs dus nadrukkelijk nog maar weer eens aandacht vragen voor het aspect van de samenlevingsinrichting. De samenleving waardeert afgestudeerden niet alleen omdat ze een diploma op zak hebben, maar vooral ook vanwege wat ze aan opvattingen, mogelijkheden en visie meebrengen. Wij hebben behoefte aan visionair leiderschap en universiteiten hebben daartoe een taak. Afgestudeerden die in staat zijn in brede zin verantwoordelijkheid te dragen voor de samenleving, worden meer verwelkomd dan "enge" specialisten en vakmensen die buiten hun professie "cultuurbarbaren" blijken te zijn. Dit uitgangspunt relativeert niet alleen de discussie over de "maatschappelijke relevantie" van specifieke opleidingen, maar heeft ook een kritische functie voor de huidige inrichting van het hoger onderwijs.

Dat proces van excelleren wordt ook niet bevorderd doordat er nog steeds geen stimulans is om zeer getalenteerde studenten twee opleidingen te laten volgen. Natuurlijk kan dat binnen het bestaande systeem, maar wil je echt excelleren, dan zou de overheid dat in haar beleid vooral moeten stimuleren door de universiteiten aan te moedigen en voor bekostiging te zorgen. De motie over deze materie die door deze Kamer in 2000 is aangenomen, is nog altijd niet uitgevoerd. Men hoeft niet te vrezen dat deze weg veel zal kosten, indien de juiste voorwaarden voor een dubbele studie worden gesteld. Ik zou zeggen: staatssecretaris, schrijf kwalitatief goede geschiedenis en maak deze wens van deze Kamer nog snel tot de uwe.

Om excellent onderwijs en onderzoek te bevorderen zouden ook meer financiën beschikbaar moeten komen voor studenten en onderzoekers uit het buitenland. Wat ons betreft is passende selectie hierbij ook op zijn plaats.

Het onderzoek in Nederland is kwalitatief nog steeds hoogstaand. Uit de internationale lijstjes komen wij goed naar voren, maar uit internationaal onderzoek blijkt wel dat Nederland achteruit boert. Voor Nederland pakt de competitieslag op voorhand niet gunstig uit. Andere landen, zoals Canada, het Verenigd Koninkrijk en Finland, hebben door extra investeringen een versnelling kunnen realiseren, maar in Nederland neemt de bijdrage aan hoger onderwijs en onderzoek als percentage van het bruto nationaal product af.

Dankbaar heb ik geconstateerd dat uit de beleidsvisie van het kabinet, Onderzoekstalent op waarde geschat, blijkt dat aan een andere wens van deze Kamer tegemoet wordt gekomen. De regering heeft er de laatste tijd meer dan eens voor gepleit dat universiteiten geld moeten vrijmaken en dat de overheid ook geld beschikbaar stelt om promovendi meer creatief, niet van tevoren gepland, dus onafhankelijk promotieonderzoek te laten doen. Dat is winst.

Vanzelfsprekend hebben wij meer wensen op ons verlanglijstje. Sommige onderzoekers zouden in hun excellent werk niet gehinderd, maar gestimuleerd moeten worden door maatregelen te nemen om bijvoorbeeld meer octrooiering van hun uitvindingen mogelijk te maken. Uit een recent proefschrift van mr. dr. ir. A. Rijlaarsdam,

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

Octrooi en Dienstbetrekking, wordt het tegenovergestelde duidelijk.

Excellente onderzoekers die een uitvinding doen, worden nu gehinderd bij het snel publiceren en delen nauwelijks in de opbrengsten. Er moet wat ons betreft meer internationale afstemming komen. Er is bijvoorbeeld wel veel stimulering van uitvindingen door een systeem gebaseerd op de Duitse wet.

Vele Nederlandse universiteiten streven met hun octrooi-politiek naar een kostendekkende of winstgevende exploitatie van alle uitvindingen waarvoor de universiteit een octrooi aanvraagt. De opbrengsten van de meest winstgevende octrooien worden aangewend om de hoge overhead van het octrooi-transferbureau en de verliezen op sommige octrooien te dekken. De wetenschapper, de wetenschapper/uitvinder of de groep van wetenschappers die de uitvinding deed, deelt slechts zeer beperkt in de revenuen.

In Duitsland worden aan universiteiten forse subsidies gegeven om de start van octrooi-transferbureaus en de verliezen in de aanloopperiode van drie tot vijf jaar te dekken. Om tot het doen en het melden van uitvindingen te prikkelen krijgen de uitvinders bij vele Amerikaanse universiteiten maar liefst 30% van de netto-opbrengst van hun uitvindingen. Dit is een duidelijke bepaling en vormt een grote tegenstelling met de vage formulering van de billijke vergoeding aan de Nederlandse universiteiten. Ter verduidelijking heb ik een en ander toegelicht in voetnoten bij mijn bijdrage die de minister en de staatssecretaris hebben gekregen, zodat zij geen onduidelijke opmerkingen hoeven te maken wat betreft de wetstekst. In Nederland onderkennen we dit probleem en de frustraties van de uitvinder/wetenschapper niet, tot groot nadeel van het excelleerproces waarover wij het vandaag hebben.

Een ander groot probleem dat excelleren niet bevordert, maar hindert, is dat er in het huidige universitair systeem te weinig plaatsen voor het wetenschappelijke personeel zijn, zoals de collega's Van Raak en Schuyer ook hebben gezegd. Dit leidt ertoe dat degenen die een goede of uitstekende dissertatie hebben geschreven, daarna een tijdelijke aanstelling als postdoc krijgen voor twee jaar. Na die tijd solliciteren zij naar een andere tijdelijke positie, omdat er geen vaste plaatsen vacant zijn. Vaak is het argument om hun sollicitatie af te wijzen het grote wachtgeldrisico voor de universiteit. Hiermee wordt bedoeld dat dit iets groter is bij een pas gepromoveerde. De kwaliteit van het proefschrift en de publicaties tijdens de postdocperiode spelen een geringe rol bij deze beslissing.

De remedie is onzes inziens om het aantal aio-plaatsen drastisch te reduceren en deze gelden te besteden aan vaste plaatsen. Voor net afgestudeerden wordt het dan aantrekkelijker om naar een aio-plaats te solliciteren, omdat de vooruitzichten op een vaste baan na de promotie toenemen. Door de grotere aantrekkelijkheid en het geringere aantal plaatsen zal de selectie bij aio-plaatsen scherper zijn. Dat leidt tot een stijging van het niveau van de aio's en tot een betere begeleiding. Het promotieonderzoek zal daardoor excelleren.

Samengevat, excelleren in onderwijs en onderzoek is uitdagend. Als het overheidsbeleid zich

daarop in samenwerking met de instellingen voor het hoger onderwijs richt, zal dat zeer inspirerend werken.

De heer **Putters** (PvdA): De heer Schuurman pleit voor beperking van het aantal aio-plaatsen. Dat kan ik niet helemaal rijmen met de grote behoefte om het aantal gepromoveerden in Nederland op te krikken, zodat dit toeneemt. Kan hij uitleggen hoe wij dat dan gaan bereiken?

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Het klinkt als een paradox, maar u moet het zien in het kader van mijn hele betoog over differentiatie van onderwijs- en onderzoeksmogelijkheden om de juiste man of vrouw op de juiste plaats te krijgen. Het grote aantal plaatsen dat wij nu hebben, zou wel eens kunnen verhinderen dat wij dat wetenschappelijk onderzoek krijgen. Toen ik het voorlas, dacht ik ook aan de bijdragen van u en van anderen, waarin erop werd gewezen dat promotieonderzoek ook door andere geldstromen mogelijk wordt gemaakt. Ik heb nooit begrepen waarom de laatste tijd zo weinig mensen van buiten de universiteit aan de universiteit promoveren. Ook dat zou sterk gestimuleerd moeten worden.

De heer **Van Raak** (SP): De analyse van de heer Schuurman over studenten kan ik heel goed volgen. Heel veel studenten zitten op een verkeerde plek en het zou heel goed zijn om ze beter te begeleiden of zelfs terug te verwijzen en te zeggen dat een studie voor hen misschien helemaal niet goed is. Bij de promovendi zitten wij nu al heel laag. Het is niet zo dat wij veel te veel promovendi hebben en dat zij op de verkeerde plek zitten. Wij hebben veel te weinig promovendi. Volgens mij is het veel simpeler. Wij moeten gewoon veel meer plekken creëren voor promovendi. De voorstellen die de heer Schuurman doet, leiden tot nog minder promovendi en nog meer achterstand.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik herhaal wat ik zo-even zei, dat ik ook andere geldbronnen wil voor promovendi, zodat er ook andere promovendi komen. Ik onderstreep dit verhaal met het argument dat ik eerder heb gebruikt. Ik heb mijn waardering ervoor uitgesproken dat de bewindslieden meer geld beschikbaar willen stellen en de universiteiten willen aanmoedigen om promovendi te krijgen die niet de platgetreden paden van vooraf vastgesteld onderzoek bewandelen, maar die creatief, ongepland en onafhankelijk onderzoek instellen. Er zullen niet velen zijn die dat kunnen. Daarvoor heb je dus weinig plaatsen nodig, maar de weinige plaatsen die je daarvoor nodig hebt, moet je dan ook wel hebben. Ik zeg dus: beperk het grote aantal onderzoekers dat promoveert op grond van een onderzoeksprogramma dat vier, vijf jaar geleden al is vastgesteld en waarvan je van tevoren ongeveer weet wat eruit moet komen. Dat is eigenlijk ook helemaal in strijd met wat u zelf in uw bijdrage zei, dat het niet van tevoren gepland en vastgelegd moet worden. Nodig is onafhankelijkheid van dat creatieve en verantwoorde onderzoek. Excelleren betekent niet pleiten voor grote massa's, hoe spijtig dat ook is. Excellente mogelijkheden moeten er overigens op alle niveaus zijn. Niet excelleren is voor mij geen diskwalificatie van de

vmbo-student. Excelleren betekent voor mij dat iedereen op zijn plaats maximale mogelijkheden krijgt. U hebt het over promoveren. Uit eigen ervaring moet ik zeggen, dat ik de meeste proefschriften die ik krijg, zelfs die van de Faculteit der Wijsbegeerte, al vrij snel toevoeg aan de rij proefschriften die in mijn studeerkamer vele meters beslaat en dat er de laatste jaren slechts heel weinig origineel werk bij zit.

De heer **Van Raak** (SP): De heer Schuurman wil meer promotieonderzoek op basis van externe gelden. Daarvoor geldt zeker dat het heel moeilijk is om mensen aan te trekken die in vrijheid creatief onderzoek kunnen doen. Meestal gaat het om een opdracht. Veel te vaak staat van tevoren de uitkomst al vast.

De heer Schuurman zegt: wij moeten een beperkt aantal plaatsen hebben en wij moeten daarop dan de allerbeste mensen zetten. Maar ook hier geldt dat je niet van tevoren precies weet wie de beste mensen zijn. Ik ben het met de heer Putters eens dat wij een groot aantal promovendi moeten hebben om ervoor te zorgen dat in ieder geval een aantal daarvan excellent blijkt. In de door de heer Schuurman voorgestane situatie met een beperkt aantal promotieplaatsen is er ook een veel kleinere kans dat er excellent talent komt bovendien.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Er zit een kern van waarheid in uw opmerkingen. Juist om de excellente studenten er wel uit te krijgen, pleit ik voor meer ruimte voor twee studies. Als je het goed conditioneert door het aan de hoogleraren die deze studenten hebben begeleid over te laten om te zeggen dat deze studenten dat tweede pad van de masterstudie met succes kunnen afleggen, dan zal de overheid er in dat geval op in moeten springen. Nooit is uitgesloten dat je dan nog excellente mensen mist. Het is interessant om in de geschiedenis na te gaan hoeveel excellente mensen zich, zelfs buiten de universitaire sfeer, hebben kunnen ontwikkelen omdat zij daar misschien meer ruimte hadden dan aan de universiteit zelf.

Overigens, voorzitter, verschil ik met de heer Van Raak van mening waar deze zegt dat wetenschappelijk onderzoek nooit gepland mag worden. Er is nog altijd toegepast wetenschappelijk onderzoek. Er is niks tegen dat een bedrijf zegt: ik heb een probleem en wil dat onderzocht zien. De steun aan dat onderzoek is dan niet belangeloos en niet onbaatzuchtig. Er is pas een probleem als wij voor de gek worden gehouden en wetenschappelijk onderzoek dat als onafhankelijk wordt gepresenteerd dat niet blijkt te zijn, omdat er via een achterdeur andere belangen bij zijn betrokken. Als van tevoren een bepaalde richting is aangegeven, is er niets op tegen. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de opdrachtgevers en de onderzoekers om zich daaraan te houden. Het is niet de weg die ik kies voor het excelleren in wetenschappelijk onderzoek.

Mevrouw de voorzitter. Ik heb geen concrete vragen gesteld, maar mijn verhaal zit vol vragen, zoals de bewindslieden inmiddels hebben begrepen. Ik verwacht natuurlijk antwoord op al die vragen.

Staatssecretaris **Rutte**: Wij gaan die opzoeken.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik wacht met belangstelling de reactie van de bewindslieden af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

\*B

\*!Werkloosheidswet\*!

Aan de orde is de behandeling van:

**- het wetsvoorstel Wijziging van de Werkloosheidswet en enige andere wetten in verband met aanscherping van de wekencis (29738).**

De **voorzitter**: Ik heet minister De Geus van harte welkom in de Eerste Kamer.

\*

De beraadslaging wordt geopend.

\*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Het wetsvoorstel waarover wij vandaag te oordelen hebben, is een zeer uitgekleepte variant van een eerder wetsvoorstel. De variant is dusdanig uitgekleept dat de vraag rijst waarom nu juist dit onderdeel met zoveel spoed door deze Kamer gelooft moet worden; of beter, waarom het noodzakelijk is dat dit wetsvoorstel aanstaande zaterdag in werking treedt. De minister beroept zich in zijn antwoord op onze vragen daarover op de aanzienlijke besparingsverliezen die verder uitstel teweeg zou brengen. Mijn fractie wil dit graag van de minister aannemen -- om die reden zijn wij ook akkoord gegaan met een behandeling op deze korte termijn -- maar dat neemt niet weg dat wij de vraag waar die aanzienlijke verliezen precies in zitten niet echt beantwoord weten. Zit de besparing in het doorgaan per 1 april van de krimp van de in aanmerking te nemen periode van 39 naar 36? Of zit deze meer in de afschaffing van de verlaagde entree-eis voor seizoenwerkers? Kortom, kan de minister wat meer gespecificeerd aangeven hoe bij het doorgaan van dit wetsvoorstel de besparingswinst, het tegendeel van het besparingsverlies, is samengesteld?

Onze tweede vraag is fundamenteeler van aard. Er is voor de WW een omvattende herziening voorzien. Eén onderdeel zit in het wetsvoorstel dat wij vandaag behandelen. Het meer substantiële deel zit in de beoogde wijzigingen die zijn opgenomen in het wetsvoorstel op stuk nr. 30370, welke wijzigingen zijn voorzien voor 1 oktober aanstaande. Om die reden hebben wij deze splitsing ook kunnen voorstellen. Een derde, ook substantieel, deel betreft de nieuwe inkomensvoorziening voor oudere werknemers die in 2009 haar beslag moet krijgen. En dan is er ook nog zoiets als het mantelzorgforfait dat op de rol staat voor 1 januari 2007.

Hoe verhoudt deze verbrokkelde wijze van invoering zich tot de wens van de minister om rust aan het uitvoeringsfront te creëren? Deze wens hebben wij in diverse gremia uitgesproken gezien. Is het niet

verstandiger, zo vragen wij de minister, om een zo grote stelselwijziging in één keer te laten ingaan, bijvoorbeeld per de eerste van de eerste van een kalenderjaar, zoals goed gebruik is bij fiscale operaties? Ik denk in dit verband aan Walvis. Kan de minister in zijn antwoord de beide vragen bij elkaar betrekken? Dat wil zeggen, kan hij de Kamer inzicht geven in zijn afweging van kosten en baten van een zo snel mogelijke en dus verbrokkelde invoering versus een meer coherente invoering, waarbij het hele systeem, voorzien van één overkoepelende toelichting, aan beide Kamers wordt gepresenteerd? Kortom, de prangende vraag die mijn fractie de minister bij dit wetsvoorstel en bij de hiervoor gevraagde snelle behandeling wil stellen, luidt: waar zat op dit onderdeel dat per se per 1 april moet ingaan nu precies de brand?

Tot slot heeft mijn fractie nog een inhoudelijk vraagje over de afschaffing van de verlaagde wekeneis voor bepaalde groepen seizoenwerkers. In zijn antwoord op een vraag van leden van de SP-fractie geeft de minister aan, dat die maatregel zal bijdragen aan een beperking van de instroom in de WW als gevolg van seizoenwerkloosheid. Als een in dit verband ook van belang zijnde factor noemt de minister het per 1 januari ingegane nieuwe systeem van premiegroepen in sectoren met een hoge kortdurende cyclische werkloosheid. Kan de minister dit uitleggen? Hoe verhoudt de verwachting over de beperking van de instroom zich tot het eerder aangehaalde onderzoek van het UWV -- ik verwijs naar bladzijde 25 van Kamerstuk 30370, nr. 8 -- waarin wordt gesteld dat de overgrote meerderheid van seizoenarbeiders al aan de reguliere wekeneis voldoet? Anders gezegd, schaffen wij de verlaagde eis nu af, omdat hij in de praktijk toch al niets extra's doet, of omdat wij het "extra" dat deze nuancerings wel teweegbrengt niet langer wenselijk vinden? En wat bedoelt de minister met zijn verwijzing in deze context naar het nieuwe systeem van premiegroepen? Bedoelt hij te stellen, dat dit systeem de positie van seizoenwerkers zal verbeteren? Zo ja, waarom verwacht hij dat? Hoeveel continuïteit, in de zin van doorlopende dienstverbanden, valt er te creëren in arbeid die wij niet voor niets zo treffend aanduiden als seizoenarbeid?

Mijn fractie is benieuwd naar de antwoorden van de minister.

\*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Zoals gewoonlijk heeft mevrouw Westerveld weer het nodige gras voor mijn voeten weggemaaid, waarvoor toch dank.

Dit wetsvoorstel zag er wat "barser" uit toen het werd ingediend, kijkend naar de aanscherping van de wekeneis en de afschaffing van de kortdurende uitkering, maar na tussentijdse advisering door de SER is van die barsheid eigenlijk weinig overgebleven. De vraag laat zich dan ook stellen waar dit wetsvoorstel dan nog over gaat. Het is een buitengewoon beperkte aanscherping van de wekeneis die waarschijnlijk een tamelijk toevallige kleine groep werkloze werknemers zal treffen.

Ook wat mij betreft de vraag waarom deze kleine wijziging niet in een beweging kon worden meegenomen met de veel grotere aanpassing van de Werkloosheidwet

die per 1 oktober aanstaande is voorzien. Het lijkt mij voor zowel de uitvoering als voor de cliënten, de betrokken werknemers en werkgevers, wel zo overzichtelijk als alle wijzigingen op één moment worden ingevoerd, althans waar het gaat om de toegangsvoorwaarden, de hoogte en de duur van de uitkeringen. Nu krijgen wij kort na elkaar twee wijzigingen, wat in de praktijk volgens mij tot veel onduidelijkheid aanleiding kan geven. Had dit dus niet beter in één beweging kunnen worden ingevoerd, als het al zo nodig moet worden ingevoerd?

Het viel mij op dat de keuze voor premiegroepen bij seizoenwerkers en flexwerkers een behoorlijke besparing in de WW-lasten kan opbrengen: structureel 20 mln. Is niet overwogen om die premiedifferentiatie over de gehele linie van de arbeidsmarkt door te voeren in die zin dat bij tijdelijke contracten, korter dan een jaar, de werkgever een betrekkelijk hoge WW-premie betaalt en bij langer durende contracten terugvalt op een lager premiebedrag als dit voor een beperkte groep al tot een structurele besparing van 20 mln. leidt? Is getracht enig inzicht te verkrijgen in de totale besparing als deze maatregel voor de gehele arbeidsmarkt zou worden ingevoerd? Graag hierop een reactie van de minister. Wellicht overval ik hem wat met deze vraag. Als hij niet in staat is om die zo voor de vuist weg te beantwoorden, kan dat wat mij betreft ook wel per brief.

Dit wetsvoorstel werkt ook door in de WIA-systematiek; ook voor de loongerelateerde WGA-uitkering zal een aangescherpte wekeneis gaan gelden. Ik vind het jammer dat zo snel na invoering de toetredingsvoorwaarden voor de WIA alweer worden veranderd. Waarschijnlijk zal dat ook gebeuren na de wijziging per 1 oktober aanstaande. In dat verband trof mij de brief die wij verleden week van de minister kregen over de informele opvatting die van de ILO te verwachten viel. Kennelijk is daar tevergeefs op gewacht. De minister schrijft ons dat de ILO hem heeft bericht -- wij hebben daarvan een afschrift gekregen -- dat het IAB niet meer van zins is om ons zijn opvatting over de WIA te geven omdat die inmiddels kracht van wet heeft gekregen. Omdat ik daar verschillende malen naar heb gevraagd, kan men zich voorstellen dat ik onaangenaam getroffen was door die mededeling van de ILO. Uit zijn brief begreep ik dat de minister zelf ook nogal verrast was, maar misschien kan hij iets meer over die verrassing vertellen. Is dit staand beleid van het Internationaal Arbeidsbureau? Geeft de minister er nog zijn reactie op? Is de ILO eigenlijk niet nog steeds verplicht om ons die mening te doen toekomen omdat wij nog steeds wetsvoorstellen behandelen die betrekking hebben op de toetreding tot de WGA-uitkering en wij in die zin eigenlijk met een continu wetgevingsproces bezig zijn? Het was volgens mij juist de kwestie van de referte-eis die wij van belang achtten in relatie tot artikel 121 van het ILO-verdrag. Als wij nu weer voortdurend aan die referte-eis gaan sleutelen, lijkt mij dat een reden om de ILO nogmaals te vragen om hier eens naar te kijken en ons over de houdbaarheid van onze wetgeving op dit punt tegen de achtergrond van artikel 121 ILO-verdrag te informeren!

\*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Nu de behandeling van twee samenhangende wetsvoorstellen in tweeën is geknipt, behandelen wij vandaag alleen de verlaagde wekeneis en volgt de behandeling van de resterende wijziging van het WW-stelsel op een later tijdstip. Wij zullen dan nog een stevig debat voeren over de verslechtering van de positie van ouderen.

Vandaag gaat het vooral om de positie van seizoenwerkers. De vorige sprekers hebben er al op gewezen dat het voor seizoenarbeiders moeilijker gaat worden om in de WW te komen. De minister wilde oorspronkelijk dat seizoenwerkers 39 van de laatste 52 weken gewerkt moesten hebben, maar heeft dat beperkt tot 26 uit 39 weken. Voor de mensen zelf is dat dus een aanzienlijke verslechtering vergeleken met de voorafgaande wekeneis. Als het doel alleen is om te bezuinigen en om de instroom in de WW te beperken -- het schijnt te gaan om structureel 95 mln. -- dan zal deze wet vast wel zijn doel bereiken. Maar, de minister wenst deze bezuiniging in de memorie van antwoord te rechtvaardigen als een maatregel die de seizoenwerkers en de sector die daarvan afhankelijk is ten goede komt. Dat komt ons als argument wel bekend voor. Werkgevers zullen gestimuleerd worden om meer continuïteit in de werkzaamheden te creëren. Wij vernemen graag van de minister hoe hij zich dat voorstelt. Kenmerk van seizoenarbeid is nu juist dat het aan seizoenen gebonden is en wij zien niet helemaal hoe de werkgevers ertoe over kunnen gaan om de zomer te verlengen zodat de burgers langduriger in de horeca zullen vertoeven of dat de agrarische sector de lof langduriger kan laten groeien zodat de seizoenarbeiders langer aan het werk kunnen en aan hun wekeneis kunnen komen. Gaan wij in Nederland meer lof eten om de seizoenarbeiders meer werk te geven?

De minister gelooft nog steeds erg in financiële prikkels om mensen aan het werk te krijgen. Dat gaat ervan uit dat er ook werk is. Ook dat hebben wij al vaker gesteld. De minister stelt dat als seizoenarbeiders minder snel in aanmerking komen voor een WW-uitkering, zij meer gestimuleerd zullen worden om arbeid te aanvaarden. Wij weten dat het om een kleine groep mensen gaat, maar ook om de vraag welke arbeid voor deze mensen dan in aanmerking zou kunnen komen. Is er dan meer arbeid waar ongeschoolde seizoenarbeiders voor in aanmerking zouden komen en, zo ja, waar komt die arbeid dan vandaan? Wij hopen zeer dat de minister ons dat nog eens kan uitleggen.

Voorzitter. De suggestie die wij al vaker bij de minister tegen zijn gekomen, is dat mensen uit gemak in de WW blijven en daarom geen ander werk zouden willen aanvaarden. Wij zien nog steeds niet op welke feiten deze opvatting is gebaseerd. Misschien wil de minister nog eens uitleggen hoe hij aan de gedachte komt dat deze maatregel zal leiden tot een toename van het arbeidsaanbod in plaats van wat mijn fractie logischer lijkt, namelijk dat het aanbod juist zal verminderen. Als het waar is dat de financiële prikkel werknemers ertoe zal brengen om ander werk te vinden -- waar wij op zich al aan twijfelen; wij geloven niet dat seizoenarbeiders dat vaak zware en onzekere werk doen als zij elders betere banen zouden

kunnen krijgen -- hoe wil de minister dan zijn stelling onderbouwen dat de verlaagde wekeneis niet zal leiden tot een verminderd arbeidsaanbod voor de sector seizoenarbeid?

Met belangstelling kijken wij uit naar het antwoord van de minister!

\*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Ik spreek mede namens de fractie van de ChristenUnie.

De keuze van het kabinet om een aanscherping te doen plaatsvinden van de wekeneis is conform het SER-advies op dit punt. De overweging bij de SER, zo hebben onze fracties begrepen, om te kiezen voor 26 en niet voor een hoger aantal, bijvoorbeeld 39 weken, was daarbij vooral ingegeven door de gevolgen voor de veel voorkomende halfjaarscontracten. Ook het opheffen van de verlaagde wekeneisen voor bepaalde beroepen spoor met het SER-advies. Wij zien het wel als een probleem dat er voor veel mensen geen werk is. In de achter ons liggende jaren was er als gevolg van de economische recessie steeds minder werk. Gelukkig kunnen wij nu constateren dat de economie uit het slop komt, waardoor de werkgelegenheid weer aantrekt. Wij weten echter uit ervaring dat er veelal een lang naijleffect optreedt. Daarom ligt het in de lijn der verwachting dat de werkgelegenheid voorlopig nog niet zo snel zal stijgen, waardoor veel mensen nog zullen zijn aangewezen op een WW-uitkering. Deelt de minister deze conclusie?

Onze fracties hebben er moeite mee dat de invoering van de aangescherpte wekeneisen plaatsvindt op een eerdere datum dan de overige voorstellen. Is dit alleen ingegeven door een bezuinigingsdoelstelling, of zijn er ook andere motieven? Het aanscherpen van de wekeneis is nadrukkelijk onderdeel van het nieuwe stelsel, en alles pleit er dan ook voor om het gehele stelsel tegelijkertijd in te voeren. Wil de minister ons daarom nog eens helder uitleggen wat de echte reden is om dit onderdeel nu in te voeren?

Ten slotte wijzen wij de minister op de beleidsregels voor het overgangsrecht. Hij weet dat er, mede door de senaat, vormgevende regels voor het overgangsrecht zijn ontstaan. In dat licht is het aangewezen om een scherp onderscheid te maken tussen oude en nieuwe gevallen. De hogere drempel voor het verkrijgen van een werkloosheidsuitkering zou pas dan van toepassing moeten zijn wanneer ook de gewijzigde uitkering die daaraan gekoppeld is, zijn werking krijgt. De bestaande referentie-eis is immers van toepassing bij de aanvraag van de kortdurende uitkering van zes maanden op minimumniveau, terwijl de strengere eis van toepassing is bij de kortere (drie maanden) maar hogere aanvangsuitkering uit de nieuwe WW, maar dan loongelateerd. Hierop krijgen wij graag een helder antwoord van de minister. Wij wachten de totale beantwoording met belangstelling af.

\*N

Minister **De Geus**: Voorzitter. Ik verwacht dat ik zonder u te vragen om de vergadering te onderbreken kan

antwoorden. De laatste vraag van de heer Van den Berg vond ik nog het moeilijkst: wordt er onderscheid gemaakt tussen oude en nieuwe gevallen, hoe zit het met overgangsrecht, de hogere drempel en de daaraan gekoppelde uitkering? Het antwoord daarop heb ik niet paraat, dus ik hoop dat mij daarover nog iets wordt aangereikt. Voor het overige zal ik graag antwoorden op de gestelde vragen.

Het betreft een wetsvoorstel dat is gestoeld op een advies van de SER. In de voorgeschiedenis werd uitgegaan van een ingrijpender maatregel die al in het voorjaar van 2003 in het Hoofdlijnenakkoord van dit kabinet was overeengekomen. Sindsdien is er veel discussie over geweest. Zo'n twee jaar is er maatschappelijk volop over gediscussieerd. Daarom was het goed en constructief dat in het voorjaar van 2005, nu een jaar geleden, in de SER overeenstemming werd bereikt over een samenhangende visie op de toekomst van de WW.

Mevrouw Westerveld en anderen hebben gevraagd: waarom kiest u voor een versnipperde benadering? Het kabinet wilde eigenlijk het liefst nu alles tegelijk invoeren. Met het oog op de advisering hebben wij ingestemd met enige vertraging, maar de wijzigingen zijn noodzakelijk. De enige reden om in de tijd te variëren, is het rekening houden met allerlei uitvoerings- en invoeringsaspecten. Zo is er een wijziging van de polisadministratie nodig, wat een ruimere invoeringstijd vergt. Daarom gaan sommige zaken pas per 1 oktober in. De wekeneis kan wel op de beoogde datum van 1 april worden ingevoerd. Er is uiteraard samenhang tussen die zaken -- ze zijn onderdeel van één omvattende visie op de toekomst van de WW -- wat ook de reden was om het in samenhang aan deze Kamer te presenteren. Ik dank de Kamer ervoor dat dit wetsvoorstel nu wordt behandeld zodat kan worden vastgehouden aan de beoogde invoeringsdatum. De Kamer heeft daarover uiteraard nog het laatste woord.

Er is inderdaad sprake van een bezuiniging. Mevrouw Westerveld vroeg: kan de minister uitleggen hoe bij het aannemen van het wetsvoorstel de besparingswinsten zijn opgebouwd? Op basis van de gegevens waarover ik beschik, gaat het bij de aanscherping van de wekeneis als zodanig om een volume van zesduizend uitkeringsjaren. Duizend uitkeringsjaren hangen samen met de afschaffing van de verlaagde entree-eis voor de seizoenwerkers.

Mevrouw Westerveld heeft ook gevraagd hoe de verbrokkelde invoering zich verhoudt tot de wens om rust aan het uitvoeringsfront te creëren. Mijn betoog van zojuist was eigenlijk omgekeerd: om de uitvoeringslast voor het UWV en anderen niet te zwaar te maken, is gerespecteerd wat in de uitvoeringstoets naar voren is gekomen en is besloten om een deel van de invoering te verschuiven naar 1 oktober. Natuurlijk hadden wij het anders kunnen doen door het geheel verder in de tijd op te schuiven, maar daaraan kleefde het bezwaar dat dit zou zorgen voor verder uitstel. Als kabinet proberen wij namelijk al vanaf voorjaar 2003 om deze wijzigingen door te voeren. Ik kan mij voorstellen dat mevrouw Westerveld dit anders weegt. Op de wat langere termijn speelt ook de invoering IOW mee. Dat is echter een veel ingrijpender wijziging omdat er een nieuwe voorziening mee wordt gecreëerd. Verder willen

wij het forfait inzake mantelzorg graag op de rol zetten voor 1 januari 2007.

Wat is precies de noodzaak om het wetsvoorstel per 1 april in te voeren? Met het geheel is een besparing gemoeid. Elke maand uitstel zou in de periode 2006-2010 neerkomen op een kostenpost van 10 mln. In de geschiedenis van dit wetsvoorstel is het kabinet diverse keren bereid geweest, zaken uit te stellen om draagvlak en consensus te bereiken. Het kan nu echter per 1 april worden uitgevoerd, dus daartoe zouden wij moeten overgaan.

Mevrouw Westerveld heeft verder gevraagd: wordt de verlaagde wekeneis ingevoerd omdat het in de praktijk toch al niets doet of omdat wat deze nuancering teweegbrengt, niet langer wenselijk wordt gevonden? Op het punt van de verlaagde wekeneis doet zich al heel lang de vraag voor in hoeverre seizoenswerkloosheid wordt afgewenteld op de gemeenschap: kunnen sectoren, en werkgevers en werknemers daarin zelf wat meer verantwoordelijkheid aanvaarden? Daarover werd al gesproken toen ik nog bij de vakbeweging werkte. De Sociaal-Economische Raad heeft dat nu goed gezien en heeft ook in eigen kring de hand in eigen boezem gestoken. Bij een aantal beroepen en in een aantal sectoren is er wel sprake van een verlaagde wekeneis, maar bij andere niet. Tegelijkertijd vormt de premiedifferentiatie in de WW voor cyclische arbeid een heel interessante prikkel voor de werkgevers, zodat zij het merken als zij te veel mensen afstoten naar de seizoenswerkloosheid. Dit vormt een onderdeel van het samenhangende pakket. Het maakt verschil of men zo wisselend werkt als in de cultuursectoren, die zijn uitgezonderd, of werk heeft waarvan bekend is dat er tussen oktober en april niets in te doen is. Dan moet er toch ander werk te vinden zijn? Wij denken dat er een prikkel vanuit gaat naar de werknemers, in de trant van: het is niet een automatisch gegeven dat u WW krijgt. De werkgevers op hun beurt kunnen niet zomaar het bedrijfsrisico afwentelen. Daarmee bereiken wij een goed evenwicht. Ook de Sociaal-Economische Raad heeft dat unaniem gezegd.

Mevrouw De Wolff vroeg of het niet voor de hele arbeidsmarkt beter zou zijn om het zo te doen, in plaats van voor bepaalde sectoren. Welnu, het is niet noodzakelijk. Wij hebben met name gezien waar de seizoenswerkloosheid zich voordoet, en geprobeerd om een en ander met dit instrumentarium effectiever te maken. Het is niet een probleem dat zich op de gehele markt voordoet.

Mevrouw De Wolff vroeg ook naar de "informal opinion" van het Internationaal Arbeidsbureau. Wij dachten dat de WIA getoetst zou worden aan artikel 121 van het verdrag, maar het IAB heeft geen antwoord gegeven, en dat heeft mij echt verrast. Vorig jaar maart ben ik er nog geweest en ook mijn mensen zijn er geweest. Toen is afgesproken dat wij het zouden gaan doen, en wij hadden het idee dat dit ook goed was, zodat wij de toetsing zouden kunnen gebruiken bij onze verdere oordeelsvorming. Het duurde maar en het duurde, en tot en met februari waren wij in afwachting van dit oordeel. Op een gegeven moment hebben wij gehoord dat dit oordeel er niet zou komen, en daarbij is ook een argumentatie opgegeven. Voor mij is daarmee dit traject afgesloten. Ik

ga daarover niet weer met het IAB in discussie, want er is geen sprake van dat de zaak te moeilijk is of dat men meer informatie zou willen hebben. Het Internationaal Arbeidsbureau heeft aangegeven eigenlijk niet in de positie te verkeren om wetgeving die in werking is getreden te beoordelen. Dit moet maar bij de jaarlijkse rapportage aan de orde komen. Welnu, dat kan, en het zal wellicht ook gebeuren.

Wat de doorwerking naar de WIA betreft, is er inderdaad sprake van dat er wijzigingen in de WIA moeten worden doorgevoerd. Dat is de keuze die bij de WIA is gemaakt. Ik heb toen gezegd dat wij hierover apart kunnen praten, ook als wij het over de WW hebben. Bij de WIA is nu juist ervoor gekozen om de WGA-regeling qua opzet congruent te maken aan de WW. Daarin moeten wij consequent zijn; het betreft een kleine verandering in de grote nieuwe Wet WIA. Het zal misschien nog wel vaker gebeuren, omdat wij er echt ernst mee willen maken dat die twee regelingen op de punten waarover wij het hier hebben, congruent zijn.

#### **Voorzitter: Van den Broek-Laman Trip**

Minister **De Geus**: Voorzitter. De heer Van den Berg heeft gevraagd of het niet in de lijn van de verwachting ligt dat de werkgelegenheid voorlopig niet zo zal stijgen, waardoor meer mensen op WW zijn aangewezen. Dat is niet het beeld dat ik heb. Wat wij meemaken is gelukkig geen baanloze groei. Wel is het zo dat er in de werkgelegenheidsontwikkeling voortdurend nog een vorm van mechanisatie en innovatie plaatsvindt die leidt tot verlies van arbeidsplaatsen. Aan de andere kant is heel veel nieuwe werkgelegenheid arbeidsintensieve werkgelegenheid, zoals in de zorgsector, waar de werkgelegenheid hard groeit. Vanochtend stond er een bericht in de krant dat scheepswerven mensen zoeken. Er kan natuurlijk worden gemechaniseerd, maar er komen per jaar nu zo'n 45.000 vacatures bij. De werkloosheidsdaling wordt voor dit jaar geschat op 40.000, en voor volgend jaar op 80.000. De werkloosheid daalt dus, en over twee jaar gemeten zijn er zelfs 120.000 werklozen minder. Op grond van deze cijfers, en op gezag van het Centraal Planbureau kan ik dus zeggen dat niet extra veel mensen in de WW terecht zullen komen, en die bewering kan ik onderbouwen.

Wat betreft het overgangsrecht: de nieuwe wekeneis is van toepassing op alle personen die werkloos worden op 1 april of daarna. De hoogte en de duur van de uitkering hebben een evenwicht in zichzelf: de verkorting van de uitkeringsduur en de verhoging aan het begin maken deel uit van het pakket dat in het wetsvoorstel staat waarvan de beoogde ingangsdatum 1 oktober is. Sommige mensen kunnen dus te maken krijgen met een verhoogde wekeneis, maar nog niet met een verhoging van de uitkering of een verkorting van de duur.

\*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Ik heb nog een paar korte vragen aan de minister. Het antwoord op de vraag die door diverse fracties is gesteld over de verbrokkelde uitvoering, vind ik persoonlijk tamelijk

onbevredigend. De minister begon met aan te geven dat hij het liefst alles in één keer had willen regelen, en wel per 1 april. Dat kon niet, en dus moeten wij eigenlijk blij zijn dat er toch nog een deel uit is gehaald. Er moet echter op een zeker moment toch een afweging worden gemaakt met betrekking tot opteren voor 1 april of 1 oktober. Dat laatste is kennelijk noodzakelijk. Hoe heeft die afweging plaatsgevonden? Is het een kwestie van prestige, in de trant van: wij zijn er al zo lang mee bezig, dat wij er nu mee moeten doorgaan, of is er een budgettaire afweging gemaakt? Stel dat dit laatste het geval is, dan blijft mijn vraag aan de minister: speelt de rompslomp voor UWV in dat plaatje dan geen enkele rol?

Ik kom op het antwoord van de minister op de vraag over het overgangsrecht. UWV moet straks in zijn beoordeling een nieuw systeem gaan invoeren met twee data. Voor de mensen die na 1 april werkloos zijn geworden, geldt dit elementje en voor de mensen die na 1 oktober werkloos worden, geldt nog een extra elementje. Dus dat zal, hoe je het ook wendt of keert, altijd extra werk, extra uitleg et cetera vergen en daar hangt toch ook een prijskaartje aan?

Dan heb ik nog een vraag over het comité van experts. Ik heb ook uit de brief begrepen dat het IAB deze vraag niet meer beantwoordt, maar dat er dit najaar een analyse komt. Ik zou mij kunnen voorstellen dat de minister ons nu blij gaat maken met de mededeling dat er namens de Nederlandse regering op aangedrongen zal worden dat dit punt toch vooral met heel veel zorg bekeken moet worden. De vraag is immers aan het IAB gesteld, maar het IAB heeft de vraag om hem moverende redenen niet meegenomen. Dan wil ik mij aansluiten bij de inbreng van collega De Wolff die zei: het gaat natuurlijk niet alleen om de WIA; het is een vrij fundamenteel systeem geworden in ons nieuwe systeem van werknemersverzekeringen dat werknemers die door een beroepsziekte getroffen zijn, te maken krijgen met een referte-eis, wat enigszins haaks lijkt te staan op wat wij in internationaal verband zijn overeengekomen.

\*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn beantwoording, die mij op de meeste punten duidelijk lijkt. Hij kan bij mij de indruk niet wegnemen dat dit kabinet, dat een dereguleringskabinet beoogt te zijn, op het terrein van de sociale zekerheid wel heel frequent met aanpassingen komt. Ik begrijp zijn uitleg om dit wetsvoorstel voor 1 april aanstaande in te willen voeren, maar ik blijf constateren dat er wel heel veel wijzigingen achter elkaar doorgevoerd worden. Deze zijn misschien voor UWV wel uitvoerbaar, maar zij doen in de praktijk makkelijk de indruk post vatten dat dit kabinet allesbehalve dereguleert.

Ik had een vraag gesteld over premiedifferentiatie over de hele breedte van de arbeidsmarkt en die vraag is niet precies beantwoord. Het viel mij ook op dat de minister in zijn beantwoording zei: door de invoering van de besluitgroepen bespaar ik structureel 1000 uitkeringsjaren en van de potentiële werklozen die getroffen worden door de aanscherping van de wekeneis gaat het eveneens om 1000 uitkeringsjaren in de



## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

structurele situatie. Ik heb de minister horen zeggen dat van de 6000 in totaal, 1000 seizoenswerkers zijn. Ik zie de minister nee schudden. Het is mij niet meer duidelijk, want dan begrijp ik dat de besparing op het WW-volume volledig afkomstig is uit de kringen van de seizoenswerkers.

**De voorzitter:** Ik hoop dat de minister dit straks zal verduidelijken.

\*\*

**Mevrouw De Wolff (GroenLinks):** Mijn vraag blijft: is het een zinvolle gedachte -- het kan zijn dat als je de gedachte nader onderzoekt, je tot het politieke besluit komt om het niet te doen -- om inderdaad over de hele breedte van de arbeidsmarkt een systeem van premiedifferentiatie in te voeren? Dat kan vanuit de gedachte dat werkgevers die gebruik willen maken van flexibele arbeidscontracten daarin natuurlijk volledig vrij zijn, maar dat van hen wel een extra bijdrage gevraagd wordt in de uitkeringslasten. Dat is de gedachte die in essentie aan de invoering van die besluitgroepen ten grondslag ligt. Die gedachte zou je, wat mij betreft, over de hele arbeidsmarkt kunnen doorvoeren, althans je zou de wenselijkheid daarvan kunnen bekijken. De minister heeft alleen maar gezegd dat het niet nodig is. Mijn vraag was echter of het wenselijk is en wat het in termen van besparingen zou kunnen opleveren.

**Voorzitter:** Ik constateer dat de ILO ons nu geen antwoord wil geven op de vraag of de introductie van een referentie-eis in de loongereleerde WGA-uitkering al dan niet in strijd is of op gespannen voet staat met ILO-verdrag 121. Ik constateer voorts dat wij, ondanks het ontbreken van een antwoord op die vraag, doorgaan op de ingeslagen weg en daar zelfs nog een tandje bij zetten in de vorm van deze aanscherping van de wekeneis.

Mijn slotopmerking betreft het uiteindelijke standpunt van mijn fractie over dit wetsvoorstel. Mijn fractie is van mening dat de toegang tot de WW-uitkering niet verder moet worden beperkt, maar dat alles op alles moet worden gezet om de activering en de reïntegratie van werklozen tot een succes te maken. Om die reden zal mijn fractie haar steun aan dit wetsvoorstel onthouden.

\*N

**De heer Van den Berg (SGP):** Voorzitter. Ik wil de minister danken voor zijn beantwoording. Hij zegt dat de snellere invoering iets budgettairs in zich heeft. Zijn tweede argument was eigenlijk: het komt ons goed uit en wij zijn klaar voor de uitvoering. Als de minister dat zo helder zegt, dan accepteren wij dat. Wij vinden het altijd jammer als zo'n wetgevingsproces op dit terrein een wat chaotisch karakter krijgt. Dat vinden wij nooit zo fraai.

Als ik de beantwoording goed heb begrepen, zegt de minister dat het overgangsrecht van toepassing is. Wij hebben die knip duidelijk gemaakt. Zo heb ik het toch goed verstaan? Alleen merkte mevrouw Westerveld terecht op dat dit wel extra kosten zou meebrengen en wat ingewikkeld zou zijn in de hele uitvoering. Daar zal de minister zeker nog even op terugkomen.

\*N

**Minister De Geus:** Ik wil graag ingaan op wat nu het werkelijke motief is. Het werkelijke motief om een wet voor te stellen, is nooit prestige. Dat is nooit het werkelijke motief, al kan het in de beeldvorming wel eens lijken alsof het een rol speelt. Het gaat er hier om dat wij de Werkloosheidswet anno 2003, 2004, 2005 -- wij zijn inmiddels in 2006 -- een goede wet willen laten zijn voor een tijdelijke uitkering, als brug tussen verschillende banen. Daar is maatschappelijk over gediscussieerd, daar is maatschappelijk overeenstemming over bereikt en vanaf dat moment heb ik haast en wil ik datgene waar consensus over is, invoeren. Dat is het motief. Wij willen goede en adequate wetgeving.

Dat het een regeling is die ook budgettaire aspecten heeft, alla. Als dat het enige was, dan hadden wij nooit tijd ingeruimd voor een maatschappelijk debat. Het moet duidelijk zijn wat het motief is: wij willen goede, gedragen wetgeving. Natuurlijk heeft die op een gegeven moment effect op het volume. Dat effect op het volume is weer vertaald in geld en daarom zit er ook een budgettaire kant aan. Dat is de volgorde der dingen en zo moet het ook zijn. Laten wij elkaar daarin alstublieft goed verstaan.

Er is gevraagd of de wijze van invoering niet bezwaarlijk is voor de uitvoering. Het tegendeel is het geval. Wij hebben juist vanaf het moment dat wij wisten hoe wij zouden kunnen handelen, gekeken wat nu bij een snelle invoering bezwaarlijk is voor UWV en wat niet. Dan moet u wel een onderscheid maken. Er zit meer werk in wat de inhoud van de polis betreft, dus de vraag wat voor recht iemand krijgt. Dat moet voor 1 oktober goed op een rij gezet worden. Voor iedereen die komt, moet dat goed onderbouwd zijn, ook rekening houdend met het arbeidsverleden en een uitkeringshoogte die gaat verschillen. Daarin is echter de toets van het recente arbeidsverleden -- heeft iemand zoveel weken gewerkt? -- een uitvoeringstechnisch relatief makkelijke ingreep die ook helemaal niet leidt tot andersoortige rechten. Iemand die op 1 maart in de WW komt, heeft precies dezelfde rechten als iemand die er op 1 mei in komt. Alleen, niet iedereen die er op 1 maart inkwam, komt er ook 1 mei in, dus dat is anders. Maar voor de uitvoering van de WW zelf maakt dat geen verschil. Dat betekent dat de datum van 1 april in de uitvoering geen extra last is. Het is een toets die men nu kan uitvoeren, daar is men op ingericht. Men heeft de zaak nu op haren en snaren staan, gegeven de brede maatschappelijke consensus. Dit voorstel is immers in de Tweede Kamer met een ruime meerderheid aangenomen. Men is klaar om het op 1 april in te voeren. Die datum vormt dus geen bezwaar.

De tweede vraag betreft de ILO. Het ILO-verdrag 121 raakt niet alleen aan dit wetsvoorstel, maar ook aan de WIA en de vraag hoe wij ten opzichte van beroepsziekten en -aandoeningen staan. Het raakt bijvoorbeeld ook aan de Algemene nabestaandenwet en zorgverzekeringen. Het is best een belangrijke toets. Wij hebben, voorzover wij dat zelf konden, naar eer en geweten bezien of het voorstel in overeenstemming was met verdrag 121. Wij hebben daarnaast besloten om een informele opinie te vragen. Die krijgen wij niet. Wij gaan er echter niet zelf bij de ILO op aandringen om de formele

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

procedure te volgen. Als die procedure er alsnog komt, zullen wij naar bevind van zaken handelen. Als deze in het najaar gaat lopen, kan het best zijn dat men nadere vragen heeft. Het is dus niet gezegd dat deze procedure in 2006 tot een antwoord leidt. Dat kan best pas in 2007 of 2008 worden. Dat weten wij niet.

Wij weten niet hoe dit precies gaat lopen. Wij zullen echter, zoals wij steeds hebben gedaan, alle medewerking verlenen zodat de ILO haar werk kan uitvoeren. Wij zijn strikt loyaal, maar het spel is omgedraaid. Wij hebben gezegd dat wij graag een informal opinion wilden en de ILO heeft gezegd dat wij die niet krijgen. Dat boek is dus gesloten. Er komt nu mogelijk een andere procedure, bijvoorbeeld dat de ILO het zelf op de agenda zet in het kader van een rapportage. Als dat het geval is, heeft de ILO het initiatief en zijn wij volgbaar. Wij werken wel mee en zijn wij strikt loyaal aan dat proces.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Door de wijze waarop de minister deze vragen beantwoordt, heb ik het gevoel dat hij de materie een beetje in de blubber laat wegzakken. Het punt is niet dat dit een heleboel uitkeringen betreft. De aanleiding om eens goed te kijken naar ILO-verdrag 121, was dat er met de inwerkingtreding van de WIA een omslag heeft plaatsgevonden in ons stelsel. Die omslag zit niet in het nabestaandenpensioen, maar in de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Daarin zit voor het eerst een referentie-eis in en dat is een grote verandering ten opzichte van de WAO. Dat zit achter de vraag om nog eens nader te kijken naar verdrag 121. Het is betreurenswaardig dat er kennelijk een procedure wordt gevolgd die de ILO niet wil volgen. Ik begrijp dat de minister daardoor verrast is. Als er zo veel zorgen zijn uitgesproken, ligt de bal echter toch bij ons. Met het oog op de evaluatie die eraan komt, moeten wij dit punt nog even scherp markeren. Er is in Nederland iets gebeurd. Wij hebben daar een vraag over gesteld die u blijkbaar in deze context niet kunt beantwoorden. Wij zouden het echter bijzonder op prijs stellen als u dit als bijzonder aandachtspunt zou willen meenemen.

Minister **De Geus**: U doet alsof die vraag niet gesteld is. Het feit dat wij om een informal opinion hebben gevraagd, wil niet zeggen dat wij deze vraag niet zelf hebben beantwoord. Wij hebben die vraag naar ons beste kunnen beantwoord. De Raad van State heeft hierover gesproken en verschillende experts hebben zich hierover gebogen. Dit alles is aan de orde geweest bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer. Daarnaast zouden wij graag een informal opinion van de ILO ontvangen. Dat gebeurt nu niet. Er ligt nu echter niet nog ergens kennis verborgen in een hokje dat wij liever dicht willen laten. Wij weten echt alles wat erover te weten is. Alleen de opinie van de ILO zou er nog aan kunnen worden toegevoegd.

Een van de dingen waar de ILO zeer waarschijnlijk over zal vallen, is dat wij een nabestaandenpensioen hebben en een AOW waarin ook een bepaalde vorm van opbouw zit. Voor iemand die een beroepsziekte heeft en niet verzekerd is van voldoende

AOW, is dat in Nederland met aanvullende pensioenen voldoende geregeld. Als dit een discussie wordt, zal die heel veel aspecten van ons stelsel raken. Dat zal bij de ILO ook wel een rol hebben gespeeld. Wij moeten zien waar de ILO mee komt. Wij werken loyaal mee, want wij zijn graag lid van deze organisatie. Wij onderschrijven ILO-verdrag 121 waar het gaat om de rechtspositie van werknemers met beroepsziekten. De specifieke invulling die daar in Nederland aan is gegeven, bijvoorbeeld op het terrein van pensioenen, nabestaandenpensioen en zorgverzekeringen en ons ideaal om andere risico's gelijk te trekken met beroepsziekten, brengt natuurlijk discussie en dispuut met zich mee. Wij zijn ervan uitgegaan dat wij ons met de WIA en de WW hiervan rekenschap hebben gegeven. Het meerdere wat in zicht komt, zal op een later moment van de ILO komen.

De laatste vraag ging over de getallen. Ik heb het nog even laten nakijken. Het gaat om 6000 plus 1000, dus het komt samen op 7000 uit. Die 6000 betreft de verlaagde wekennis als zodanig en de 1000 het volume-effect van het niet langer laten bestaan van de verlaagde wekennis voor seizoenswerkers.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Voorzitter. Deze discussie hoort ook voor een deel thuis in het debat over het wetsontwerp 30370, de Wet wijziging WW-stelsel. Ik wil dat de minister weet dat dan ook van andere fracties, die niet aan dit debat hebben deelgenomen, op deze zaak zal worden teruggekomen.

Minister **De Geus**: Ik kijk ernaar uit, mevrouw Van Leeuwen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de SP en GroenLinks wordt conform artikel 112 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

\*\*

De vergadering wordt van 16.48 uur tot 17.05 uur geschorst.

**Voorzitter: Jurgens**

\*B

\*!Wetenschapsbeleid en hoger onderwijs\*!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:  
**- het onderdeel Wetenschapsbeleid en hoger onderwijs van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2006 (30300-VIII).**

De **voorzitter**: Er zijn suggesties binnengekomen voor het omgooien van de orde. Of ik dat doe, hangt af van de snelheid waarmee de bewindslieden in staat zijn om de eloquente betogen van de leden te beantwoorden. Mij lijkt dat wij over ongeveer een uur moeten beoordelen of wij direct door kunnen gaan of dat er toch een dinerpauze moet worden ingelast. Het hangt er ook vanaf of de leden de minister en de staatssecretaris de gelegenheid geven om hun betoog binnen een bepaalde periode af te maken.

\*\*

De beraadslaging wordt hervat.

\*N

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. Het is altijd een genoegen om naar uw Kamer te mogen luisteren. Zij grijpt namelijk de kans om dieper op zaken in te gaan. Dat vind ik goed. Zodoende wordt de begrotingsbehandeling namelijk inhoudelijk benaderd in plaats van alleen maar uit het oogpunt van geld. Niet dat het geld niet belangrijk is -- laat daar geen misverstand over bestaan -- maar het is ook goed om naar de inhoud te kijken.

Ik vind het belangrijk dat wij vandaag ook over excelleren hebben gesproken, zowel in onderwijs als in onderzoek. Bovendien hebben wij gesproken over ruimte voor diversiteit. Ik vond het verder heel treffend dat de heer Schuyer zei dat wij ook een lange adem moeten hebben en niet moeten denken dat alles binnen één, twee, drie of vier jaar een succes is. Juist voor onderzoek lijkt mij ruimte belangrijk. Overigens hoop ik ook dat Kamerleden geduld kunnen opbrengen. Dat zou heel fijn zijn. De vraag wie wij in het onderzoeksbeleid centraal stellen, is natuurlijk van belang. Dat is de onderzoeker, mijnheer Van Raak; niet de instelling en ook niet het instituut. De beste onderzoekers moeten meer ruimte en armslag krijgen. Dat is precies de bedoeling van de smart mix: meer ruimte voor excellente onderzoekers, meer ruimte voor excellente onderzoeksgroepen.

De heer Putters vroeg of wij niet wilden dat de wetenschap een rol in de samenleving speelde. Natuurlijk willen wij dat. Wetenschap is een van de pijlers van onze samenleving, van onze economie en cultuur en van maatschappelijke terreinen. Alleen echt goede wetenschap ondersteunt de samenleving echter. Daarom is excellentie essentieel en is ook de onderzoeker dat. Hiermee kom ik weer op het onderwerp waar ik het over had toen ik de heer Van Raak een antwoord gaf.

Wij hebben een aantal zaken in de prestatiebekostiging veranderd. Mij lijkt dat wij het daar voorlopig echt bij moeten laten. Er moeten geen nadere veranderingen in worden doorgevoerd voordat het rapport van de commissie-Chang is verschenen. Ik kom daar zo op terug, want een aantal uwer heeft er de nodige vragen over gesteld. Eerst geef ik kort antwoord op de vraag van de heer Schuyer over de brief van de heer Ritzen. Als ik die brief van alles ontdoe, constateer ik dat het de heer Ritzen eigenlijk maar om één ding gaat: meer geld voor de drie jongste universiteiten. Hij gaat daarbij uit van een vermeende achterstand. Zo zegt hij dat de vaste voet voor onderzoek voor de jonge universiteiten te klein is in verhouding tot de studentenaantallen. In de tussentijd is er

zeer veel gebeurd. De vaste voet is verhoogd, juist voor deze universiteiten, en een steeds groter deel van de totale onderzoeksbekostiging is aan studentenaantallen gekoppeld. Daardoor liepen juist de drie jongste universiteiten, waarvan die van Maastricht er één is, de afgelopen tien jaar ongeveer in de pas met de andere. De heer Ritzen lijkt van cijfers uit zijn eigen periode uit te zijn gegaan. Wij hebben natuurlijk wel aan de commissie-Chang gevraagd om er expliciet naar te kijken. Dat is ook haar bedoeling, al stond in het interim-rapport dat zij dat in eerste instantie niet van plan was. Dat kon natuurlijk niet en daarom hebben wij erover gesproken. Het onderwerp komt dus aan de orde in het definitieve rapport. Het lijkt mij goed om dat af te wachten.

Mevrouw Dupuis stelde vragen over het advies van de commissie-Chang, die een kritische tussenrapportage heeft uitgebracht. Daar was ik blij mee. Een niet-kritische tussenrapportage had namelijk betekend dat wij niets hoefden te veranderen. Juist als je wilt excelleren en wilt dat er een goede doorstroming van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs is, is het van belang dat zaken kritisch worden bestudeerd. Wij voeren graag met uw Kamer een debat over het eindrapport van de commissie-Chang, maar het is uiteraard aan u om te beslissen, dat al dan niet te houden.

De inhoudelijke dynamisering ga ik in het kader van de midterm review van het wetenschapsbeleid uitwerken. Tegen die tijd heb ik het rapport van de commissie-Chang. Dat levert vast voldoende aanknopingspunten op voor de versterking van de samenwerking, de herverkaveling en de concentratie op de sterke punten, waarover de heer Putters terecht sprak. Bij een prioriteitsstelling gaat het trouwens niet alleen om extra middelen, maar ook om wat er al publiek wordt gefinancierd. Misschien is het nodig om ook op dat vlak een aantal veranderingen door te voeren. Dat laat ik na de bespreking van het rapport van de commissie-Chang graag aan de universiteiten over.

Ik vind ook dat er meer prioriteit moet worden verleend aan wetenschapsgedreven onderzoek. Dat geldt zeker voor het fundamentele onderzoek en voor de circulatie van kennis in de vorm van wetenschap, techniek en communicatie, de doorstroming naar het onderwijs, maar ook de doorstroming naar het bedrijfsleven en de maatschappelijke partijen. Ik ben het er roerend mee eens dat juist op dat punt meer en andere dingen kunnen worden gedaan.

De heer Schuurman zei dat docenten minder tijd aan de tweede en derde geldstroom kwijt moeten zijn. Het Hoofdlijnenakkoord vergde juist een overheveling van de eerste naar de tweede geldstroom. In andere landen is de tweede geldstroom groter en de eerste geldstroom kleiner. De dynamisering hebben wij echter niet vormgegeven door overheveling. Dat hebben wij bewust niet gedaan, omdat het nadeel dat is genoemd, zwaar telt. Vooral met het oog op de matching speelt dat punt een rol. Wij hebben wel gedynamiseerd door de eerste geldstroom gedeeltelijk afhankelijk te maken van de tweede geldstroom. Als wij verder gaan, moet er een inhoudelijke dynamisering zijn en wel zó dat de beste onderzoekers die daar eigenlijk van moeten profiteren, er niet al te veel werk aan hebben. Je

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

zou dan namelijk het paard achter de wagen spannen. Daarover zijn wij het eens.

Mevrouw Dupuis maakte interessante opmerkingen over de peer review die NWO toepast. Anoniem aanvragen kan niet, want bij de beoordeling van de onderzoeksvoorstellen is de kwaliteit van de onderzoeker in zijn totaliteit even belangrijk als de inhoud van het voorstel. Die twee dingen gaan hand in hand. Instrumenten als Vernieuwingsimpuls leggen juist de nadruk op personen. Veel onderzoekers zeggen ook dat vooral de geleverde prestaties en niet alleen de projectplannen in overweging moeten worden genomen. Dat scheelt in lastendruk.

De beoordelaars zijn niet op voorhand bekend, maar wel achteraf. Dat klopt. Ik zeg graag toe dat ik met NWO de voor- en nadelen van het huidige systeem en de voorstellen voor verandering daarvan bespreek. Ik informeer uw Kamer daar later over.

Het centraal stellen van de onderzoeker maakt dat ruimte moet worden geboden aan creatief talent. Daarom bieden wij aan vier keer vijftig promovendi de kans om een eigen promotieonderwerp te kiezen. Waarom bieden wij die kans aan zo weinig promovendi? Omdat het om de beste gaat. Natuurlijk gaat het om de beste. Daarom vindt er een selectie plaats. Die kan ook plaatsvinden omdat degenen die een beoordeling moeten geven, het voorstel bestuderen, de creativiteit en de uniciteit ervan in aanmerking nemen en zich afvragen in hoeverre het voorstel een bijdrage levert aan het uitbreiden van de kennis op dat vlak. Het lijkt mij dus heel goed dat het juist zo verloopt. Naast het centraal stellen van de onderzoeker, moet er voor aanwas worden gezorgd. Daarom wordt op bètatechniek ingezet, daarom bestaat Rubicon om de periode tussen promotie en Vernieuwingsimpuls te overbruggen en daarom wordt juist ook de Vernieuwingsimpuls voortgezet. Hierover had de heer Putters het. Je moet alle talent benutten. Vooral het talent van vrouwen en allochtonen wordt nog niet of te weinig benut. Dankzij de Vernieuwingsimpuls besteden wij vooral aan die groepen aandacht. Voor allochtonen hebben wij nog steeds het aparte Mozaïekprogramma. Naar mijn mening moeten wij dat behouden. Er wordt mij wel eens gevraagd of dit allemaal moet. Ja, het moet. Je moet mensen de kans geven en je moet mensen laten excelleren. In Aspasia nieuwe stijl zit ook de overstap van de universitair hoofddocent naar hoogleraar. Ik ben van mening dat je op deze manier kunt verder werken.

Bijna alle woordvoerders hebben gesproken over de voorstellen die het Platform Promovendi Nederland heeft gedaan in het rapport Tussen wens en werkelijkheid. Ik ben aanwezig geweest bij de presentatie van het rapport. Mij is toen een aantal zaken opgevallen. Positief is dat men de intellectuele uitdaging en de intellectuele vrijheid heel hoog schat. Ook ik ben echter geschrokken van de sombere perspectieven die jonge onderzoekers zien voor hun eigen loopbaan. Ik was echter blij met de oplossingen die hiervoor werden aangedragen: een beter doorstroombeleid, invoering van tenure tracks en betere allocatie van middelen. Daarmee ben ik het volledig eens. Het zijn goede oplossingen, die ik ook voor ogen heb. Ik meen daarom dat wij ook werkelijk iets aan het rapport hebben. Het personeelsbeleid is daarnaast een heel andere

zaak. Wij zijn van plan om met de universiteiten een gesprek aan te gaan over het personeelsbeleid, in het bijzonder over de verantwoordelijkheid om mensen kansen te geven.

Ik ben van mening dat loopbaanmogelijkheden buiten universiteiten moeten worden vergroot. Ik verwacht dat de universiteiten hieraan werken in het kader van de vernieuwing van de promotietrajecten. De KNAW zal de onderzoekersopleidingen mede op dit aspect gaan beoordelen. Er bestaat vanzelfsprekend een relatie tussen de onderzoeksmasters en de promotietrajecten. Naar mijn mening is het juist wat de heer Putters daarover heeft gezegd. De vraag of het huidige beleid de uitwisseling van promovendi stimuleert zou ik als volgt willen beantwoorden: dat is niet expliciet het geval, maar er worden ook geen drempels door opgeworpen. Het kan met andere woorden dus wel een tandje beter. Dat heeft in de eerste plaats te maken met een betere informatievoorziening, in het bijzonder met betrekking tot beleidsinformatie. Daarnaast moet de KNAW de organisatorische verbanden waarbinnen de promotieopleiding plaatsvindt, gaan beoordelen. Een van de selectiecriteria is de werving en selectie van promovendi op basis van geschiktheid, zonder drempels voor kandidaat-promovendi van andere universiteiten. Dat is voor mij echt een beoordelingscriterium.

Er is gevraagd of wij ook promoties buiten de universiteit stimuleren. Promoties vinden op de universiteit plaats, niet erbuiten. Dat zal ook in de toekomst het geval zijn. De universiteiten hebben het recht om te laten promoveren, hogeschole hebben dat niet. Samenwerking behoort wel tot de mogelijkheden.

De heer **Putters** (PvdA): De minister stelt dat het een beoordelingscriterium is dat geen drempels bestaan. Ik ben ingegaan op de aansluiting van onderzoeksmaster en promotietrajecten. Door het inkorten van de laatste tot drie jaar worden naar mijn mening wel degelijk drempels opgeworpen voor het instromen van promovendi van buiten de eigen instelling. Ik weet niet of zij daarop in haar beantwoording later nog terugkomt. Ik wil graag weten hoe de minister hier tegenaan kijkt.

Minister **Van der Hoeven**: Om deze reden heb ik zojuist gezegd dat, als er impliciet of expliciet drempels voor kandidaat-promovendi van andere universiteiten worden opgeworpen, dat voor ons een beoordelingscriterium is. Men is soms heel erg slim. Dan lijkt het geen drempel, maar is het er wel degelijk een. Ik veronderstel dat de heer Putters daarop doelt. Het onderstreept dat hierop moet worden doorgevraagd in de gesprekken die wij hierover met de universiteiten zullen voeren.

De heer **Putters** (PvdA): Wanneer de minister later in haar betoog niet terugkomt op de driejarige trajecten, zou ik graag op dit moment van haar willen vernemen hoe zij hierover denkt. Ik wil graag weten wat zij gaat doen aan de drempel die in mijn beleving wel degelijk wordt opgeworpen.

Minister **Van der Hoeven**: Ik zal hier nog even naar kijken.

Samenwerking tussen universiteiten en organisaties behoort vanzelfsprekend tot de mogelijkheden. Via het Casimirprogramma vinden duale promoties plaats. Wij zullen zeker promoties van hbo-docenten en promoties in samenwerking met bedrijven zoals Philips laten plaatsvinden. Het verder liggende beeld van aantrekkelijke promotietrajecten en de goede carrièrekansen voor promovendi vergen meer begeleiding opdat promovendi betere keuzen kunnen maken.

Ik ben er geen voorstander van om de werknemerstatus die de aio's nu hebben, af te schaffen. Groningen werkt met bursalen. Dat mag, maar het geeft ook de nodige problemen. Juist omdat de aio's de werknemerstatus hebben, zijn wij de best practice in Europa. Dat zou ik graag zo willen houden.

De aandacht voor het wetenschapsbeleid is echt nodig. Een aantal aspecten heb ik al genoemd. Dat universiteiten zullen het echter wel zelf moeten doen. Op een aantal punten zullen zij het beter moeten gaan doen dan nu het geval is. De heer Putters vraagt eigenlijk, wat wij gaan doen, wanneer het bestel zelf geen verbetering doorvoert. Daarvan gaan wij niet uit, maar wij zijn ook niet van gisteren. Daarom heeft de KNAW een belangrijke rol gekregen bij de promoties en hebben wij in de nota geschreven dat "zal worden onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om de bekostiging van de universiteiten deels afhankelijk te maken van de mate waarin de universiteiten er daadwerkelijk in slagen goede doorstroming van promovendi naar een loopbaan in het privaot of publiek gefinancierd onderzoek of een andere functie in de samenleving te realiseren". Ik ben van mening dat het wezenlijk is dat dit wordt meegenomen. Het betreft inderdaad de onderwerpen die de heer Putters noemt en meer aandacht voor de flow. Het is niet mogelijk dat te regelen via de WHOO of enige andere wet. Er is sprake van een aantal voorwaarden, zoals de beoordeling van de promotietrajecten door de KNAW. Naar mijn mening wordt op deze manier een garantie geboden voor het vermijden van het probleem waarop de heer Putters duidde.

Instellingen opereren natuurlijk wel degelijk in een internationale context. Daarom heb ik een aantal jaar geleden in OECD-verband gevraagd om de situatie internationaal te onderzoeken. De resultaten daarvan komen nu binnen. Bijna alle landen kampen met dezelfde soort problematiek. Veel beleidsinstrumenten worden uitgeprobeerd, maar het ei van Columbus hebben wij nog niet. Dit betekent dat wij meer moeten doen om het wetenschapspersoneelsbeleid overal waar dat kan effectief aan te pakken. Op mijn initiatief is daarom vorige week in het Science and Technology Committee van de OECD afgesproken om een traject naar krachtige, internationale aanbevelingen op dit terrein in te zetten. Dat kost tijd, maar zal ook een grote impact hebben. Ik meen op deze wijze te zijn ingegaan op een aantal van de vragen die de heer Putters heeft gesteld over wat wij gaan doen. Wij hebben dus al een aantal zaken gedaan, maar daarmee is het probleem nog niet opgelost.

Ten aanzien van de vragen over de toelating van buitenlandse studenten/wetenschappers merk ik op dat de kennismigrantenregeling op 1 oktober jongstleden van start is gegaan. Het is juist dat deze nogal wat

aanloopproblemen kende, maar onlangs is de evaluatie positief uitgevallen. Mijn collega Verdonk werkt er, anders dan de heer Putters heeft gesuggereerd, echt van harte aan mee. Hij heeft gelijk dat nog een aantal knelpunten bestaat. De Tweede Kamer heeft Kamerbreed een motie aangenomen waarin wordt gevraagd om drie knelpunten op te lossen. Het eerste resterende knelpunt is de toegang van arbeidsmigranten die geen werknemer zijn van een Nederlands bedrijf. Het tweede knelpunt betreft studenten, docenten en wetenschappelijk onderzoekers, en het derde de positie in de kennismigrantenregeling van starters en nieuw in Nederland gevestigde bedrijven. Hieraan wordt op dit moment gewerkt. De regering zal binnenkort een brief aan het parlement sturen waarin concrete maatregelen worden aangekondigd.

De Europese Unie heeft twee richtlijnen met betrekking tot studenten en onderzoekers aangenomen. Er wordt gewerkt aan de implementatie in Nederland. Dit zal leiden tot een versoepeling van de toegang van kennismigranten en studenten van buiten de EU. Dit geldt in het bijzonder voor degenen die niet voldoen aan de salariscriteria volgens onze regeling en die niet in dienst treden bij een werkgever. Voor hen zal de tewerkstellingsvergunning en de toelatingsprocedure worden vermeld. De tewerkstellingsvergunning zal vervallen voor buitenlandse studenten die in ons land een stage willen lopen. Op deze manier kunnen wij op dit terrein een aantal zaken oplossen.

De heer Putters heeft ook een vraag gesteld over de aansluiting op de onderzoeksmasters en de problemen die zich op dit terrein kunnen voordoen ten gevolge van de verkorting van het promotietraject. Men zal ervoor moeten zorgdragen dat goede instroommogelijkheden bestaan voor de promovendi van buiten de eigen instellingen. Daarop ben ik zojuist al ingegaan. Ik zal dit opnieuw onder de aandacht van de KNAW brengen en hen verzoeken hieraan extra aandacht te besteden opdat er geen rare zaken gebeuren.

Wij moeten beschikken over excellente bezoekers. Het is ook van belang dat het beleid dat wij maken een plaats krijgt binnen de instellingen en wordt vertaald van het instellingsniveau naar het werkvloerniveau, want op de werkvloer moet het gebeuren. En nu is het de kunst, de uitdaging, een verbinding te maken tussen de beleidsdoelen en de institutionele maatregelen, die ook gericht zijn op de individuele onderzoekers. Dit is een van de onderwerpen van onze gesprekken met de universiteiten.

Als je dingen echt goed wilt doen, is er ook focus en massa nodig en moet je wisselwerking en valorisatie tot hun recht laten komen. Ik ben het van harte eens met de opmerking van onder anderen de heer Schuyer dat excelleren ook tot de wereldtop behoren betekent. Dit is ook onze ambitie, in lijn met het akkoord van Lissabon. De heer Woldring heeft hierover vragen gesteld, maar hij heeft er ook een aantal behartigenswaardige opmerkingen over gemaakt. In 2000 wilden wij in 2010 de sterkste op kennis gebaseerde economie ter wereld gerealiseerd hebben. Dit was een tikkeltje te ambitieus, te weinig concreet en vooral te vrijblijvend. Toen is er besloten om het roer om te gooien en onder de noemer "strategie voor groei en werkgelegenheid" heeft de Europese Raad in het voorjaar

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

van 2005 de ambities inderdaad op een aantal punten bijgesteld. Dit is goed. Onderzoek, wetenschap en innovatie blijven wel een centrale rol spelen in het proces van Lissabon, op verschillende niveaus. Ik ben het ermee eens, excelleren is nodig op elk niveau, niet alleen op het niveau van de universiteiten. Gewoon proberen je werk het beste te doen, daar gaat het in feite om. Dit betekent dat er een zekere focus op groei en werkgelegenheid nodig is, in Lissabon later aangevuld met sociale cohesie. Ook is het van belang om je inspanningen te concentreren. Wij concentreren ons bij het wetenschapsbeleid op onder andere genomics, ICT en nanotechnologie. Op Europees niveau merk je dat er in de kaderprogramma's voor onderzoek op een vergelijkbare manier prioriteiten worden gesteld. Nu heeft de minister van Buitenlandse Zaken hierover inderdaad een opmerking gemaakt, maar toen sprak hij over de periode waarin hij permanent vertegenwoordiger in Brussel was, toen het nog om de oude strategie van Lissabon ging. En de regeringsleiders hebben niet voor niets in 2005 het roer omgegooid, want er waren te grote ambities, te vrijblijvend en niet concreet gemaakt. Juist door te kiezen voor een actieplan voor groei en werkgelegenheid en de daarbij behorende nationale hervormingsplannen maak je de ambities praktisch, meetbaar en concreter. En ter geruststelling kan ik zeggen dat het hele kabinet hier natuurlijk achter staat; het zou anders ook wel een beetje moeilijk werkbaar zijn.

Er is gevraagd hoe het nu eigenlijk zit met het geld voor wetenschap, welk deel van de aardgasbaten bestemd is voor onderwijs en onderzoek. Daarbij kwam de wens naar voren om er structureel geld voor beschikbaar te stellen. De enveloppe voor kennis en innovatie uit het regeerakkoord bevat voor de periode vanaf 2007 700 mln. extra en 100 mln. voor de WBSO. Van dit totale bedrag is 185 mln. bestemd voor onderzoek en innovatie, 100 mln. voor de smart mix, 60 mln. voor bèta en techniek en 25 mln. voor technostarters. In de begroting voor 2006 is structureel 250 mln. extra voor onderwijs beschikbaar gesteld. Voor structureel extra geld in de begroting voor 2007 is het nog een tikkeltje te vroeg, zo zeg ik tegen de heer Woldring, maar wat wij doen, is meer dan niets. Verder kan ik echt niet gaan, dat weet hij zelf ook wel.

Bij het FES gaat het om incidentele uitgaven, maar er is wel een reguliere jaarlijkse voeding van het fonds. Er was afgesproken dat 8% daarvan aan kennis besteed zal worden, terwijl dit kabinet dit heeft verhoogd tot 10%. Dit percentage zal belangrijk worden in 2010, bij de start van de volgende ICES/KIS-ronde. In het kader van de reguliere FES-uitgaven is er 800 mln. uitgegeven in het kader van de huidige ICES/KIS-ronde. Dit geld wordt besteed in de periode tot 2010. In aansluiting op het Paasakkoord heeft het kabinet de helft van de extra aardgasbaten als gevolg van de hoge olieprijsen bestemd voor kennis. In totaal gaat het om 1060 mln., het is dus inderdaad meer dan 1 mld. En van de aardgasbaten over 2007 zal opnieuw een substantieel bedrag aan kennis besteed worden; hoeveel het precies zal zijn, zal pas in de begroting voor 2007 kunnen worden aangegeven. Het Centraal Planbureau heeft geraamd dat de extra aardgasbaten 2,5 mld. zullen bedragen. Dit geld zal niet volledig in het Fonds Economische Structuurversterking gestort worden, het zal mede afhangen van de beoordeling

van de voorstellen op het gebied van kennis, maar het zal wel om een substantieel bedrag gaan. En vermoedelijk zal een volgend kabinet een besluit nemen over wat er met de extra aardgasbaten over 2007 gedaan zal worden. Het gaat hierbij weliswaar om eenmalige bedragen, maar ze worden wel verspreid over een aantal jaren uitgegeven, in de meeste gevallen in vier jaar. Ik denk dat dit goed is. En voorzover er al bedragen aan projecten zijn toegekend, kan het kabinet garanderen dat die uitgaven volledig zullen worden gedaan; het zijn juridisch verplichte uitgaven. Voor toekomstige meevallers kan ik niets garanderen, dat is aan een volgend kabinet. Ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat ik vind dat ook een volgend kabinet de helft ervan aan kennis zou moeten besteden, maar ik kan dat niet bepalen.

Er was een diepe recessie en er moest eerst gesaneerd worden, maar toch is er structureel en incidenteel in kennis geïnvesteerd. Ik denk dan ook dat wij kunnen zeggen dat het kabinet een hoge prioriteit aan kennis heeft gegeven. Maar hiermee zijn wij er niet. Het kabinet heeft het initiatief van het Innovatieplatform om een kennisinvesteringsagenda op te stellen omarmd. Dit is inderdaad een agenda voor de langere termijn, zodat het logisch is dat ook een volgend kabinet er iets over te zeggen heeft. De ministeries van Economische Zaken en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben verleden jaar in kaart gebracht, hoe de Nederlandse investeringen in kennis als percentage van het bbp en de resultaten ervan zich verhouden tot die van de topkenniseconomieën in Europa. Dit noemen wij de kennisinvesteringsquote, de KIQ. Hieruit blijkt dat het Nederlandse onderwijssysteem wel efficiënt werkt, maar ook dat er zorgpunten zijn in het kader van de doelstellingen van Lissabon. Zo zijn wij tot de slotsom gekomen dat er voor het komende jaar een onderzoeksagenda voor kennis en innovatie zou moeten worden opgesteld om er duidelijkheid over te verkrijgen of en zo ja, hoe het beleid zou moeten worden aangescherpt. Het Innovatieplatform is bezig met de ontwikkeling van een kennisinvesteringsagenda voor de komende tien jaar en er is op dit terrein een aantal rapporten verschenen van de REA en de AWT, terwijl de SER binnenkort een rapport zal uitbrengen. En bij de afgelopen begrotingsbehandeling zijn wij het erover eens geworden dat het verstandig zou zijn, het kabinet één samenhangende reactie op al deze rapporten te laten geven. Naar het zich laat aanzien, is deze reactie in de tweede helft van dit jaar te verwachten.

In dit verband heeft mevrouw Dupuis nog over het fiscale regime voor schenkingen gesproken. Er wordt gewerkt aan een gunstig fiscaal regime. Verleden jaar heeft het Innovatieplatform het rapport Geven voor weten opgesteld. Als vervolg hierop heb ik een taskforce onder leiding van prof. Schuyt gevraagd, dit verder uit te werken. Eind verleden jaar heeft deze een eerste advies over fiscale zaken opgeleverd. Het kabinet zal hierop nog reageren en het zal onder andere ingaan op de aanbeveling om het beschikbaar komen van particuliere middelen voor wetenschap te stimuleren. De taskforce zal verder nog ingaan op best practices in het buitenland; ik denk dat wij daarvan nog wel het een en ander kunnen leren. Overigens hebben wij al geregeld dat het schenkings- en successierecht per 1 januari 2006 wordt afgeschaft voor

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

schenkingen die van sociaal, cultureel of algemeen belang zijn. De aftrek voor giften van particulieren is op 10% bepaald en de taskforce bekijkt nu met name de mogelijkheden van wetenschappelijk beleggen. Dat zou mooi passen bij cultureel beleggen.

Voorzitter. Dit brengt mij bij het onderdeel van de valorisatie en de uitdaging die wij op dit punt hebben. Wij moeten er namelijk voor zorgen dat er excellent onderzoek is en dat dat excellent onderzoek een bijdrage levert aan de economische en de sociale ontwikkeling. Hierbij denk ik aan de vraag van de heer Schuyer en ook een beetje van die van de heer Van Raak over de ondernemende universiteiten. Ik vind dat de universiteiten mogen concurreren, maar dan wel in die zin dat zij streven naar excellentie, kwaliteit van onderzoek en onderwijs. Dat wil ik graag, mijnheer de voorzitter. Een universiteit is geen bedrijf. Een universiteit kun je dus ook niet als een bedrijf besturen. Daarom ben ik van mening dat je de driedelige taak van de universiteiten op het punt van onderwijs, onderzoek en kennisoverdracht, nadrukkelijk in aanmerking moet nemen. Die drie taken moeten in hun onderlinge samenhang worden uitgevoerd. Daar gaat het om. Ik heb de opmerking van mijn collega van Economische Zaken in ieder geval zo begrepen dat de universiteiten op dat punt met elkaar mogen concurreren. Verder wijs ik erop dat iedereen wel eens een mening heeft over aanpalende beleidsterreinen, maar uiteindelijk zijn het toch de staatssecretaris en ik die dit klusje moeten klaren, en dat zullen wij ook doen.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Bent u het met ons eens dat de eenzijdige samenstelling van de raad van toezicht van de universiteit zorgt voor een verkeerde indruk na het verhaal dat u zojuist hield?

Minister **Van der Hoeven**: Ik wijs er dan op dat in feite het werk wordt gedaan door het college van bestuur en niet door de raad van toezicht. Het college van bestuur moet er dus voor zorgen dat de drie taken van de universiteit, onderwijs geven, onderzoek doen en kennis overdragen: valorisatie, in hun onderlinge samenhang goed tot hun recht komen. Dat vind ik het belangrijkste. Wat de samenstelling van de raden van toezicht betreft: ik vind het heel goed dat juist met het oog op deze drie taken ook mensen vanuit het bedrijfsleven in deze raad een rol spelen. Dat lijkt mij uitstekend.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik heb in mijn bijdrage ook gezegd dat daar niets op tegen is, maar het ging mij om de eenzijdigheid waarmee deze raad is samengesteld. De leden komen voornamelijk uit het bedrijfsleven. Dat kan het beleid van een universiteit gemakkelijk versmallen. Nu zegt u dat het college van bestuur het werk doet, maar ik wijs erop dat de leden van de raad toezichthouders zijn. Uit een recent artikel waarnaar deze middag verschillenden hebben verwezen, blijkt hoe invloedrijk toezichthouders zijn. Zij geven bij belangrijke beslispunten de richting aan.

Minister **Van der Hoeven**: Dat is waar. Daarin hebt u gelijk. Tegelijk geldt dat elk systeem gebaat is bij goede checks and balances. De mensen van de universitaire

wereld bewegen zich met name op het terrein van de wetenschap, de kennisoverdracht en het onderwijs en ik meen dat het dan goed is dat vanuit een andere wereld een inbreng wordt geleverd, dat door mensen van die andere kant als het ware wordt gezegd: heb je daarmee rekening gehouden, hoe zit het daarmee? Ik ben het echter met u eens dat de balans niet naar een kant mag doorslaan en dat niet één aspect te veel aandacht mag krijgen. Als dat gebeurt, doen wij iets af aan de kracht van onze universiteiten. Als ik dus uw opmerking in die zin mag verstaan, betrekken wij die graag bij de bilaterale overleggen met de universiteiten.

De heer **Van Raak** (SP): Dat is wel heel gemakkelijk.

Minister **Van der Hoeven**: Dat is helemaal niet gemakkelijk. Deze toezegging doe ik de heer Schuurman.

De heer **Van Raak** (SP): Ik wijs erop dat die raden van toezicht zeer eenzijdig zijn samengesteld. Volgens u is de inbreng van andere partijen belangrijk voor het evenwicht tussen enerzijds de universitaire wereld en anderzijds de wereld buiten de universiteit. Bij dat laatste gaat het in dit geval dan vooral om het bedrijfsleven, maar blijkbaar is er bij de universiteiten een mechanisme dat ervoor zorgt dat juist mensen uit het bedrijfsleven in de raden van toezicht komen. Meer dan om het feit dat met name topondernemers lid zijn van de raden van toezicht gaat het mij om de vraag hoe het komt dat juist deze mensen daarvoor steeds worden uitgenodigd. Dit duidt toch op een bepaalde manier van functioneren van de universiteiten. Is de minister het daarmee eens?

Minister **Van der Hoeven**: Nee, daar ben ik het niet mee eens, voorzitter. Ook universiteiten zijn zich ervan bewust dat zij deel uitmaken van de samenleving. Overigens, de universiteiten gaan voornamelijk zelf over de samenstelling van de raden van toezicht. De leden ervan vertegenwoordigen niet de regering. Als dat zo was, zou de zaak anders liggen. Ik heb aangegeven dat de staatssecretaris en ik in onze bilaterale overleggen met de universiteiten dit punt in de beschouwingen zullen betrekken. Daarbij zullen wij het dus ook hebben over de samenstelling van de raden van toezicht.

De heer **Van Raak** (SP): Ik weet dat de universiteiten veel invloed hebben bij de benoeming van de leden van de raad van toezicht. De bewindspersonen hebben ook invloed, maar het ging mij om iets anders. Welk mechanisme op de universiteiten zorgt ervoor dat juist deze mensen steeds worden benoemd? Aan die vraag gaat u met uw antwoord een beetje voorbij.

Minister **Van der Hoeven**: Ik denk niet dat er sprake is van een bepaald mechanisme. Ik veronderstel dat de universiteiten aandacht willen voor de checks and balances. U hebt aangegeven dat in dit verband een paar vragen gesteld mogen worden en ik heb aangegeven dat ik die in aanmerking neem.

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter. Ik kan dit volgen. Ik vind de samenstelling van de raden van toezicht ook niet alarmerend. Wel zou ik het interessant vinden als de minister kon nagaan of de leden van de raden van toezicht die bedrijven representeren zorgen voor geldstromen naar diezelfde universiteiten.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ja, natuurlijk.

Minister **Van der Hoeven**: Dit is een interessante vraag. Je hebt het dan over de derde geldstroom. In een aantal gevallen zal het zeker voorkomen dat vanuit de bedrijven geld naar de universiteiten gaat. In de jaarverslagen kunnen wij precies zien waarover wij het dan hebben. De jaarverslagen zijn namelijk openbaar.

De heer **Schuyer** (D66): Ik wil toch meer inzichtelijk gemaakt hebben wat er op dit punt gebeurt. Ik heb die jaarverslagen niet paraat. Daarom vraag ik u om een inventarisatie te maken. Ik zeg erbij niet een bepaald oordeel te hebben in de zin dat ik positief of negatief tegenover deze mogelijkheid van deze geldstromen zou staan. Ik vind wel dat de politiek op dit aspect attent behoort te zijn.

Minister **Van der Hoeven**: De gegevens waar u om vraagt, zijn openbaar. Zij staan namelijk in de jaarverslagen van de universiteiten. Ik zie dan ook niet de waarde van het werk dat ik in aanvulling hierop zou kunnen verrichten. Misschien denkt de staatssecretaris hier anders over. Als dat zo is, zal hij op dit punt straks terugkomen.

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik twijfel geen moment aan de integriteit van de minister en aan de waarde van haar betoog over de checks and balances. Om mijn inbreng te verduidelijken, ga ik even terug naar mijn eigen studententijd in de jaren zestig. Toen was het boek van Wright Mills populair: *The Power Elite*. Met dat boek maakte hij de invloed van de elites van het bedrijfsleven, de universiteiten en militaire kringen duidelijk. Onomstotelijk toonde hij aan dat er in de Verenigde Staten een mechanisme was dat ervoor zorgde dat er autonomie was op het punt van benoemingen. Daardoor kwamen bepaalde mensen in wisselende functie steeds op dezelfde posten terecht. Zoals ik al zei, twijfel ik niet aan de goede bedoelingen van de minister. Zij zal het punt van de benoemingen zeker ter sprake brengen in haar gesprekken met de universiteiten. Echter, het gaat mij om wat de heer Schuurman aan de orde stelde betreffende de samenstelling van de raad van toezicht en het feit dat men beoogt de raad van toezicht bij de universiteiten meer bevoegdheid te geven. Dan is het gevaar waarop Wright Mills ons een halve eeuw geleden heeft gewezen in Nederland uiterst actueel.

Minister **Van der Hoeven**: Ik begrijp uw zorg. Ik zie ook wel dat vaak gebruik wordt gemaakt van dezelfde lijstjes met namen. Veertien dagen geleden hebben wij hier gesproken over governance. Juist in het kader van governance is het van belang dat je goede checks and balances hebt en dat er geen rare dingen gebeuren. Dat is precies de reden waarom wij in de bilaterale overleggen

die wij met de universiteiten hebben dit punt aan de orde stellen. Daarover heb ik de Kamer al een toezegging gedaan. Ik meen dat het goed is dat wij daarbij niet alleen de zorg, maar ook de expliciete meningen die u naar voren hebt gebracht een rol laten spelen. Je moet namelijk de goede dingen van een land overnemen, maar niet in dezelfde valkuilen terechtkomen.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik ben blij met de toezegging van de minister. Ik roep nog in herinnering dat ik tegen een eenzijdige samenstelling van de raad was. Het lijkt mij goed dat de minister hierover discussieert. De eenzijdigheid is op zichzelf niet te veroordelen als het gaat om de vertegenwoordiging van bedrijven die toegepast wetenschappelijk onderzoek willen betalen. Echter, men moet het dan niet doen voorkomen dat onafhankelijk onderzoek wordt verricht. Als erbij wordt gezegd dat het om toegepast wetenschappelijk onderzoek gaat, is daar niets op tegen. Daarnaast is wel onbaatzuchtig en belangeloos wetenschappelijk onderzoek nodig. Dat kunnen bedrijven ook subsidiëren. Daar is niets op tegen. Ik meen dus dat wij het een goed van het ander moeten onderscheiden.

Minister **Van der Hoeven**: Ik onderschrijf dat.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mijn wens gaat dus in vervulling als u zegt: wij zullen de eenzijdige samenstelling van de raad van toezicht van de universiteiten aan de orde stellen.

Minister **Van der Hoeven**: Niet bij elke universiteit is de raad van toezicht eenzijdig samengesteld, maar voorzover daarvan sprake is, zullen wij dat doen. Inderdaad is er niets mis met opdrachtonderzoek, maar dan moet er niet via een achterdeur onder een andere naam iets anders worden binnengehaald.

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Ik kan u wellicht te hulp komen met een paar suggesties. De samenstelling van de raden van toezicht is onder de aandacht gebracht. Het is zeker de moeite waard om daarbij naar een integriteitsclausule te kijken, zodat rare vermengingen kunnen worden voorkomen. Ik weet niet hoever het inmiddels staat met de raden van toezicht op de universiteiten, iets wat ik ook niet meteen heb uitgezocht nadat de kranten er gisteren over schreven. Maar ik kan mij wel voorstellen dat je een profiel hebt van het type universiteit, en dat je probeert aan de hand daarvan een raad van toezicht samen te stellen die als team de competenties heeft die passen bij een bepaalde universiteit.

In dat kader wil ik nog iets heel anders aan de orde stellen, namelijk het incompatibiliteitsregime. Toen ik lid van de raad van toezicht van Eindhoven was, moest ik vertrekken omdat ik lid van deze Kamer werd. Tot nu toe heeft niemand mij nog kunnen uitleggen, waarom nu net die functie incompatibel is met het lidmaatschap van de Eerste Kamer, en heel veel andere functies die heel veel leden hier vervullen niet. Ik denk dat dit ooit door een overijverige opsteller van een regeling is bedacht. Wij hebben dat destijds in Eindhoven braaf toegepast, maar



## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

misschien kan de minister nog eens kijken naar dat algemene principe.

**Minister Van der Hoeven:** Dank voor uw zeer terechte suggestie. Ik zei net al dat de staatssecretaris hierop terugkomt, maar dat doet de Kamer zelf ook. Immers, bij de behandeling van de nieuwe wet op het hoger onderwijs en onderzoek komt deze zaak expliciet aan de orde. Het is goed dat in dat kader naar de governanceaspecten wordt gekeken, waarvan u er een aantal hebt genoemd. Met andere woorden: dit onderwerp komt nog terug in deze Kamer, als genoemd wetsvoorstel aan de orde is.

**De heer Van Raak (SP):** Ik vraag om een verheldering met betrekking tot de suggestie van de heer Schuyer. Wij kunnen vrij snel opzoeken wie zitting hebben in de raden van bestuur. Maar wat wij niet kunnen doen, is snel uitzoeken waar de geldstromen heen gaan. Zo'n overzicht zouden wij wel graag hebben. Dan kan voor de universitaire gemeenschap duidelijk worden of er belangenverstrengeling is en zo ja, waar.

**Minister Van der Hoeven:** U mag alles weten, maar de vraag is wat u daarmee kunt doen, iets wat u uiteraard zelf moet weten. Als ik kijk naar het wetsvoorstel dat wij hier nog gaan bespreken, zie ik dat u nog meer dan genoeg mogelijkheden hebt, ook in het verslag, om juist om dit soort informatie te vragen. Ik kan mij voorstellen dat die informatie daarin naar voren komt, en dat wij dat niet moeten gaan doen met allerlei losse brieven. Als wij dit nu afspreken, hebt u uw punt gemaakt en weet u dat het debat dan verder gaat. Niet nu, dat heeft weinig zin.

**De heer Schuyer (D66):** Ik ben het eens met de minister dat wij dit niet hoog moeten opspelen. Ik kan mij voorstellen dat van de universiteiten een soort code-Tabaksblatt wordt gevraagd.

**Minister Van der Hoeven:** Dat kan, maar ik blijf bij mijn voorstel om dit te behandelen in het kader van het nieuwe wetsvoorstel. Daarin komen alle aspecten aan bod, en niet een paar losse items.

De heer Van Raak vroeg waarom er zo weinig R6D in Nederland is. Je kunt naar het verleden kijken, met doorgesloten sociale wet- en regelgeving en een hoge belastingdruk. Fijn dat de SP zich daar ook zorgen over maakt! Dat bedrijven in Nederland weinig aan R6D doen, heeft ermee te maken dat wij weinig gericht zijn op de hightech van ons midden- en kleinbedrijf, en dat moet echt beter. Dat is precies de reden waarom wij met de technocentra zijn gestart, evenals met de aandacht voor ondernemerschap in het onderwijs. Het is van belang dat bedrijven hun activiteiten in het kader van R6D hier uitvoeren, niet in het buitenland. Daarvoor is een onderzoeksklimaat benodigd dat aan een aantal eisen voldoet.

De heer Schuurman verwees in het kader van de valorisatie naar het proefschrift van Rijlaarsdam. Ik ben het ermee eens dat wij dat anders moeten gaan regelen. Wij zouden een meer actieve houding van onze onderzoekers kunnen bevorderen, waarbij ik denk aan hoe dat in Duitsland gebeurt. Ik laat op dit moment nagaan of

het mogelijk is om in de nieuwe wet op het hoger onderwijs en onderzoek te regelen of de helft van de netto opbrengsten van octrooien ten goede kan komen aan de verantwoordelijke onderzoekers. De heer Schuurman verwees terecht naar een aantal andere wetten, die wel moeten passen op de eerder genoemde wet. Daarom doen wij dit traject niet alleen, maar samen met EZ. Ik kom daar zeker op terug, want ik vind het een goede suggestie.

**De heer Schuurman (ChristenUnie):** Als je als wetenschapper een uitvinding doet, weet je bij het aanvragen van octrooi dat de kosten voor de baat gaat. De universiteit keert dat om: de kosten moeten bij voorbaat gedekt zijn. Dan ontnem je vanaf het begin een jonge wetenschapper alle mogelijkheden op dit terrein.

**Minister Van der Hoeven:** Ik zie wat u bedoelt, en ik kom daarop terug, niet alleen bij de behandeling van de nieuwe wet, maar ook bij de andere wetten die daarop moeten aansluiten.

De heer Putters heeft twee vragen gesteld die te maken hebben met valorisatie, namelijk de vragen over de technologische topinstituten (TTI's). Uit evaluatie blijkt dat dit inderdaad goede voorbeelden zijn. Zij hebben positieve effecten op de kennisinfrastructuur, zij zijn meer industriegericht, en zij hebben positieve effecten op de industrie, omdat de kennisbasis en het netwerk worden versterkt. EZ gaat daarmee door. De nu bestaande op zichzelf staande regeling wordt ingepast binnen een bredere programmatische aanpak, de Omnibusregeling. Binnen die programmatische aanpak kunnen ook TTI-achtige constructies worden toegepast. Die TTI's bestaan nu negen jaar. Er moet ruimte ontstaan voor nieuwe initiatieven, voor nieuwe gebieden. Voor de huidige TTI's is een rol weggelegd binnen de nieuwe programmatische aanpak, mits zij aansluiten bij de gekozen thema's. Maar binnen die aanpak kunnen ook nieuwe TTI's een kans krijgen. Zoals bekend, zijn wij bezig met de oprichting van een drietal maatschappelijke topinstituten, omdat het ook gaat om valorisatie van kennis van de aanpak van maatschappelijke problemen. Juist om de bestaande TTI's de kans te geven mee te doen in de aanpak die voortvloeit uit de herijking van het financieel instrumentarium van EZ heeft collega Brinkhorst besloten de huidige subsidie nog twee jaar voort te zetten, en vanaf 2007 kan gebruik worden gemaakt van de smartmixregeling. Hoewel de financiering verandert, wordt een en ander beslist niet afgebouwd, want dat zou niet goed zijn. Ik doel op maatschappelijke topinstituten op het punt van pensioenen, grote steden en internationalisering van recht. Ook hiervoor geldt dat je dingen samenbrengt met de kennis die bij de departementen aanwezig is.

Dan kom ik nog even terug op het centraal stellen van de onderzoeker, ook in relatie tot de onafhankelijkheid van onderzoek. Wij hebben hierover al eerder met elkaar gesproken. Om die reden hebben wij advies gevraagd aan de KNAW en die aanbevelingen neem ik zonder meer over. De belangrijkste aanbeveling vind ik dat opdrachtgevers en onderzoeksinstituten zich committeren aan een verklaring van onafhankelijkheid. Ik heb dat ook onder de aandacht van mijn collega's gebracht en gevraagd om overleg over de toepassing ervan. Daar

zijn wij mee bezig. Mijn inzet is dat alle departementen die verklaring toepassen, en het mijne in ieder geval.

De heer **Van Raak** citeerde de KNAW. Uit dat citaat concludeerde hij dat er veel aan de hand is en hij vroeg of ik niet heel erg geschrokken ben. Ik vind dat hij een mooi citaat heeft, maar ik pak een ander citaat.

De heer **Van Raak** (SP): Het lijkt wel wetenschap.

Minister **Van der Hoeven**: In een passage een beetje verderop staat: Door ons ondervraagde onderzoekers melden zelf onafhankelijk te werk te gaan, maar wel eens de indruk te hebben dat niet iedere collega/collega-instelling zo te werk gaat. Namen van personen of instellingen die afhankelijk te werk zouden gaan, worden echter nooit genoemd. Zonder uitzondering vermoedt men dat dit binnen de wetenschap grote uitzonderingen zijn. De werkgroep kan niet bewijzen dat gehoor geven aan druk nooit voorkomt, maar evenmin kan de werkgroep bewijzen dat gehoor geven aan druk vaak voorkomt.

Het is maar of het glas halfvol of half leeg is. Dat is precies de reden waarom ik mij in het overleg over de verklaring van onafhankelijkheid concentreer op het punt dat de KNAW aanwijst als het grootste risico, namelijk de opdrachten van de overheid. Ik denk dat dit goed kan. Ik weet dat het risico van misdraging in de wetenschap altijd op de loer ligt. Dat is zo. Wij hebben ook een aantal geruchtmakende voorvallen gehad, zoals de Koreaanse onderzoekers van menselijke stamcellen.

Ik ben het ermee eens dat de huidige vorm van peer review niet afdoende is om de wetenschap te beschermen tegen misdragingen. Dat betekent dat er ook internationaal veranderingen moeten worden ingevoerd. De Committee on Science and Technology Policy van de OECD heeft besloten om aan het probleem van misdragingen te werken, met als doel om internationale maatregelen te ontwerpen. Ik vind dat heel belangrijk.

Het onderwerp onafhankelijkheid mag wat mij betreft expliciet aandacht krijgen. Ik zal hierbij samenwerken met de KNAW, maar ook met de grote wetenschappelijke uitgeverij. Wij hebben er twee die de grootste ter wereld zijn: Elsevier en Springer. Ik wil bekijken wat hun bijdrage kan zijn, want zij voeren de peer review van publicaties uit. Ook hierover zal ik overleg voeren. Als het overleg met mijn collega's en het OECD-traject zijn afgerond, zal ik de Kamer daarover nader berichten.

De heer **Van Raak** (SP): Het citaat van de minister kan ik wel verklaren. Als mensen vragen of iemand problemen heeft bij zijn eigen werk, zeggen mensen heel vaak: nee, maar mijn buurman of buurvrouw heeft dat duidelijk wel. Als je dat op een rijtje zet, zijn er eigenlijk nooit problemen, als je het aan mensen zelf vraagt, maar die zijn er wel altijd bij de bureaus. Het gaat ook niet zozeer om misdragingen. Het aantal misdragingen waarbij mensen doelbewust de zaak bedotten, is niet zo groot. Daarvoor zijn wetenschappers gelukkig te goed opgeleid en te integer. Die intentie hebben zij ook niet. Dan word je ook geen wetenschapper.

Minister **Van der Hoeven**: Uitzonderingen daargelaten.

De heer **Van Raak** (SP): Wat ik ontzettend vaak merk in gesprekken met wetenschappers en op congressen die wij organiseren, is dat er structuren zijn in de wetenschap, door de manier waarop opdrachten worden uitgezet en de derde geldstroom wordt georganiseerd, waardoor het voor onderzoekers vaak heel moeilijk wordt om hun integriteit hoog te houden. Zij willen niet doelbewust in de fout gaan, maar zij komen in situaties waarin het heel moeilijk wordt.

Ik wil de toezegging van de minister nog even goed proeven. De minister zegt dat zij met de aanbevelingen van het KNAW-rapport kan instemmen, maar dat is een hele lijst. Geldt deze voor de aanbevelingen die de KNAW specifiek aan de minister doet of voor alle aanbevelingen in het rapport, want dat zijn er heel veel?

Minister **Van der Hoeven**: Nee, er zijn twee soorten aanbevelingen. Sommige zijn aan mij gericht en andere aan de onderzoeksinstellingen. De laatste categorie valt onder het bestuurlijk overleg dat de staatssecretaris en ik met de instellingen hebben.

De heer **Van Raak** (SP): De KNAW heeft een heel algemeen, inventariserend onderzoek gedaan. Ik wil graag weten in welke onderzoeksgebieden het probleem heel groot is. Ik weet dat het in de medische wetenschap en de archeologie groot is, maar in andere wetenschappen is het helemaal niet groot. Ik wil heel graag inventariseren waar echte knelpunten zijn en veel onderzoekers in de problemen komen. Wat is de reden daarvan? Welke oplossingen worden door de universiteiten gesuggereerd? Wat kunnen universiteiten van elkaar leren op dit gebied? Ik wil dat onderzoek wat uitbreiden, maar dat kan ik niet alleen. Zien de minister en de staatssecretaris daar ook een rol in voor zichzelf? Zij kunnen via de KNAW wat meer wetenschappers bijeenbrengen om met elkaar te overleggen over welke problemen er zijn en welke oplossingen daarvoor kunnen worden aangedragen.

**Voorzitter: Timmerman-Buck**

Minister **Van der Hoeven**: Ik vind het wel mooi dat u dat vraagt, omdat een van de punten in uw betoog was dat onderzoek meestal leidt tot de vraag naar een vervolgonderzoek en dat ik daar niet aan toe moet geven. Ik houd het daar maar bij.

De heer **Van Raak** vroeg ook nog of de commercialisatie de academische trots kan ondermijnen. Ik vind dat zo raar, omdat valorisatie gewoon een onderdeel van onderzoek behoort te zijn. Ik denk dat je er trots op moet zijn, als je werk leidt tot economische en maatschappelijke toepassing en als er bedrijvigheid uit voortkomt. Ik zou dat juist prachtig vinden. Ik denk dat het ook tot de academische cultuur moet behoren dat je ook trots bent op een geslaagde technostarter of op een succesvol patent en niet alleen op een mooi artikel in Nature. Ik denk dat mensen ook over een aantal andere dingen die academische trots kunnen hebben; niet alleen maar puur wetenschappelijk, maar ook over wat je ermee kunt. Dat is toch heel erg mooi? Daar mag je trots op zijn als wetenschapper.

De heer **Putters** (PvdA): Ik ben het ermee eens dat er heel goed academische trots kan zijn op wat er gebeurt met de kennis en kunde die worden ontwikkeld. Tegelijkertijd moeten wij ervoor waken dat het onderzoek niet in gevaar komt dat risicovol is en niet meteen tot toepassing leidt. De geluiden uit de wetenschap dat dit wel aan de hand is, worden steeds sterker. Moeten wij er niet wat harder aan werken dat risicovol onderzoek aan de universiteiten wel blijft kunnen?

Minister **Van der Hoeven**: Ik ben dat zeer met u eens. Dat betekent ook dat wij risicovol onderzoek een kans en de tijd moeten geven. Wij moeten inderdaad niet na een jaar hijgend vragen: waar is het resultaat, is dat meteen toepasbaar? Het risico van risicovol onderzoek is ook dat het mislukt. Ook dat hoort erbij. Het lijkt af en toe alsof dat niet meer mag en of succes en valorisatie meteen vast moeten staan. Dat kan voor een bepaald deel van het onderzoek, maar voor een ander deel kan het niet. Om die reden gaan wij vier keer 25 promovendi een kans geven om iets te doen wat echt risicovol is en vernieuwing brengt. In het Zevende Kaderprogramma van Europa is daarom de nadruk gelegd op het grensverleggende aspect van onderzoek. Als dat allemaal ondergeschikt wordt gemaakt aan valorisatie die liefst al van tevoren vaststaat, is het de dood in de pot. Dan ben je alleen aan deze kant van het onderzoeksspectrum bezig en je vergeet dat je de bron moet laten vloeien. Dat betekent dat je ook daarin moet investeren.

De heer **Putters** (PvdA): Dat zullen wij dan ook tot uiting moeten laten komen in accreditatie, visitatie en toezicht. Daarbij zie je toch dat de aantallen publicaties, studenten en promovendi centraal staan. Ik denk dat ook aan dit punt de nodige aandacht moet worden geschonken.

Minister **Van der Hoeven**: Als het gaat om de accreditatie, hebt u daar voor een deel gelijk in. Daarbij spelen ook andere dingen, waar de staatssecretaris nog op ingaat. Als het gaat om excellent onderzoek, moet je ook de mogelijkheid geven om iets nieuws te starten in plaats van een bijdrage te leveren aan iets wat al tien tot vijftien jaar loopt. Ik denk dat het nemen van risico ook behoort tot de academische wereld.

De heer **Putters** vroeg wat wij hebben gedaan in de Catshuissessie over de administratieve lasten. Dat wil hij graag weten, maar dat ga ik hem niet vertellen, want wij hebben informeel gesproken over de verdere reductie van de administratieve lasten. Er is nog wel een aantal dingen te doen. OCW heeft een ambitieus programma voor de reductie van de regeldruk: 29% in deze kabinetsperiode en 39% in 2010.

Als wij de regeldruk op de instellingen verminderen, willen wij niet dat deze door de instellingen wordt doorvertaald naar de onderzoekers op de werkvloer. Om die reden ontwikkelen wij samen met de organisaties een benchmark voor de bureaucratie. Dan wordt zichtbaar waar het in zit. Op welke manier kunnen organisaties zelf iets doen aan hun eigen bureaucratie? Verder gaan wij uiteraard zeker nog één ding oppakken, namelijk het stroomlijnen van de indicatiestelling inzake gehandicapten

en inzake de zorg in het onderwijs. Wij hebben hierover twee weken geleden met elkaar gesproken.

De heer **Van Raak** heeft gevraagd hoe het zit met intelligent design. Dat is heel simpel. De KNAW heeft mij vorig jaar gemeld een aantal activiteiten op te zetten over religie en wetenschap. Dat heeft men gedaan. Het startsein was het programma Buitenhof op 1 januari. De KNAW organiseert een aantal debatten samen met de K.L. Pollstichting. Dat zijn themabijeenkomsten over evolutie. De KNAW organiseert ook een intern debat over religie en wetenschap en een reeks dubbellezingen op zondagochtend, gevolgd door een debat. Wat de uitkomsten zullen zijn, weet ik niet. Daar bemoei ik mij niet mee. Ik volg het uiteraard wel, want ik vind het van belang dat het thema religie en wetenschap op de agenda is geplaatst. Ik ben echt benieuwd wat er uit gaat komen.

Er zijn vragen gesteld, naar ik meen door de heer **Schuyter**, over het voortgezet onderwijs en de examinering. Ik heb op 16 december 2004 de uitwerkingsnotitie Examens voortgezet onderwijs naar de Kamers gestuurd. Er loopt een experiment met het afsluiten van verschillende examenvakken in het voorlaatste jaar in het voortgezet onderwijs, waardoor in het laatste jaar tijd vrijkomt die kan worden besteed aan oriëntatie op het vervolgonderwijs. Een andere pilot betreft meerdere examenmomenten. Vijftien scholen gaan de komende drie jaar een systeem uitproberen waarbij op drie momenten examen kan worden gedaan. Dat betekent dat leerlingen, terwijl zij nog in het voortgezet onderwijs zitten, zich al met het vervolgonderwijs kunnen bezighouden. Het verschil met de universitaire examens is, dat het hier gaat om een landelijk examen. Wij moeten ervoor zorgen dat daar geen rare dingen gebeuren en wij moeten de aansluiting op het vervolgonderwijs goed regelen. Dat is nog een apart punt van discussie en overleg.

Ik meen hiermee alle vragen te hebben beantwoord.

\*N

Staatssecretaris **Rutte**: Mevrouw de voorzitter. Naar aanleiding van zijn vraag hoe het straks moet met mijn fractievoorzitterschap, wil ik beginnen met de heer **Van Raak** gerust te stellen. Ik weet mij geheel gesterkt door het voorbeeld van de heer **Marijnissen** die al sinds kort na de oorlog fractievoorzitter is van de SP en nooit is afgezet. Ik hoop dat ik, als het zover komt, ook een tijdje fractievoorzitter mag zijn.

De heer **Schuurman** heeft gevraagd hoe het zit met de stelselwijzigingen indien er wisselingen op het departement mochten optreden. Ook daarop kan ik niet vooruitlopen, maar ik kan hem verzekeren dat wij er alles aan zullen doen om ervoor te zorgen dat het allemaal netjes wordt overgedragen. Alles is volop in gang gezet. De overdracht zal zeker goed plaatsvinden. Het wisselen van bewindspersonen zal op geen enkele manier behoeven te leiden tot vertraging in wetgevingstrajecten.

Ik wil nu iets zeggen over hoe ik aankijk tegen het hoger onderwijs en waarom het volgens mij zo belangrijk is. Vroeger had het hoger onderwijs onder andere als functie te emanciperen. Ik denk dat die functie wat minder belangrijk is geworden, omdat het hoger onderwijs

inmiddels voor iedereen toegankelijk is, behalve misschien nog voor mensen met een niet-westerse achtergrond. Voor die groep mensen is het nog steeds lastig. De deelname aan het hoger onderwijs van die groep ligt op een minder hoog niveau dan de deelname uit andere sectoren. Maar je kunt wel zeggen dat de emanciperende rol voor een groot deel is vervuld.

Er blijven twee belangrijke redenen over waarom wij het hoger onderwijs nodig hebben. In de eerste plaats is dat natuurlijk om ervoor te zorgen dat wij de concurrentie kunnen aangaan. De heer Schuurman zei het zo mooi. Hij zei letterlijk: "Hoe gaan wij de wedstrijd aan met India en China?" Dat is precies waarom het gaat. Het gaat erom hoe wij ervoor zorgen dat onze economie gaat draaien. In de tweede plaats heeft het hoger onderwijs in termen van ons welzijn, ons maatschappelijk welzijn, een buitengewoon belangrijke rol voor het ontwikkelen van nieuw leiderschap voor de toekomst. Het heeft een belangrijke rol bij het opleiden van een nieuwe generatie leiders in dit land. Vanuit die gedachte ben ik het geheel met de heer Schuyer eens, die eigenlijk als rode draad in zijn betoog over het onderwijs het pleidooi hield om vooral veel diversiteit toe te laten en om te voorkomen dat je vanuit de overheid in detail gaat sturen. Ik denk dat dit een beetje weergeeft hoe ik er zelf tegen aankijk. Volgens mij moet je ervoor zorgen dat de staat een zekere afstand bewaart tot het onderwijs in het algemeen, maar zeker tot het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Die afstand kan groter zijn dan deze op dit moment is. Dat is ook de beweging die wij op dit moment in wetgeving maken. Tegelijkertijd moeten wij ervoor zorgen dat het verschil binnen die sector toeneemt, uiteraard wel een verschil in een hoogvlakte, maar zodanig dat er meer onderscheid is, dat er meer verschillen in profiel zijn en dat een student bijvoorbeeld bewust kiest voor een rechtenstudie aan universiteit A omdat hij een bepaald maatschappelijk doel voor ogen heeft dat hij met zijn studie wil nastreven. Iemand die misschien niet in het bedrijfsleven wil werken, maar meer de diepte in wil gaan, zou dan kunnen kiezen voor universiteit B. Mevrouw Dupuis sprak over het belang van transparante studiekeuze-informatie. Het is ongelooflijk belangrijk dat je van tevoren weet wat het profiel is van de verschillende instellingen, zodat je daarop in je keuze kunt sturen.

In de agenda die voorligt, zitten drie hoofdstromen waaraan wij hard werken en een aantal zaken waarmee wij nog aan het experimenteren zijn. Wij zijn voornemens een nieuw bekostigingsmodel in te voeren. De nota naar aanleiding van het verslag bij dat voorstel ligt inmiddels bij de Tweede Kamer. Afhankelijk van de snelheid waarmee dat daar voor plenaire behandeling wordt aangemeld, kan dit snel worden behandeld. Van de Raad van State komt binnenkort het wetsvoorstel voor een nieuwe Wet op het hoger onderwijs en onderzoek terug. Dat zal na een schriftelijke ronde rond de zomer dit najaar parlementair worden behandeld. Tot slot speelt een ontwikkeling die niet direct in wetgeving is neergelegd, maar wel belangrijk is: de transparante studiekeuze-informatie en de manier waarop die zich in een volgende fase moet ontwikkelen tot een instrument waarmee je inzichtelijk kunt maken hoe instellingen zich onderling verhouden. Een krant of tijdschrift zou op basis

van die informatie in staat moeten zijn om een benchmark te maken op opleidingsniveau. Daarmee bouw je volgens mij de drie belangrijkste prikkels in waarover wij als overheid beschikken. Het gaat erom hoe wij bekostigen, hoe wij ervoor zorgen dat ook uit de eigen omgeving de tegendruk van docenten, studenten en bedrijfsleven goed worden georganiseerd en hoe wij ervoor zorgen dat in termen van benchmarking, ranking en raking duidelijk wordt waar de goede opleidingen zitten en waar de minder goede en wat het profiel is dat is gekozen voor de opleidingen.

Daarnaast zijn wij, zoals bekend, ook bezig met enkele experimenten op drie terreinen: selectie aan de poort en collegegelddifferentiatie, associate-degreeopleiding en het open bestel. Ik zal een paar dingen zeggen over de maatregelen die wij aan het nemen zijn. De zaken die ik net noemde, zal ik verder uitwerken. Ik zal ook iets zeggen over hoe dat uitpakt voor studenten en docenten.

Ik begin met de experimenten Ruim baan voor talent die voortvloeien uit de gelijknamige notitie van de commissie-Korthals. Deze experimenten betreffen selectie aan de poort en collegegelddifferentiatie. Wij zijn druk bezig te bekijken hoe die uitpakken. In reactie op wat mevrouw Dupuis daarover zei, merk ik op dat daarbij belangrijk zal worden hoe wij de selectie-instrumenten uiteindelijk gaan inzetten, hoe wij inzichtelijk maken of iemand in staat is die opleiding te doen. Ik wordt altijd maar weer geïnspireerd door Hans Adriaansens, de man die de twee Greenpeacescheepjes University College en Roosevelt Academy in die grote vloot van het hoger onderwijs heeft weten in te varen. Hij zegt: selectie is belangrijk, maar uiteindelijk is de kwaliteit van het onderwijs achter de poort alles bepalend, want dan kijk je of je mensen echt kunt uitdagen om het beste uit zichzelf te halen. Ik kan nog geen conclusie trekken, omdat de experimenten nog in volle gang zijn, maar de conclusie zou kunnen zijn dat selectie-instrumenten waarbij vooral wordt gelet op motivatie en ambitie misschien nog wel van meer belang zijn dan het gemiddelde eindcijfer. Nogmaals, die experimenten lopen en zullen op enig moment tot wasdom komen. Dan zullen wij er beleidsconclusies aan moeten verbinden. Wij zullen dan moeten bekijken of die moeten leiden tot wetswijzigingen.

De heer Schuyer wees er terecht op dat experimenteren soms goed is, omdat wij niet alle antwoorden hebben, maar hij stelde tevens impliciet en soms ook expliciet dat wij ervoor moeten zorgen dat wij scherp krijgen of er uit die experimenten komt wat wij willen dat er uitkomt en of wij met elkaar die beleidsconclusies kunnen trekken. Ik ben het met hem eens dat wij zorgvuldig moeten rapporteren en zorgvuldig met elkaar moeten vaststellen wat dan de uitkomsten van die experimenten zijn en tot welke conclusies die moeten leiden. Er gebeurt op dit moment al heel veel, zoals het invoeren van leerrechten, de wet op het hoger onderwijs en het systeem van de rating en ranking. De experimenten zullen vooral moeten leiden tot mogelijk aanvullende inzichten.

Mevrouw Maas en ook mevrouw Dupuis hebben gesproken over het belangrijke thema van de doorstroom van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs. In

het bijzonder vroeg mevrouw Maas aandacht voor het jong talent. Toen moest ik even denken aan gisteren toen ik op initiatief van de studentenfracties bij de UvA en de VU was om te bezien of er nu wel op twee locaties in Amsterdam een bètafaculteit moest worden gebouwd en of dat niet op een locatie zou kunnen. Dat is zo'n ingewikkeld probleem dat ik daar op dit moment nog geen mening over heb, al was het maar omdat de bouw op die twee locaties al in volle gang is en het dus ook een beetje mosterd na de maaltijd lijkt te zijn. Wij, studenten, docenten en ik, hebben die middag ook gebruikt om te bekijken wat wij eraan doen om jong talent aan te spreken. Robert Dijkgraaf bood mij zijn boekje aan dat in feite al kinderen op de lagere school inzicht geeft in het functioneren van bèta en techniek. Ik moest toen even terugdenken aan de oud-voorzitter van de KHW, Pim Leefhout die ooit ook zo'n ambitie had en zei dat je met bèta en techniek al moest beginnen op de lagere school en dat je er niet mee kon beginnen in klas 5 of 6 van de middelbare school. Dat dit zo waar is, blijkt ook wel uit het boekje dat ik net noemde. Ik zeg dit maar even tegen de achtergrond van de vraag van mevrouw Maas naar wat wij zoal doen om twaalfjarigen en misschien nog wel jongere kinderen te scouten, zoals dat ook in de VS gebeurt, om ervoor te zorgen dat zij zo mogelijk die vervolgfase van het onderwijs bereiken. Mijn gevoel is dat de belangrijkste groep waarom het in dit verband gaat de niet-westerse studenten zijn. Ik ben zelf nauw betrokken bij het initiatief rondom Echo, de Echo Awards en het Echo Ambassadeursnetwerk die ervoor moeten zorgen dat met name Marokkaanse en Turkse studenten, maar ook andere niet-westerse studenten, de kans krijgen om vanuit het middelbaar onderwijs door te stromen naar het voortgezet onderwijs. Je ziet op dat punt echt pareltjes van initiatieven, bijvoorbeeld op de Haagse Hogeschool, hier vlakbij, waar inmiddels een mentorenproject loopt om ervoor te zorgen dat studenten van het hbo mentor worden van scholieren van het middelbaar onderwijs om hen daadwerkelijk te coachen om uiteindelijk ook de aansluiting met het hbo te krijgen. Dat soort initiatieven zijn van groot belang. Mevrouw Maas heeft gelijk als zij zegt dat wij daar niet genoeg aan kunnen doen, maar ik vraag er we begrip voor dat wij, gegeven ook het feit dat vrijwel elke leerling van het havo en vwo eigenlijk wel gaat studeren, behalve de leerlingen met een niet-westerse achtergrond, op dit punt wellicht toch wel moeten kiezen voor een doelgroepenbeleid, hoezeer wij daar als overheid in het verleden ook afstand van hebben genomen. Op dit punt lijkt mij dat in ieder geval nog steeds zeer relevant.

Mevrouw de voorzitter. Dit brengt mij bij het belangrijke thema dat velen van u vanmiddag hebben aangeerd, namelijk dat van de accreditatie. De laatste tijd is daar ontzettend veel over te doen geweest. Niemand twijfelt eraan dat je moet kunnen vaststellen of een bepaalde opleiding wel het minimumniveau heeft dat zij moet hebben om het stempeltje "hoger onderwijs" te verdienen, maar dat dit ook moet kunnen zonder een ontzettende hoeveelheid bureaucratie waar mensen toch redelijk Gallisch van worden en die bovendien geld weghaalt van het onderwijs. Het maakt ook mijn positie ten opzichte van de instellingen minder sterk om te zeggen dat zij te veel geld aan bureaucratie uitgeven als wij als

overheid de veroorzaker zijn van zo'n grote stroom aan bureaucratie. Daarom zijn wij hier ook buitengewoon actief mee bezig. De brief van 26 september aan de Tweede Kamer schetst eigenlijk alles wat wij kunnen doen op de kortere en de middellange termijn en wat mij betreft ook op de lange termijn. Voor die lange termijn -- voor na 2009 -- zit er een zeer gevoelig voorstel in om instellingen die buiten en boven iedere twijfel staan de mogelijkheid te bieden tot het accrediteren van de instelling en dus niet van de onderscheiden opleidingen. Aan de overkant van dit plein is dat debat nog in volle hevigheid aan de gang, dus nog niet afgerond. Ik denk nog steeds dat dit een goed voorstel is, omdat het ervoor zorgt dat instellingen er belang bij hebben om de interne kwaliteitszorg op het hoogste niveau te brengen. Je moet er dan ten minste voor zorgen dat als er ook maar één aanwijzing is dat dit niet goed zit, zij dat recht meteen weer verliezen en weer de individuele opleidingen voor accreditatie in aanmerking moeten brengen. Hierover heeft eenieder in eerste termijn opmerkingen gemaakt. Mevrouw Oudemans, docente van de HVA, is opgevoerd als spreekbuis voor heel veel mensen die zich daar terecht zorgen over maken. Wij voeren in feite de brief van september gewoon uit. Op maandag 20 februari is er een hele oloploop geweest van alle koepels van studenten en de NVAO, waaruit een heel pakket maatregelen is voortgekomen. Het plan is om dat pakket heel snel om te zetten in actie. Dat ligt voor een groot deel bij de NVAO, maar op een punt zal iets met wetgeving moeten worden gedaan. Het meeste kan gewoon gebeuren vanuit de NVAO en dat zal onmiddellijk leiden tot heel wat administratieve lastenverlichting.

De heer **Woldring** (CDA): Wat bedoelt u met snel?

Staatssecretaris **Rutte**: Volgens mij hebben wij afgesproken om het grootste deel van het pakket al in september in werking te laten treden. Wij hebben steeds gezegd dat wij fundamentele wijzigingen pas zullen doorvoeren als de eerste ronde van accreditatie is afgerond, dus 2009, maar deze wijzigingen kunnen onderweg. Zij vereenvoudigen de zaak, maar tasten het stelsel niet fundamenteel aan.

De heer Schuyer noemde terecht de zorg van de ISO-certificering waar je als het ware betonnen zwemvesten kan maken maar toch nog steeds die ISO-certificering krijgt. Ik ben het ermee eens dat het accreditatiestelsel niet alleen maar bezig mag zijn met het bekijken op procesniveau wat er nu bij die accreditatie gebeurt. Er moet wel degelijk worden gekeken naar de concrete uitkomsten. Ik kan hem in ieder geval geruststellen, want dat gebeurt meer dan bij het ook door mij vanuit mijn Unileververleden zo gehate ISO-systeem dat inderdaad heel erg op proces stuurt en ertoe kan leiden dat je inderdaad betonnen zwembandjes gaat maken. In het accreditatiekader wordt ook nu gelukkig al genoeg gekeken naar de uitkomsten, maar dat moet nog veel beter. Daarom zal in de nieuwe wet op het hoger onderwijs worden opgenomen dat op veel meer punten moet worden bekeken in hoeverre de uitkomsten bereikt worden en dat ook de examineringsystematiek onderdeel moet worden van het accreditatiestelsel. Er wordt straks dus veel breder

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

naar gekeken. Dat is belangrijk, want anders wordt het inderdaad niet meer dan een procesbeschrijving.

Mevrouw Dupuis vroeg in dat verband aandacht voor de problematiek van de VBI's. Je loopt het risico dat ze op een gegeven moment niet alleen de criteria interpreteren, maar uiteindelijk ook een eigen toetsingskader gaan opstellen. Het accreditatiekader wordt door de wetgever bepaald maar uiteindelijk vastgesteld door de NVAO. Overigens heeft de wetgever toen ook zelf -- wellicht meer dan wenselijk was -- gekeken naar het proces in plaats van naar de output. Dat moeten wij dus bijstellen. Vervolgens kan het voorkomen dat zo'n VBI zelf enkele nadere detailleringen formuleert waardoor het buitengewoon ingewikkeld kan worden. Dat is niet altijd nodig en zelfs ook ongewenst, omdat de zaak dan zo dicht wordt geregeld -- dat doet zich vooral in het hbo voor -- dat mensen die aan opleidingen werken op voorhand al zeggen dat zij niet willen innoveren omdat het straks niet door de accreditatie komt die bijna tot in detail voorschrijft hoe bijvoorbeeld schroeven moeten worden gemaakt, terwijl het toch gaat om onderwijs en niet om productie. Dat is inderdaad een onwenselijke ontwikkeling en onderdeel van het gesprek dat zowel de NVAO met de VBI's voert als ook van de midterm review van de accreditatie die op dit moment door de Inspectie wordt uitgevoerd, waarbij nadrukkelijk ook de rol van de VBI's wordt onderzocht. In het voorjaar verwachten wij daar de rapportage over. Ik deel in ieder geval de zorg en ik denk dat wij scherp hebben waaraan het ligt. Zelfs lopende het onderzoek van de Inspectie wordt al aan maatregelen daartegen gewerkt.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Waarom komt de kritiek op het functioneren van de VBI's, die u kennelijk deelt, toch van buiten en niet vanuit de NVAO zelf? Ik vind dat wel zorgwekkend, want die zou toch beter dan iemand anders kunnen zien, zou althans behoren te zien wat er zoal gebeurt? Waarom moeten wij daar dus mee komen en doet de NVAO dat niet zelf?

Staatssecretaris **Rutte**: Ik neem de NVAO dan toch maar in bescherming omdat zij dat volgens mij zelf heeft vastgesteld. Het proces dat leidde tot de conferentie van 20 februari met onder andere koepels en studenten -- in september zal dit zijn beslag krijgen met concrete maatregelen -- is door de NVAO aangestuurd en georganiseerd. Men is dus zeer proactief, maar de NVAO heeft wel te maken met het vigerende wetgevingskader. Dat laat ruimte voor interpretatie en het sturen op het proces in plaats van op de uitkomsten. Dat soort zaken moeten wij snel herstellen, maar de NVAO denkt daar proactief in mee en probeert draagvlak voor de maatregelen te verwerven. Karl Dittrich en het team dat er zit, werken er hard aan. Wij moeten er hier echter wel voor zorgen dat waar nodig wet- en regelgeving worden aangepast.

Mevrouw Dupuis heeft haar zorgen geuit over de dubbeltaak van de VBI's, vergelijkbaar met accountantskantoren die op een gegeven moment zowel adviseerden als de jaarrekening controleerden. Er zijn geen aanwijzingen dat die zorgen reëel zijn. De NVAO heeft de taak om toe te zien op de kwaliteit van het werk van de

VBI's. Van tevoren wordt een lijst bekend gemaakt van VBI's die voldoen aan de eisen van de NVAO. Verder kijkt de NVAO zeer kritisch naar ieder VBI-rapport. Ik kan niet zeggen dat de NVAO op dit punt haar taak luchthartig opvat. Het is van groot belang dat een VBI betrouwbaar is. In sommige hbo-kringen wordt gezegd: als een VBI geaccrediteerd is, dan hoeft de NVAO alleen nog maar een marginale toets uit te voeren. Daar ben ik het niet mee eens: de NVAO moet de eindverantwoordelijkheid houden voor het accreditatiebesluit en behoort die niet te delegeren aan een VBI. Dit is mede van belang omdat het vaak commerciële organisaties zullen zijn.

Hoe zit het met de maatregelen op kortere termijn? De zware sanctieregeling -- zoals de heer Woldring het noemde naar aanleiding van het interview met de heer Dittrich -- wordt opgenomen in het wetsvoorstel voor de nieuwe wet op het hoger onderwijs. Het beoogde invoerjaar is 2007. Daarbij wordt een redelijke herstelperiode ingevoerd, waardoor het timmermansoog meer ruimte moet krijgen. Een afwijzend rapport zal daardoor niet op voorhand onmiddellijk leiden tot de sluiting van een opleiding. De ervaring in Vlaanderen is dat die herstelperiode leidt tot een scherpere beoordeling, omdat men weet dat een negatief oordeel kan leiden tot een herstelperiode. Het risico dat negatieve zaken worden toegedekt, wordt daardoor veel kleiner. In de loop van 2006 worden alle voorstellen uit de rondetafelbijeenkomst van 20 februari geïmplementeerd.

Mevrouw Maas heeft gesproken over het amendement-Lambrechts op de accreditatiewet. Daarin is bepaald dat er één ongedeeld orgaan moet zijn voor zowel het wo als het hbo; aanvankelijk stond in het wetsvoorstel dat er aparte organen moesten komen.

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Ik zal wat duidelijker zijn in mijn vraagstelling. In het amendement werd een argumentatie aangegeven om tot één in plaats van twee accreditatieorganen te komen. Met die argumentatie is nog niet veel zichtbaars gedaan.

Staatssecretaris **Rutte**: Daar ben ik ook blij om, hoewel de wetgever er goed aan heeft gedaan om te komen tot één accreditatieorgaan zonder twee aparte kamers. Het instellen van twee organen zou namelijk tot heel veel gedoe hebben geleid. In de andere Kamer hebben wij dit debat ook gevoerd. Ik ben een groot voorstander van het binaire stelsel. Niet alleen op het niveau van de opleiding moet helder zijn of die van hbo- of wo-niveau is. Het voordeel van één accreditatieorgaan met een ongedeelde kamer is dat daar wordt vastgesteld of een opleiding op hbo- of wo-niveau ligt. Ook de context waarbinnen een opleiding wordt aangeboden, een universiteit of hbo-instelling, is van belang; daarin zitten verschillen. Ik heb dat een tijdje geleden zelf gemerkt toen ik binnen twee dagen twee keer een openbaar debat voerde over het belang van ondernemerschap en onderwijs. Eerst was ik op de universiteit in Groningen, een paar dagen later in Eindhoven bij de Fontys Hogescholen. Het is niet zo dat mensen meer of minder slim zijn, maar de oriëntatie is volstrekt anders. Op de universiteit richt men zich op het juist toepassen van het theoretisch kader, op de intellectuele verdieping in de discussie. Bij de Fontys

Hogescholen was men minstens even bevlogen en minstens even degelijk maar veel praktischer gericht. Dat is precies wat wij wilden bereiken met het onderscheid tussen hbo en wo. Ik denk niet dat wij iets winnen door dat los te laten. Wij zijn overigens niet het enige land in Europa dat een dergelijk stelsel heeft. Binnen het Bologna-proces zijn er zeven landen die werken met een binair stelsel. Het zou zonde zijn om dat los te laten.

Ik kom bij het belangrijke thema van de examencommissies. Hiernaar zijn verschillende onderzoeken gedaan. De Onderwijsraad heeft in april 2004 een rapport uitgebracht waarin zorgen zijn uitgesproken over de examinering in het hoger onderwijs. Dat is voor mij reden geweest om in het wetsvoorstel voor de WHOO -- dit ligt bij de Raad van State -- de examencommissies een veel zwaardere taak te geven. Toetsing en examinering moeten een volwaardig onderdeel worden van het accreditatieproces. Verder zal de diplomabekostiging veel minder zwaar gaan wegen in de WHOO. Door de huidige bekostiging kunnen instellingen de neiging krijgen om maar zo veel mogelijk mensen zo snel mogelijk te laten afstuderen. De diplomabekostiging daalt tot 12,5%; in het hbo lag deze boven de 50%, in het wo lager. Dit element wordt daardoor veel minder dominant in de bekostiging. In dat kader pleitte mevrouw Maas voor een minder sterke band tussen opleiding en examinering, zodat de examinering voldoende onafhankelijk is. Dit is inderdaad gewenst, mede vanwege het toenemende belang van procedures rondom elders verworven competenties (EVC-procedures). Er ontstaan bredere opleidingen met meer keuzemogelijkheden, wat gepaard gaat met een internationalisering van het hoger onderwijs. In dat licht is het noodzakelijk dat de examinering voldoende onafhankelijk is. Dat is een van de redenen om in de WHOO de positie van de examencommissies te versterken. De Onderwijsraad is gevraagd om, mede in het licht van een leven lang leren, nog eens goed te kijken naar de positie van de examencommissies, van het vmbo tot het hoger onderwijs. De traditionele student die van zijn achttiende tot zijn vierentwintigste of vijfentwintigste studeert, zal altijd blijven bestaan, maar daarnaast komt er een grote verscheidenheid aan andere studenten.

De heer Schuyer heeft opmerkingen gemaakt over de route via de hbo-propedeuse naar het wo. De cijfers daarover zouden volgens hem dramatisch slecht zijn. Dat hangt af van hoe je die cijfers interpreteert. Het rendement na zeven jaar over de periode 1991-1996 voor mensen die met een mbo- of havo-diploma via de hbo-propedeuse naar het wo zijn gegaan, ligt op 35,1%. In mijn ogen is dat laag. Voor mensen die met een vwo-diploma de route via de hbo-propedeuse hebben gevolgd, ligt het rendement op 50%; dat is aanzienlijk hoger. Wij komen in de WHOO terug op de routes via het hbo naar het wo, met name op de route via de propedeuse.

Ik kom op een volgend element in het pakket van lopende experimenten en de verschillende wetgevingstrajecten, dat te maken heeft met het nieuwe bekostigingsmodel: de leerrechten. Er gaan fantoomverhalen over de administratieve lasten die daarmee zouden samenhangen. Ik heb daarover vorige week een algemeen overleg mogen voeren met de Tweede Kamer, aan de hand van een rapport van de firma

Berenschot, dat ik niet goed vond, zeg ik eerlijk. Om dit rapport was gevraagd door de HBO-raad en de VSNU. In het rapport werd aangegeven dat de administratieve lasten structureel met 22 mln. zouden stijgen als dit systeem zou worden ingevoerd. Ik denk dat ik erin geslaagd ben de Kamer ervan te overtuigen dat dit rapport niet deugt, om de simpele reden dat het voorziet in het opzetten van allerlei schaduwboekhoudingen die niet nodig zijn, aangezien de Informatie Beheer Groep in Groningen het grootste deel van die administratie voor zijn rekening gaat nemen. Heel veel zaken die Berenschot heeft opgevoerd als administratieve lasten, worden ook nu al door de instellingen gedaan. Ik heb goed geluisterd naar de heer Woldring, toen hij zei: overtuig mij daar dan maar van bij de behandeling van het wetsvoorstel. Ik verheug mij daarop, want ik denk dat ik heel goede argumenten heb om aan te tonen dat de administratieve lasten gelijk blijven en op termijn zelfs gaan dalen.

De heer **Woldring** (CDA): Is het vreemd dat in een tijd van onzekerheid, waarin nieuwe regels moeten worden uitgevoerd, instellingen zelf controle gaan uitoefenen, en dat zij zelf de studentenaantallen en de wisselingen gaan bijhouden? Het is toch naïef om te denken dat instellingen alleen maar op de IB Groep in Groningen gaan vertrouwen? Natuurlijk brengt het extra kosten met zich. Dat impliceert de vernieuwing van het systeem nu eenmaal. De instellingen zijn toch niet van lotje getikt, dat zij zeggen: wij laten het wel over aan anderen? Dat gebeurt toch nergens?

Staatssecretaris **Rutte**: De instellingen moeten ook nu al bijhouden wie er bij hen studeren. Het is niet zo dat er geen studentenadministraties meer zijn. Er zal een frontoffice blijven, die bijhoudt wie er studeert. Het bijhouden van de leerrechten voor de individuele studenten gebeurt echter in Groningen. Het Berenschotrapport ging in de kern over de vraag waar de administratie wordt gevoerd en of het voor het registreren van de leerrechten noodzakelijk is om een schaduwadministratie op te zetten op het niveau van de instellingen. Daarvan houd ik volledig staande dat het werkelijk weggegooid geld is als de instelling dit ook gaat doen. Ik ben het volstrekt met u eens dat een frontoffice nodig is. Dat staat ook in de plannen, maar met de frontoffice zullen de administratieve lasten op termijn dalen. Als Studielink is ingevoerd, wat geen voorwaarde is voor het invoeren van leerrechten, zullen de lasten zelfs fors gaan dalen. Wij verwachten echter een geringe daling op termijn zonder Studielink. In de invoeringsfase hebben wij te maken met eenmalige kosten, want die zijn er altijd bij de transitie van het ene stelsel naar het andere. Na de invoering van Studielink verwachten wij echter een verlaging.

De heer **Schuyer** (D66): Zou het ook zo kunnen zijn dat het nog goedkoper wordt, als je de administratie overlaat aan de universiteiten en de hbo-instellingen, en "Groningen" afvoert?

Staatssecretaris **Rutte**: Dat zou mij verbazen. Ik ben vorige week naar het debat gegaan, bewapend met alle bekens en diploma's die "Groningen" internationaal gewonnen heeft.

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

In mijn ogen is het een zeer goed functionerende zbo; een goed voorbeeld van de wijze waarop de overheid publieke taken kan uitvoeren, na alle ellende die wij in de jaren tachtig en negentig hebben gehad met de uitvoering van de studiefinanciering. Ik heb er echt vertrouwen in dat de Informatie Beheer Groep dit aankan. Er werkt een zeer gemotiveerd team van goede mensen. Tot nu toe stellen zij ons absoluut niet teleur bij de uitvoering van hun taken, integendeel. Dat er één organisatie is die dit doet, biedt een voordeel.

De heer Woldring en de heer Schuurman vroegen wat wij nu eigenlijk precies financieren. Ik vind dat de overheid de taak heeft om er ten minste voor te zorgen dat iedere student die daartoe in staat is en er de hersens voor heeft, een bacheloropleiding en, als hij aan de universiteit studeert, ook een masteropleiding kan afronden. Men kan parallel allerlei opleidingen volgen. Tegen betaling van één keer het collegegeld kan men zich voor meerdere opleidingen inschrijven. Als men echter op een gegeven moment over de leerrechten en over de uitloopleerrechten heen gaat, moet men meer collegegeld betalen; in de eerste jaren het dubbele van het normale collegegeld. Je zou je dan kunnen afvragen wat dit betekent voor bijvoorbeeld de geesteswetenschappen; de humaniora. Het kan voorkomen dat mensen die een meer technische studie volgen, een dergelijke studie erbij doen als tweede studie. Die tweede studie wordt dan niet bekostigd. Welnu, wij bezuinigen geen euro op het budget voor het hoger onderwijs. Per student die zich inschrijft komt er straks meer geld beschikbaar, omdat een zekere mate van verwatering eruit wordt gehaald. De teller wordt kleiner en de noemer blijft gelijk, of stijgt met het aantal studenten. Dit betekent dat er meer geld beschikbaar komt per leerrecht. Er blijft sprake van lumpsumbekostiging, en het college van bestuur moet ervoor zorgen dat de gelden goed over verschillende faculteiten worden verdeeld. Ik vind niet dat het binnen het systeem past om op voorhand iemand die meerdere studies volgt, daarvoor financiering te geven. Waar het om gaat is, dat het macrobudget hetzelfde blijft. Er is geen sprake van bezuiniging. De bedragen per leerrecht nemen toe, en het is aan de instelling om die goed in te zetten. Het desbetreffende wetsvoorstel wordt nu in de Tweede Kamer behandeld. Daarbij komen ongetwijfeld vergelijkbare vragen aan de orde. Met dit debat in het achterhoofd zal ik daar goed naar kijken; dat zeg ik de heer Woldring toe. Al wij dit zouden doen, lijkt het mij dat dit leidt tot een zekere complicering van het hele stelsel. Daarom zou mijn reactie zijn: laat het college van bestuur zijn portfoliotaak vervullen en de beslissingen nemen. De overheid moet ervoor zorgen dat het budget niet wordt gekort, omdat het bedrag per leerrecht toeneemt.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Als ik de staatssecretaris goed begrijp, zegt hij dat bij een eventuele dubbele studie het collegegeld omhoog gaat, maar het hoeft niet, dat ligt aan het college van bestuur.

Staatssecretaris **Rutte**: Als de student al in zijn leerrechten zit, blijft het collegegeld het wettelijke bedrag.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Het gaat nu om de periode waarin de leerrechten zijn afgelopen, terwijl men

toch nog iets zou willen doen. Dan zegt u dat het collegegeld oploopt, tenzij het college van bestuur daar iets aan doet.

Staatssecretaris **Rutte**: Precies!

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik heb natuurlijk heel veel achting voor al deze colleges van bestuur, maar ik heb zo mijn twijfels of men op dit punt wel de juiste beslissingen neemt met het oog op een heel uitzonderlijke situatie. En excelleren komt nu juist voor in uitzonderlijke situaties. Het gaat maar om een klein aantal individuen. De geschiedenis van de wetenschap leert dat de echte doorbraken er zijn gekomen door een paar mensen, maar niet door massa's. Ik denk dat een college van bestuur heel gemakkelijk algemene kaders zal stellen en dat een aantal briljante individuen daarvan het slachtoffer wordt.

Het is ook een categorie die geen studiefinanciering meer krijgt. Het collegegeld wordt dus mogelijk verhoogd en men krijgt geen studiefinanciering. Dan sluit je eigenlijk de weg voor deze mensen af. Nogmaals, de geschiedenis van de wetenschappen laat zien dat de doorbraken er door individuen zijn gekomen. Het is zeer verrassend dat het daarbij vaak gaat om individuen met een brede, veelzijdige opleiding. Dat kun je gewoon duidelijk maken aan de hand van een aantal historische voorbeelden. Juist nu wij het over excellentie hebben, zouden wij eigenlijk moeten zeggen dat de excellentie bij individuen hoort en dat men zo weinig mogelijk barrières moet opwerpen. Deze mensen moeten juist worden gestimuleerd. Er moet natuurlijk wel een waarschuwingbord bij staan, en niet iedereen moet het zomaar kunnen doen; het moet worden geconditioneerd.

Staatssecretaris **Rutte**: Dan zouden wij het er met elkaar over eens moeten worden wat excellent is. Het stelsel voorziet in een profileringsfonds per instelling voor studenten die zich buitengewoon verdienstelijk maken. In overleg met de medezeggenschap worden daaruit extra bedragen uitgekeerd aan studenten die zich "hysterisch verdienstelijk" maken, zoals ik het wel eens flauw heb uitgedrukt. Dit zijn studenten die naast hun studie een bedrijf opzetten of anderszins heel bijzondere activiteiten verrichten. Het stapelen van studies kan daartoe ook behoren. Dit moet per instelling uitkristalliseren. Daarom is het ook een profileringsfonds; bij de ene instelling kan het iets anders liggen dan bij de andere, zodat het een onderdeel wordt van de overwegingen van studenten om ergens te gaan studeren. De fundamentele vraag is natuurlijk, waar de overheid voor verantwoordelijk is. Vanuit de eerdere beslissingen die de politiek heeft genomen, hebben wij gemeend te moeten vasthouden aan de gedachte dat de overheid ten principale verantwoordelijk is voor het financieren van één bachelor en één masteropleiding. De overheid moet faciliteren dat mensen meer doen, bijvoorbeeld parallelstudies. Het nieuwe stelsel voorziet voor heel bijzondere mensen in bijzondere oplossingen, door middel van het profileringsfonds. Als wij ervoor zouden kiezen om iedereen die een tweede studie volgt de kans te geven om daar langer over te doen, leidt dit met een gelijkblijvend macrobudget tot ongewenste effecten.



De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Dat is het nu juist, nu zegt u weer "om iedereen de kans te geven". Ik weet zeker dat er veertig jaar geleden een bepaling stond in de Wet op het wetenschappelijk onderwijs dat men in heel specifieke gevallen, met steun van een aantal hoogleraren, gefinancierd extra studies kon afmaken.

Staatssecretaris **Rutte**: Dat komt dus terug.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): U neemt nu in het beleid wel op dat onderzoek op waarde wordt geschat. Eindelijk gaat u creatieve promotieonderzoeken financieren, waarbij men afwijkt van gebaande wegen. Daar zijn wij blij mee, maar waarom gaat u het niet financieren als mensen op een creatieve wijze een aantal studierichtingen willen combineren? Wat mij betreft mogen dat er in een enkel geval zelfs wel drie zijn. Wij hebben misschien wel behoefte aan zulke mensen.

Staatssecretaris **Rutte**: Dat komt terug. Dat is het profileringsfonds. Daar is in voorzien. Mijn zorg geldt een situatie waarin je generiek zegt: iedereen die meer studies doet, gaan wij financieren. Het profileringsfonds komt er juist voor mensen die zich zeer verdienstelijk hebben gemaakt. Dat kan per instelling verschillen en dat is ook precies wat wij willen. Daarnaast heb je de discussie hoe om te gaan met studenten die niet uit hun leerrechten zijn gelopen en die toch meerdere studies doen, met de financiering van de tweede en de derde studie. Daarbij hebben wij ervoor gekozen om het geld te geven aan die studie waarvoor de student zijn leerrecht inzet. Dan is het vervolgens aan het college van bestuur om ervoor te zorgen dat de lumpsumbekostiging goed verdeeld wordt over de faculteiten. De humaniora moeten inderdaad niet gaan leiden onder het feit dat bètastudenten of geneeskundestudenten er op allerlei plekken binnen het domein van de alfa- en gammawetenschappen een tweede studie naast doen. Dat is echter een andere discussie die gaat over de vraag hoe je dat geld uiteindelijk aan de instellingen geeft.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): De geschiedenis lijkt zich elke keer weer te herhalen. Misschien is het dienstig om te memoreren dat uw partijgenoot Vonhoff al eens voorzitter was van een commissie en een rapport heeft geschreven over het achterblijven van de geesteswetenschappen en het huidige universitaire bestel. Op dit punt blijven zij zeker achter, dus er zou nog een keer naar Vonhoff geluisterd moeten worden, lijkt mij.

Staatssecretaris **Rutte**: In ieder geval in mijn eigen politieke kring heeft de heer Vonhoff nog steeds veel aanzien, kan ik u verzekeren.

Dat brengt mij op het punt van de zorgplichten. Daarover hebben wij in een vorig debat ook al met elkaar gesproken. Het nadrukkelijk doel is dat wij binnen het algemene beleidskader zeggen: de overheid moet zich wat verder terugtrekken en er moet meer verschil zijn tussen instellingen. Een aantal taken moet nadrukkelijk bij de instellingen worden neergelegd. Instellingen kunnen zelf bepalen in hoeverre zij detailleren hoe zaken worden ingericht. Vanuit sommige universiteiten horen wij nu dat

dit zou leiden tot bureaucratie. Dat is maar net hoe erg je het voor jezelf maakt. Het is niet zo dat instellingen gedwongen worden om tot andere arrangementen te komen. Men kan ook zeggen: wat wij nu doen, bevalt ons. Dan gaat men daar gewoon mee door. Men kan zaken anders inrichten als men dat wil. Daardoor komt er zo dadelijk meer verschil tussen de instellingen. Wij hebben het onlangs nog eens helemaal zelf doorgemeten en ik ben er absoluut van overtuigd dat dit niet hoeft te leiden tot een toename van administratieve lasten. Integendeel. Een toename is precies wat wij niet wilden. Wij wilden geld van de bureaucratie naar de praktijk brengen.

In dat verband vroeg de heer Woldring hoe het staat met de lastenverlichting, de 25% waaraan wij ons hebben gecommitteerd. De maatregelen in het hoger onderwijs zullen een reductie van 35% opleveren, kan ik u zeggen. Dat stond ook in de brief van juni 2005 die de minister aan de Kamer heeft gestuurd met een heel pakket van administratieve lastenverlichtingen in het onderwijs. Juist ook de WHOO die er nu in concept ligt, levert een belangrijke bijdrage aan die reductie van de administratieve lasten. Dat zit hem dan in het bijzonder in de accreditatie waar wij het net over hadden, in de vereenvoudiging van het accreditatiestelsel.

De heer **Woldring** (CDA): Uit het debat aan de overzijde is mij gebleken -- ik ben gaan onderstrepen -- wat er allemaal aan de orde kon komen en terecht, blijkbaar, in verband met het stelsel van zorgplicht. Dat gaat van studentenbelangen, participatie, tentamenregelingen tot en met raad van toezicht. Wat is nu eigenlijk essentieel voor de zorgplicht als het gaat om de garantie dat er gezorgd wordt voor de kwaliteit van het onderwijs? Ik denk dat er een groot verschil zit tussen wat er allemaal aan de orde gesteld kan worden en wat er in essentie aan de orde gesteld behoort te worden. Het is mij niet duidelijk geworden en ik hoop dat de staatssecretaris daar nog antwoord op geeft.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik wil daar graag een vraag aan toevoegen. Waarom komt men toch in vredesnaam op het departement van onderwijs met de vreselijke term "zorgplicht", die echt bij VWS thuishoort en in Nederland met heel andere zaken geassocieerd wordt? Ik vind dat semantisch buitengewoon ongelukkig. Als ik begrijp dat het over van alles gaat, dan moet u dat vooral geen zorgplicht gaan noemen, want dat is echt iets heel specifiek. Daar hebben wij in Nederland een soort verslaving aan ontwikkeld en dat is de enige verklaring die ik kan geven voor het feit dat nu zelfs OCW over zorgplichten gaat spreken.

Staatssecretaris **Rutte**: Het begrip zorgplicht komt voort uit het project Bruikbare rechtsorde van Justitie, niet van VWS, maar van het ministerie van Justitie. Waar het in feite om gaat, is de vraag hoe je het zo kunt organiseren dat je wel beschrijft wat de uitkomst van het proces moet zijn, zonder in detail voor te schrijven hoe men daar moet komen. Ik pak de handschoenen op. Wij gaan zoeken naar een andere term.

Ik kom terug op wat tot nu toe zorgplicht heette en nu dus begrip X. Wat valt daar dan onder? Om te

beginnen zijn dat allemaal zaken die op dit moment in de wet in detail geregeld zijn. De heer Woldring heeft gelijk. De kwaliteit van het onderwijs is natuurlijk het belangrijkste, maar de bestuurlijke organisatie is nu in detail in de wet voorgeschreven. De medezeggenschap is nu in detail in de wet voorgeschreven. Voor de kwaliteit hebben wij een accreditatiekader dat leidt tot een hoop ingewikkelde toestanden.

De belangrijkste zorgplichten dan wel X-en die wij in de wet gaan opnemen, hebben te maken met kwaliteit, bestuurlijke organisatie en medezeggenschap. Waarom deze drie? Kwaliteit omdat dat natuurlijk de kern van alles is. Hoe zorgen wij ervoor, dat waar de NVAO de basiskwaliteit vaststelt, uiteindelijk ook de pieken bereikt worden? Een van de woordvoerders had het vandaag over het feit dat de eerste Nederlandse universiteit die op een dergelijke ranking voorkomt, op plaats 73 staat. Er is dus alle reden om daaraan te werken. Het is geen slecht hogeronderwijsstelsel wat wij hebben, maar het kan volgens mij hier en daar nog een tandje beter.

De bestuurlijke organisatie en de medezeggenschap zitten erin om ervoor te zorgen dat de tegendruk binnen de organisaties goed georganiseerd wordt. Het is van belang dat de bestuurders ter verantwoording worden geroepen en verantwoording afleggen over de keuzes die zij maken. Dat is nu allemaal in detail voorgeschreven en dat wordt dadelijk gewoon simpeler. Naar mijn overtuiging wordt het wel effectiever, omdat het ook past binnen het profiel dat zo'n instelling van zichzelf wil neerleggen.

Als het een instelling goed bevalt zoals het nu is, dan kan men zo'n beetje alles wat men nu heeft, gewoon overnemen. Dat is helemaal geen probleem. Maar men kan er ook voor kiezen, om dingen te veranderen. Ik hoor nu al allerlei verhalen. Ik zal een voorbeeld noemen. De afstemming die wij gaan voorschrijven binnen het hbo met het bedrijfsleven wordt nu al uitgevoerd, terwijl de wet er nog niet eens is. De verschillende sectoren stemmen nu al af met het bedrijfsleven wat er af is als iemand van het hbo komt. Ik had in de wet gezet dat wij het in detail gaan regelen als de betrokken partijen -- MKB Nederland, VNO, NCW en HBO-raad -- er samen niet uitkomen. Daar schrokken zij zo van dat zij er zelf zijn uitgekomen. Daar beginnen de zorgplichten dus al te functioneren. De algemene boodschap die de heer Woldring geeft, is: let op dat dit wel tot meer onderscheid leidt en niet tot een hoop gedoe. Daar zijn wij het volstrekt over eens. Ik zal natuurlijk ook tegen die achtergrond nog eens heel goed kijken naar de wet als die terugkomt van de Raad van State. Dat zeg ik u hier ook toe.

De heer Woldring stelde ook een vraag over de experimenten met de "associate degrees". De experimenten met die opleidingen zijn vooral gericht op mensen die een mbo-opleiding hebben gedaan en dan zijn gaan werken. Op een gegeven moment willen zij dan toch dat hbo werken denkniveau te pakken krijgen. Het sluit niet af met een hbo-certificaat, maar met een certificaat dat markeert dat het hier gaat om een "associate degree". Het is dus niet zo dat je met een tweejarige hbo ineens bachelor van een vakgebied wordt, zoals dat met een normale hbo-opleiding wel kan.

Belangrijk is ook dat die opleiding altijd onderdeel moet zijn van een volledige hbo-opleiding, zodat mensen snel kunnen opschalen als zij dat willen. En er moet een goede afstemming met het bedrijfsleven plaatsvinden, met het midden- en kleinbedrijf en met het middelbaar beroepsonderwijs, om ervoor te zorgen dat die opleidingen uiteindelijk onderdeel zijn van het hele pakket. Of het zal werken, zal moeten blijken. Het bedrijfsleven, met name MKB Nederland, is er zeer enthousiast over en verwacht er veel van. Dat is typisch iets waarvan ik zeg: dat kun je niet zeker weten. De eerste ronde gaat nu van start en volgend jaar volgt de tweede. Wij zullen dat zeer goed monitoren en evalueren.

De heer **Woldring** (CDA): Mij zit het gevaar hoog dat hbo's een verkorte opleiding weliswaar als onderdeel van een groter geheel presenteren, maar toch als iets zelfstandigs. Dan wordt iets op de onderwijsmarkt gebracht, wat dan toch als iets zelfstandigs gaat functioneren en dat zou mij grote zorgen baren.

Staatssecretaris **Rutte**: Dat mag dus ook absoluut niet gebeuren. Het moet een eigenstandig programma zijn. Zo hebben wij dat neergezet. Als dit betekent dat een student van 18 kan zeggen: ik kan ook in twee jaar die titel halen -- ik noem even het extreme geval -- dan zijn wij natuurlijk ver van huis. Het idee was immers juist dat hij gewoon een gedegen studie ging doen. Maar het is ook vooral niet voor die groep bedoeld. Het is niet bedoeld voor een 18-jarige havo- of vwo-scholier.

De vraag was welke effecten wij hiermee willen bereiken. Wij hebben uiteindelijk een doel met dit alles, namelijk dat zowel de docent als de student hier uiteindelijk iets van gaat merken. Daar ging het om. Het blijft het belangrijkste proces in het onderwijs en dat moet goed lopen. Ik ben ervan overtuigd dat wanneer de docenten goed functioneren, zij het gevoel moeten hebben dat zij centraal staan wat betreft de directe relatie met studenten.

Tegen de heer Van Raak wil ik zeggen dat ik niet behoor tot de groep mensen die zegt dat studenten lui zijn. Ik heb dat ook nooit gezegd. Ik daag hem uit om dat terug te halen, want ik heb dat nooit beweerd. Ik denk wel dat studenten die stuitend van energie van school komen in te veel gevallen teleur worden gesteld op de universiteit, al is het maar omdat zij geen fulltime studies krijgen aangeboden. Als hen blijkt dat zij terecht zijn gekomen in een parttime studie, kan ik mij wel voorstellen dat uiteindelijk het enthousiasme wegzakt.

Ik merk dat studenten die wel volledig worden uitgedaagd veel vaker bestuurlijk actief worden naast hun studie en er veel vaker andere dingen bij doen. De rare paradox dat als je iets gedaan wilt krijgen, je het moet vragen aan iemand die het druk heeft, gaat ook hier op. Daarom ben zo blij dat de Radboud Universiteit in Nijmegen heeft besloten om naar een studiedruk van minimaal 35 uur per week in de alfa- en gammastudies te gaan. Ik las van de week dat inmiddels de Universiteit Utrecht en de Universiteit van Amsterdam willen volgen. Ik kan hen niet genoeg aanmoedigen. Het zou echt goed nieuws zijn.

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

Ik wil niet dat studenten sneller studeren. Ik zou zelf de laatste zijn die kan beweren dat mensen snel moeten studeren, dat zo raar zijn. Ik zou wel willen dat zij fulltime studeren en dat zij eruit halen wat zij eruit kunnen halen. Zij mogen er dan ook nog een beetje naast werken, dat is niet erg. Als dat echter zoveel uren worden dat zij niet meer aan hun studie en bestuursfuncties toekomen, is het doodzonde. Ik zou ook willen dat zij overwegen om een beetje lenen tegen gunstige voorwaarden en niet al hun tijd te steken in bijbaantjes. Dat is mijn visie hierop. Alle maatregelen die wij nu nemen, zijn daarop gericht.

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben het helemaal met de staatssecretaris eens dat studenten moeten kunnen studeren. Ik zou hem wel willen meegeven dat hij dan ook de studiefinanciering wat moet verhogen, want de hoogte ervan is de reden dat studenten moeten werken.

Staatssecretaris **Rutte**: Die hoeven wij helemaal niet te verhogen. Wij hebben al het vetste studiefinancieringsstelsel van Europa. Het laatste wat wij gaan doen is daar nog meer euro's in pompen. Dat zou weggegooid geld zijn. Wij moeten studenten die bijvoorbeeld 15 tot 20 uur per week vakken vullen, uitleggen dat het buitengewoon onverstandig is om niet ten minste te overwegen om dat terug te brengen tot twee of drie uur, want karaktervormend blijft het, en de rest van die tijd en het geld binnen te halen door middel van een lening. Die leningen zijn buitengewoon gunstig -- ik sta hier nu een beetje reclame te maken -- want de rente is laag. Bovendien is het een spel zonder nieten. Mensen die na hun studie in de bijstand terecht komen, hoeven niets af te lossen en na een aantal jaren wordt de schuld kwijtgescholden.

Het betreft allemaal mensen die straks wel gaan lenen voor een huis en die een hoger salaris gaan verdienen als zij zijn afgestudeerd. Zij zitten nu mbo'ers in de weg die geen stage kunnen vinden omdat universitaire studenten hun plek innemen en dat is buitengewoon zonde. Vandaar dat wij nu met een campagne beginnen om uit te leggen dat lenen een optie is. Ik wil studenten niet dwingen om te lenen, dat zou idioot zijn. Ik wil dat zij het ten minste overwegen als zij geen rijke pa hebben die schuift en dus het geld op een of andere manier bij elkaar moeten sprokkelen. Lenen in combinatie met een studiebeurs en een klein beetje bijverdienen is dan volgens mij prima. Het belangrijkste is dat mensen er in de vijf of zes jaar die zij studeren voor zorgen dat zij hun studie fulltime doen, bestuurlijk actief zijn en het leiderschap in zichzelf aanwakkeren. Zij moeten hun sociale vaardigheden ontwikkelen zodat de hoofddoelen, namelijk het aangaan van de concurrentie met India en China en het opleiden van een toekomstige generatie leiders, worden gerealiseerd. Daar zijn al deze initiatieven op gericht. De kern is dat er meer verschil is tussen de instelling en minder invloed van de Staat.

Ik heb in navolging van de minister een poging gedaan om alle vragen te beantwoorden. Ik kom niet meer terug op de raden van toezicht omdat ik mij geheel kon vinden in de beantwoording van de minister en haar verwijzing naar de wetsbehandeling.

De vergadering wordt van 19.05 uur tot 20.05 uur geschorst.

\*N

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor de beantwoording van de vragen. Er blijft echter altijd nog wel iets over als men nog eens goed naar de tekst kijkt. Ik heb vier punten.

Het hoofdpunt in mijn verhaal betrof de examencommissies en de rol die examinering en de kwaliteit daarvan speelt bij de accreditatie. Ik ga ervan uit dat ik goed heb begrepen dat het hoger op de criterialijst plaatsen van de examencommissies, zoals is voorgesteld door de inspectie en de Onderwijsraad, een feit wordt in de nieuwe wetgeving. Kan dat niet nu al snel worden geregeld binnen de huidige accreditatiewet? Bij zo'n wetsontwerp moet immers altijd maar worden afgewacht in welke geamendeerde context het hier uiteindelijk arriveert. Het is een belangrijk punt.

Het is goed dat de diplomabekostiging naar beneden gaat, zodat er iets van de perversiteit van het systeem verdwijnt. Ik denk overigens wel dat dit maar een eerste stapje is. Ik zou graag van de staatssecretaris willen horen wat zijn visie is op de verdere ontwikkelingen op dit terrein. Ook met het oog op de erkenning van verworven competenties, de onafhankelijke examinering en een leven lang leren, kunnen wij niet blijven steken bij deze eerste stap richting een belangrijk facet van de accreditatie.

Het is goed dat de Onderwijsraad is gevraagd om een longitudinale visie op beoordelen en selecteren, van vmbo tot hoger onderwijs. Ik hoop en verwacht dat deze studie meer over talent zal gaan dan over de vraag hoe een heel handige afvalrace kan worden georganiseerd. Deze vraag kan worden benaderd als beul maar ook als coach. Ik hoop dat het laatste het geval is. Op welke termijn wordt het advies van de onderwijsraad verwacht? Wanneer kan hierover aan de Kamer worden gerapporteerd? Kan dat nog tijdig om de gegevens te gebruiken bij de discussie over leerrechten en de WHOO?

Een ander punt betreft het binaire stelsel. Het gaat mij om een discussie over output en niet over historie. Het gaat ook over verwachtingspatronen. Ik heb niet voor niets the pygmalion in the classroom aan de orde gesteld. Ik wil een vraag voorleggen aan staatssecretaris. Weet hij sinds wanneer er vrouwen spelen in symfonieorkesten op typisch mannelijke instrumenten als bijvoorbeeld de hoorn? Dat is sinds die vrouwen achter een gordijntje en met een nummer en niet op naam hebben laten zien wat zij kunnen. Wij hebben allemaal verwachtingspatronen en vooroordelen, ook staatssecretarissen die vinden de discussie op een universiteit heel anders loopt dan die op een hbo-instelling. Als hij dat uitspreekt, moet hij maar even denken aan dat gordijntje en de vrouwen die daarachter alleen anoniem hun hoornspel goed konden laten horen. Dat is hoe het ook werkt. Dat is geen verwijt, ook niet aan de staatssecretaris. Mensen zijn nu eenmaal zo. Het verwachtingspatroon bepaalt wat men ziet. Dat zit ook achter mijn pleidooi voor de objectivering van examens.

De staatssecretaris stal wel mijn hart toen hij constateerde dat hbo-studenten een stuk praktischer tegen

de materie aankijken. Op sombere momenten denk ik wel eens: hadden wij maar wat meer hbo'ers, want die vragen zich eerder dan doctorandussen af of iets uitvoerbaar is. Het gat tussen beleid en uitvoering en de onderwerpen die hier aan de orde komen, hebben namelijk te maken met de heersende doctorandussencultuur bij het opstellen van beleid. In die zin beveel ik de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan om meer plaatsen te laten bezetten door hbo'ers. Laat haar meer praktisch geschoolde mensen aannemen, zodat wij niet vaker over het gat tussen beleid en uitvoering hoeven discussiëren.

Ten slotte snijd ik nog een serieus onderwerp aan, hoewel het vorige ook serieus was. Ik constateer dat er vanavond twee x-woorden langsgekomen zijn. Het eerste x-woord is de zorgplicht. Ik heb ook geconstateerd dat de Lissabonambitie in ieder geval voor de bewindslieden een x-woord is geworden. Ik begrijp zeer goed waarom zij daar niet op terugkomen, maar vind het ontzettend jammer en eigenlijk ook wel zorgelijk. Het mag dan een soort kwajongensambitie zijn geweest waarbij men zich absoluut niet in hbo-termen heeft afgevraagd hoe die te realiseren, maar dat neemt niet weg dat het idee erachter nog steeds als een huis staat. Ik vind het wat dat betreft ook jammer dat op mijn vragen naar de huidige uitgangspunten van het kabinet, doorvertaald naar vooral het hoger onderwijs, eigenlijk helemaal geen antwoord gegeven is. Ik hoop dat dat straks alsnog gebeurt.

\*N

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Ik bedank de bewindslieden voor hun antwoorden op onze vragen over het onderzoeksdeel. Ik ga kort in op drie zaken die ik mijn zorgpunten heb genoemd, of, zo u wilt, een aantal paradoxen in de beantwoording die wij volgens mij moeten voorkomen. De eerste paradox die ik ten aanzien van het onderzoek wil noemen, is de omgekeerde kennisparadox. Ik heb columnist Borst al eens aangehaald. Hij begon daar volgens mij over in de krant. Ik kom daarop terug.

Wij zien in dat wij meer kunnen doen met minder geld. Dat hebben wij in de afgelopen periode geconstateerd. In termen van aantallen publicaties is het onderzoek ook beter gaan presteren. Is dat altijd beter? Hetzelfde geldt voor het binnenhalen van meer geld, bijvoorbeeld commercieel geld voor opdrachtonderzoek. Is dat altijd beter? Hierover hebben wij in de eerste termijn gesproken. Wij hebben gesteld dat wij meer moeten doen om het risicovolle onafhankelijke onderzoek te borgen. Wij moeten daar meer in investeren. Ik licht hier drie dingen uit waarover ik vragen aan de minister wil stellen. Wij hebben het allereerst gehad over de wildgroei van prioriteiten die voorkomen moet worden. Is de minister van plan om daar meer de regie over te voeren? Wil zij nagaan of wij tot een dynamischer clustering kunnen komen, wellicht ook in relatie tot de investeringen in de eerste geldstroom? Ik verzoek haar dringend, het niet te star te maken. Laten wij het vooral openhouden voor bedrijven die daaraan mee willen doen en het niet voorbehouden aan een beperkt aantal bedrijven dat in de instituten investeert, want daardoor wordt het een statisch geheel. Hiermee doe ik eerder een oproep dan wat anders.

Richten de Europese programma's die de minister heeft aangehaald, zich niet voornamelijk op het toegepaste onderzoek en minder op het fundamentele onderzoek? Ik stel deze vraag, omdat de minister dat in antwoord op mijn vragen over de eerste geldstroom en het fundamentele onderzoek zei. Deze zaken kunnen in mijn ogen de omgekeerde kennisparadox voorkomen. Ik krijg daar dus nog graag een reactie op.

De tweede paradox is de informatieparadox. Meten wij in het onderzoek wel wat wij willen meten of zijn wij vooral aantallen publicaties aan het rondpompen in steeds dezelfde netwerken en aantallen doctorstitels of andere zaken aan het meten? Zeker als je in de wetenschappelijke wereld rondloopt, bekruipt je wel eens het gevoel dat je met de auto in het donker langs de kant van de weg staat en daar je autosleutels hebt verloren, maar tegen beter weten in ze bij een lantaarnpaal honderd meter verderop gaat zoeken. Je weet dat je ze daar niet vindt, omdat ze buiten in de black box in het donker liggen. Met andere woorden: meten wij onder de lantaarnpaal of slagen wij erin om de moeilijker meetbare dingen inzichtelijk te maken? Die zijn van wezenlijk belang voor het wetenschappelijk onderzoek. Wij hadden het over de flow en de weg die kennis gaat. Ik heb drie korte vraagjes over de antwoorden van de minister. Een voorbeeld van de flow vormen in mijn ogen de regelingen voor buitenlandse wetenschappers om zich in Nederland te vestigen voor het doen van bijvoorbeeld promotieonderzoeken. De minister zei dat hier hard aan gewerkt werd. Dat neem ik meteen aan. Mijn opmerking over haar collega Verdonk was ook enigszins met een glimlach bedoeld. Ik wil wel weten wanneer de minister tevreden is. Waar streeft zij naar? Wat is het criterium voor de toestroom van buitenlandse onderzoekers? Waar moeten wij rekening mee houden volgens de minister? Wil de minister ons informeren over de daadwerkelijke instroom in de driejarige promotietrajecten? Wordt de toestroom van studenten, aio's, van buiten de eigen universiteiten daar niet door belemmerd? Wil de minister ons informeren over het al dan niet in gevaar komen van de kwaliteit van die promotietrajecten? Wij worden hier graag van op de hoogte gehouden. Wil de minister nog ingaan op de vraag hoe de professional doctorates kunnen worden gestimuleerd?

De derde paradox is de regelparadox. Ik zat het debat zo eens aan te horen, vooral toen mijn collega's aan de interruptiemicrofoon zich intensief in de discussie over de raden van toezicht mengden, en kreeg, maar dat gebeurt vaker, het gevoel dat wij de neiging hebben om in het kader van minder regels meer regels te maken om de negatieve effecten van het gedaalde aantal regels weg te nemen. Dat zit hem in allerlei controles en toezicht, maar ook in codes die wij blijkbaar dan weer voor bijvoorbeeld raden van toezicht moeten opstellen. En hoewel ik weet dat wij daar zelf toe oproepen, zit het hem ook in de bureaucratie benchmark die de minister gaat doen. Ook die zal registraties en bureaucratie opleveren. Ik begon mij af te vragen of wij niet veel radicaler met het regelen en meten moesten afrekenen. Moeten wij niet besluiten om daar heel veel van achterwege te laten om het zodoende bespaarde bedrag te oormerken als acceptabel niet-renderende investeringen in het hoger onderwijs en

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

onderzoek, om het zo maar te noemen? Dat zou universiteiten en instellingen veel poppenkast schelen om uit te leggen dat niet-renderende investeringen toch gerendeerd hebben. Zou dat niet echt bijdragen aan minder administratievelastendruk? Zouden een paar slimme hbo-studenten waarover mijn collega het net had, dat niet in kaart kunnen brengen? Ik hoop dat de minister hierop wil reflecteren.

Tot slot sluit ik af met een gedichtje. Ik werd daartoe geïnspireerd door collega Van Raak, die mij interrumpende. Het sluit ook aan bij de drie paradoxen. Ik denk dat ik deze vragen inderdaad niet alleen aan deze minister en staatssecretaris moet stellen, maar ook aan de instellingen en instituten zelf, omdat die hier heel veel aan kunnen doen. Daar gaat dit gedichtje over. Het heet: Wetten.

Wat behoren de wetten te wezen?

Handwijzers langs het pad die eenvoudig en slecht,  
de maat en natuur van wat plicht is en recht,  
ons wijzen en klaar laten lezen?

Wat zijn vandaag de reilende wetten?

Dwaallichten op het pad die bedrieglijk en zacht,  
onnozelen doen lopen, recht in de gracht,  
of blind te gaan in stroppen en netten?

Waar wetten meestal iets van hebben?

Van spinrag, in hoeken, fijndradig getwijnd.

De vliegjes, verstrikt, komen wreed aan hun eind,  
maar de hommels, die doorbreken de webben.

Ik wens het hoger onderwijs en onderzoek veel meer hommels toe.

\*N

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Wat is het toch jammer dat ik geen gedichtje bij mij heb, want dan kon ik waarschijnlijk veel duidelijker maken wat ik wil vragen. Het is niet anders. Ik moet het maar doen met mijn eigen woordkeuze.

Ik bedank de minister en de staatssecretaris voor de beantwoording van de door de CDA-fractie gestelde vragen. In veel opzichten waren de antwoorden toereikend. Ik zit met alleen nog met vragen aan de minister. Volgens de beleidsagenda komt er later een onderzoeksagenda. Toch is mij niet helemaal duidelijk geworden dat er geen visie gegeven kan worden op een langetermijnstrategie voor onderzoek en op een investeringsplan voor de lange termijn. Daarnaast is via de motie-De Vries in de Tweede Kamer ook gevraagd. De minister zegt dat zij die wel zou willen geven, maar dat het volgende kabinet daarover gaat. Wie het nu heeft over de Lissabonambities moet meer kunnen zeggen, toegevend dat de Lissabondoelstellingen slechts voor een klein deel zijn gehaald. Ik hoop dat de minister bereid is om dat te doen.

Mijn tweede punt betreft de zorgplicht. Ik ben verheugd over de toezegging van de staatssecretaris om creatief te kijken of dit wel een adequate term is. In de brief van 25 september 2005 maar ook elders zegt de staatssecretaris dat wij eigenlijk moeten toewerken naar de accreditatie van instellingen, maar dat wij daaraan nog lang niet toe zijn. Dat legt een grote druk op deze instellingen ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs en de kwaliteitszorg. Naar mijn mening is dat niet

helemaal duidelijk naar voren gekomen. Los van de term "zorgplicht" of een andere benaming, hebben instellingen er behoefte aan om precies te weten waaraan men precies moet voldoen om de kwaliteitszorg na verloop van tijd gegarandeerd te zien. In de stukken ontdek ik hiervoor hele waslijsten, vooral in het debat in de Tweede Kamer. Dat is alleen maar verwarrend. Ik ben van mening dat een toegespitste manier van operationaliseren en precisieren van wat men met een bepaalde term -- ik gebruik nog maar even de term "zorgplicht", maar het is in dit verband een raar woord -- aanduidt, noodzakelijk is om uiteindelijk de instellingen adequate informatie te geven voor de kwaliteit van het hoger onderwijs aan de universiteiten en hogescholen en daarmee te bereiken wat men beoogt.

Mijn derde en bijna laatste punt betreft de vraag die ik heb gesteld over het open bestel en de commerciële masteropleiding. Het is wel eens leuk om de staatssecretaris erop te kunnen betrappen dat hij iets vergeet. Ik hoop er dadelijk alsnog antwoord op te krijgen.

In zijn reactie op de vraag van de heer Schuurman over studenten die het voor elkaar krijgen om binnen het toegestane aantal jaren een tweede masterdiploma in de wacht te slepen, verwees de staatssecretaris naar een bepaald politiek tracé en naar bepaalde beslissingen die al zijn genomen. Ik miste in zijn reactie een element van urgentie dat de kenniseconomie en kennisamenleving op dit soort studenten zitten te wachten. De heer Schuurman en ik onderstreepten het punt dat de overheid buitengewoon zorgvuldig en faciliterend met hen moet omgaan. Dat miste ik in de reactie van de staatssecretaris. Ik gebruik het woord "zorg" wel opzettelijk wanneer ik stel dat de overheid met zorg met deze groep moet omgaan. Wij hebben dergelijke mensen nodig. Deze talenten moeten worden gekoesterd. Je moet je dan niet te snel beroepen op geoperationaliseerde politieke wegen waarin bepaalde besluitvorming al vergevorderd is. Dan moeten wij maar een paar stappen terug doen in de besluitvorming om te kijken hoe ver wij kunnen komen om deze mensen te helpen en de universiteiten en hogescholen op dit aspect te faciliteren.

\*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Ik wil drie punten nog kort aan de orde stellen. De VVD-fractie is om te beginnen tevreden met een aantal toezeggingen dat de bewindslieden heeft gedaan naar aanleiding van diverse vragen die wij in eerste termijn hebben gesteld. Op één punt wil ik graag nog even terugkomen, wat ik ook al bij interruptie heb gedaan. Dit betreft de rol van de NVAO ten aanzien van de controle op de VBI's. In het najaar is mevrouw Oudemans bij ons op bezoek geweest. Collegae hebben haar al genoemd. Kennelijk was haar bezoek nodig en had de NVAO op dat moment nog niet ingegrepen. Ik waardeer de loyaliteit van de staatssecretaris aan de NVAO, maar het moet mij toch van het hart dat een punt van kritiek hier wel op zijn plaats is. Ik hoop toch werkelijk dat de staatssecretaris de NVAO op dit terrein kritisch zal blijven volgen. Dat lijkt mij van groot belang. Dit zijn uitglijers van een soort dat niet te veel mag voorkomen.

Een tweetal andere opmerkingen dat ik wil maken, ligt meer in het verlengde van wat wij al eerder in andere debatten naar voren hebben gebracht. De positie van de universiteiten in de samenleving zoals deze tot uitdrukking zal worden gebracht in de nieuwe Wet op het hoger onderwijs kwam vandaag al min of meer ter sprake, maar zou wellicht nog wat beter kunnen worden gearticuleerd. Ik heb daarbij gemist dat de universiteit ook een hoeder van cultuur is. De VVD-fractie heeft dat bij eerdere gelegenheden ook opgemerkt. Universiteiten zijn hoeders en dragers van cultuur. Wij willen dat graag onderstrepen. Wij leggen deze functie van de universiteit daarom aan de bewindslieden voor en stellen daarbij de vraag wat dit voor hen betekent. Wat heeft deze vaststelling voor consequenties voor wetgeving? Het is meer dan wetenschap. Het gaat om iets heel fundamenteels in onze samenleving.

Er zijn universiteiten die zich graag meten aan de grote buitenlandse universiteiten. Wij kennen in Nederland universiteiten zoals Harvard aan de Nieuwe Rijn, Cambridge aan het IJ en Yale aan het Schuitendiep.

Kennelijk hebben wij die pretenties. Daarbij rijst de vraag waarom al deze universiteiten in hun Raden van Toezicht, waarover zo uitvoerig is gedebatteerd, nooit mensen hebben benoemd die afkomstig zijn van die universiteiten? Dan hadden zij hun primaire pretentie van een zo grote groei als de genoemde universiteiten misschien wel beter kunnen waarmaken. Wij hebben dit in voorbije jaren in andere debatten ook al aan de orde gesteld. Als het mogelijk is voor de bewindslieden om hierop invloed uit te oefenen, lijkt het ons voor de hand te liggen dat de pretenties van de universiteiten samengaan met de benoeming van mensen van buiten in de Raden van Toezicht.

\*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Ik heb twaalf punten. Ik zal er daarvan echter maar één aan de orde stellen. Het enige punt dat ik nu zal bespreken is de toezegging van de minister dat zij de aanbevelingen van het KNAW-onderzoek Wetenschap op bestelling overneemt. Dat zijn er drie. Omdat ik de zaak heel helder wil hebben, neem ik ze alle drie even kort met de minister door.

De minister gaat er op toezien dat de universiteitsbesturen actief -- dat staat er dan altijd zo mooi bij -- de gedragscode van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten zullen implementeren en hiervan blijke geven in hun reguliere verslaglegging. Ik stel vast dat de minister dit gaat doen.

De minister stimuleert, als coördinerend bewindspersoon voor het wetenschapsbeleid, dat alle departementen dezelfde werkwijze hanteren bij het uitzetten van opdrachtenonderzoek. In ieder geval sommige doen dat blijkens dit onderzoek tot nu toe niet goed. Deze werkwijze garandeert de onafhankelijkheid van de onderzoekers, conform de verklaring van onafhankelijkheid die de KNAW heeft geformuleerd. Deze verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid is een prachtige lijst. Deze verklaring, of een vergelijkbaar overheidsconvenant, wordt het uitgangspunt voor alle door de ministeries uitgezette opdrachten.

De minister verzoekt het Landelijk Overlegorgaan Wetenschappelijke Integriteit om zijn taak te verbreden tot het uitvoeren van inspecties van contracten. Dat is een heel belangrijk punt. Het is immers heel makkelijk om gedragscodes af te spreken. Gedragscodes zijn zeer algemeen en er zijn geen sancties verbonden aan overtreding ervan. Mensen van de universiteiten, of zij zich nu bewegen binnen de geesteswetenschappen, de menswetenschappen, de bètawetenschappen of aan technische universiteiten, en ook mensen uit de KNAW, hebben mij er voortdurend op gewezen dat het hem vooral zit in de contracten. In de contracten wordt bepaald of een onderzoek al of niet kan worden aanvaard. De minister zal de LOWI dus verzoeken om zijn taak te verbreden tot het uitvoeren van inspecties van contracten. De minister zal tevens gelden ter beschikking stellen ten behoeve van een mediator en ondersteunend LOWI-secretariaat, dat zal zijn gevestigd bij de KNAW.

Dat zijn de toezeggingen van de minister. Zij heeft gezegd de aanbevelingen van de KNAW te onderschrijven. Dit zijn de drie aanbevelingen die de KNAW heeft gedaan.

Tijdens mijn gesprekken met wetenschappers blijkt dat zij lang niet altijd behoefte hebben aan heel veel geld, zeker niet veel geld op korte termijn. Zij hebben veel eerder behoefte aan stabiele, langdurige budgetten. In de praktijk is dat de eerste geldstroom. Ik heb de bewindslieden in eerste termijn gevraagd om te verzekeren dat deze eerste geldstroom in ieder geval niet kleiner zal worden en liever nog zal groeien. Volgens mij is dat de basis voor goed en onafhankelijk, interessegericht wetenschap onderzoek. Ik ben heel benieuwd naar de reacties van de bewindslieden.

\*N

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter. Ook ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden. Het zou bij de accreditatie voor de lerarenopleiding moedertaalonderwijs wel aardig zijn om na te gaan of iemand het woord "slecht" uit het gedicht dat de heer Putters voorlas, nog kent in de betekenis waarin het daarin gebruikt wordt. Maar goed, dit even terzijde.

De minister heeft gezegd dat ook Kamerleden bereid moeten zijn om meerjarige financiële ruimte te geven. Ik ben dit van harte met haar eens. Ik denk overigens dat het in deze Kamer wel meevalt op dit punt en ik kan alleen maar zeggen dat ik mijn best zal doen om mijn geestverwanten aan de overzijde ook zo ver te krijgen. Ik moet er wel bij zeggen dat de minister dit ook in de Tweede Kamer gewoon kan aankaarten.

Verder zou ik toch graag een reactie vernemen op mijn gedachte die een beetje met de doelstellingen van Lissabon te maken had en die Plasterk ook naar voren heeft gebracht: als men in Europa toch een MIT wil, zouden wij moeten proberen om het in Nederland te krijgen.

Er is al veel gezegd over de raden van toezicht en ik heb er eigenlijk alle vertrouwen in dat de minister de ontwikkelingen goed volgt. Ik ben het wel met mevrouw Dupuis eens dat er gestimuleerd zou kunnen worden om onze ambities door de leden van deze raden te laten

uitstralen. En het lijkt mij goed om toch eens te denken aan een code-Tabaksblat voor het verkeer tussen bedrijven en universiteiten bij de benoeringen in de raden van toezicht.

De minister experimenteert terecht al met de examens, zoals examen doen in het voorlaatste jaar en op drie momenten in het laatste jaar. Dit is allemaal zeer positief, maar ik zeg er wel bij dat dit een verplichting legt op de hbo-instellingen en de universiteiten zelf om een snuffelstage mogelijk te maken, want dat vereist enige organisatie. Als er geen stage mogelijk is die op het examen aansluit, zijn wij nog net zo ver. Ik pleit er dan ook voor om dit nog eens te bekijken.

De staatssecretaris heeft gesproken over de diversiteit van toelatingen en het accepteren van het verschil. Ik ben het van harte met hem eens dat dit allemaal gekoppeld moet worden aan het blijven betreden van de hoogvlakte.

Op het punt van de bekostiging ben ik altijd sterk geïnspireerd door de vroegere financieel woordvoerder van de CDA-fractie, de heer Stevens, die niet ophield om ons de spiegel voor te houden als de overheid zelf geweldig bezig was met het rondpompen van geld. Als de basisstudiefinanciering, die inderdaad gezien mag worden in Europa, vrijwel geheel opgesoupeerd wordt door het collegegeld, zou je kunnen overwegen om zowel de studiefinanciering als het inschrijfgeld voor de universiteiten af te schaffen. Bij interruptie heb ik al gezegd dat je dan een heel stuk van "Groningen" in één keer zou kunnen elimineren.

Het is duidelijk dat de overheid zich bij de accreditaties steeds moet baseren op minimumdoelstellingen. Ik weet ook niet hoe het anders zou moeten, want zo financier je nu eenmaal instellingen. Maar het zou wel zinvol zijn om bij de accreditatierapportages de verplichting in te bouwen om verder te gaan dan die minimumdoelstellingen. Dan is er ook een vergelijking mogelijk.

Ik ben ook nog ingegaan op de aspecten van de honorering van wetenschappers, met name op het internationale element, omdat dit door de universiteiten echt als een knelpunt wordt aangeduid. Het zou slecht zijn als wij op dit punt niet konden concurreren in Europa.

De staatssecretaris heeft bijna en passant op de vraag naar de doorstroming van hbo'ers een slecht cijfer genoemd, zo omstreeks 35%; bij het vwo is het ongeveer 50%. Ik moet zeggen dat het een hele dag debat in de Tweede Kamer zou opleveren als er zulke cijfers voor het vmbo naar voren kwamen. Dan zou er gezegd worden dat zo'n uitval niet acceptabel is. Wij meten hierbij dus echt met twee maten. Een percentage van 35 is toch buitengewoon ernstig, dit vraagt om maatregelen. En wat is eigenlijk de startkwalificatie van degenen die het hbo voortijdig verlaten? Overigens vermoed ik dat de doorstroming bij de hts beter is, dus zou het cijfer voor de rest nog veel dramatischer kunnen zijn. Dit is ernstig en ik roep de bewindslieden op, dit goed te bekijken en maatregelen te nemen.

\*N

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. Dank aan de Kamer voor de manier waarop zij dit debat voert. Ik zal proberen om de puntjes nog op de i te zetten.

Tot mevrouw Maas zou ik willen zeggen dat het mij eerlijk gezegd niets uitmaakt of mijn ambtenaren een hbo-opleiding of een universitaire opleiding hebben. Het maakt mij wel uit of zij een goed contact met het veld hebben, of zij weten wat er in het onderwijs aan de hand is, of zij weten wanneer zij piketpalen moeten slaan en of zij weten wanneer zij ervoor moeten zorgen dat de geluiden uit het veld ook mij bereiken. En ik moet heel eerlijk zeggen: onze ambtenaren kunnen dit allemaal.

Een aantal onderdelen van de doelstellingen van Lissabon doen wij niet goed, daar zijn wij nog niet aan toe. Dat is precies de reden waarom wij in 2005 de bakens hebben verzet en waarom wij bijvoorbeeld in verband met voortijdig schoolverlaten het plan Aanval op de uitval hebben gelanceerd. De staatssecretaris zal zo dadelijk nog ingaan op de uitval in het hoger onderwijs.

De heer Putters sprak van een omgekeerde kennisparadox, een heel interessant punt. In de afgelopen week zijn de fractievoorzitters van de Tweede Kamer op werkbezoek geweest in India. Zij hebben daar enorm veel geleerd over wat er in India en speciaal in Bangalore gebeurt. Wij moeten niet na-apen wat men daar doet, want in de komende periode zullen er wellicht andere wetenschapsterreinen van belang zijn. Wij moeten ervoor zorgen dat wij weten wat de nieuwe trends worden, daarom hecht ik zo aan een European Research Council. Wij moeten ook niet achter die trends aan hollen, wij moeten voorop lopen. Dat is de uitdaging waar wij voor staan en ook hier is sprake van een paradox. Toch denk ik dat ik hiermee de manier aangeef waarop wij moeten handelen.

De geachte afgevaardigde maakte een aantal opmerkingen over de wildgroei en gaf de aanbeveling: geef prioriteiten aan. Zeker, wij hebben een aantal prioriteiten en gelukkig zijn dat voor een deel dezelfde die in Europees verband gelden. Wij praten over genomics, over nanotechnologie enzovoorts. Ook hier geldt: zorg ervoor dat je weet wat er in Europa speelt en welke nieuwe zaken zich zullen aandienen. Dat is de uitdaging.

Ik vind het overigens van belang om juist bij de aanwending van de eerste geldstroom mensen de vrijheid te laten. Natuurlijk hebben wij een deel van de eerste geldstroom gedynamiseerd. Wij willen graag op basis van inhoudelijke argumenten nagaan hoe hiermee verder zou moeten worden omgegaan. Uitgangspunt voor het aanwenden van de eerste geldstroom is wel om vooral het onderzoeksdeel van de universiteiten, ook het risicovolle onderzoek voorzover dat bij de universiteiten thuishoort, tot zijn recht te laten komen. Dat idee moeten wij handhaven.

Het voorgaande sluit aan bij de opmerking van de geachte afgevaardigde over de TTI's: voorkom starheid. Daar heeft de geachte afgevaardigde een punt. Ik ben het eens met mijn collega van Economische Zaken dat na bijna tien jaar zou moeten worden nagegaan hoe nieuwe aspecten een kans kan worden geboden zonder de oude zaken teniet te doen. Wat dat betreft mag je gerust een oproep doen aan het bedrijfsleven dat zich op dit terrein begeeft om ervoor te zorgen dat het zijn verantwoordelijkheid blijft nemen.

Wat de Europese programma's betreft: ik hecht zeer aan datgene wat er op basis van KP7 gaat gebeuren.

Daar krijgt juist het front edge onderzoek een kans. Als wij werkelijk over vijftig jaar met onze energievoorziening aan de maat willen zijn, zullen wij moeten inzetten op iets nieuws, en dat is kernfusie. Dan heb ik het over ITER. Ik vind het van ongelooflijk groot belang dat juist op dat punt Europa zijn verantwoordelijkheid neemt en dat juist vanuit Nederland via FOM daaraan een goede bijdrage geleverd kan worden. Dan ben je bezig aan de voorkant. Als wij inderdaad willen voorkomen dat wij met die verkeerde paradox te maken krijgen waarover ik het had, moeten wij proberen aan die voorkant te komen. Ik zie aan de non-verbale reactie van mevrouw Maas dat zij het hiermee eens is. Dat stemt mij tot genoegen.

Voorzitter. Ben je er met bepaalde aantallen, citaten of titels? Wat meet je nu eigenlijk? Ik ben het met de Kamer eens dat je ook gebruik moet maken van traditionele instrumenten. Je kunt daar niet zonder. Tegelijk zeg ik dat er ook andere zaken zijn, zaken die te maken hebben met flow, met doorstroming. Hierbij denk ik aan buitenlandse onderzoekers die zich in Nederland willen vestigen. Overigens: vaak tijdelijk. Dat vind ik niet zo erg. Ik zou het wel erg vinden als die flow maar één kant uit zou gaan. Ik vind het dus belangrijk dat er ook onderzoekers uit Nederland naar het buitenland gaan, en weer terugkomen. Belangrijk vind ik ook dat zij daarbij optreden als ambassadeurs voor twee partijen. Wat ik verder belangrijk vind is dat de Chinese promovendi teruggaan en eveneens optreden als ambassadeur voor twee partijen. Dan ben je bezig met het ontwikkelen en het bouwen van een netwerk waarvan je alleen maar profijt hebt. Misschien niet op de korte termijn, maar wel op de lange, en dat vind ik erg belangrijk.

De geachte afgevaardigde stelde een aantal specifieke vragen over het driejarig promotietraject. Ik vind dit iets voor de KNAW. Daar moet beoordeeld worden of de kwaliteit goed is en of de instroom vanuit de andere universiteiten goed is geregeld. Ik begrijp dat dit voor mevrouw Maas een belangrijk punt is. Ik zal dan ook expliciet vragen om hieraan aandacht te besteden. Dit is namelijk een specifiek aspect.

Mevrouw Maas maakte vervolgens een opmerking over de professional docteres. Wij gaan dat idee niet stimuleren. Wat wij wel gaan doen is het promoveren in het bedrijfsleven stimuleren, zodat je verbreding van de promotieopleidingen kunt krijgen. De KNAW geeft daarover een oordeel, maar daarmee volgen wij een ander traject dan de geachte afgevaardigde veronderstelde.

Voorzitter. Er is weer gesproken over de raden van toezicht en over de wenselijkheid van minder regels. En: je moet afrekenen met het regelen en meten. Stel dat ik doe wat de leden hebben gevraagd. Dan sta ik straks hier en wordt mij gevraagd van alles te onderzoeken. Hoe zit het hiermee en hoe zit het daarmee, zal men zeggen. Ook de Algemene Rekenkamer wil weten hoe het zit met de doelmatigheid, de rechtmatigheid enzovoorts. Echter, ik ben het met de leden eens dat je moet proberen globaler te zijn en dat je moet nagaan of het nodig is voor alles apart iets te regelen. Verandering op dit punt vergt ook iets van ons. Ik denk hierbij aan een opmerking van de heer Schuyer in ander verband. Ik was blij met die opmerking. Het vergt inspanning van de leden en van mij om op een

gegeven moment het goed te vinden dat er wat ruimte blijft, dat achteraf wordt geoordeeld en dat achteraf maatregelen worden getroffen. Dat is ook een ander paradigma dan datgene waar wij tot nu toe van uitgingen en het leidt uiteindelijk tot betere resultaten, omdat je op deze manier van low trust naar high trust gaat. Dat is iets wat ik graag in aanmerking neem.

Mevrouw de voorzitter. Dit brengt mij bij de opmerkingen van de heer Woldring over de onderzoeksagenda. Natuurlijk hebben wij daar een visie op. Die hebben wij aangegeven met de voortgangsrapportage van het wetenschapsbudget voor 2004. De vraag is natuurlijk of je er daarmee bent. De investeringsagenda heeft tot doel onze visie de komende jaren te concretiseren. Ik ben het zeer met de heer Woldring eens dat je de beste instituten moet versterken en dat je meer aandacht moet hebben voor de grote maatschappelijke vragen, de vragen rondom klimaat, gezondheid enzovoorts. Wij hebben aan het innovatieplatform gevraagd om voor de komende tien jaar een investeringsagenda te ontwikkelen. Aan een aantal andere rapporten wordt gewerkt. Sommige zijn reeds uitgebracht. Ik heb reeds toegezegd dat in het najaar het kabinet met een reactie komt op dit complex. Wij laten dat dus niet over aan het volgende kabinet. Het is wel aan het volgende kabinet om onze ideeën over te nemen en die uit te voeren, maar wij kunnen niet over ons graf regeren. Soms wil je dat wel, maar dat gaat niet.

Voorzitter. Hiermee kom ik toe aan de opmerkingen van mevrouw Dupuis. Zij hadden het over universiteiten als hoeders van de cultuur van wetenschappelijk onderwijs. Wat zij daarover zei, sprak mij erg aan. Ik meen dat die functie erg belangrijk is. Wij moeten nagaan of extra maatregelen nodig zijn, bijvoorbeeld op het gebied van de digitalisering van de universitaire collecties, van het boekenbezit. Op die manier zullen wij het alfaonderzoek sterk stimuleren. Dan heb ik het niet over grote infrastructurele projecten in de vorm van hard ware, maar wel over infrastructuur, namelijk over de infrastructuur die nodig is voor de alfastudies. Ik vind het erg belangrijk dat grote collecties worden gedigitaliseerd. De Koninklijke Bibliotheek is daarmee bezig. Wat mij betreft hebben wij het dan over de grote faciliteiten.

De heer Van Raak ging bij het herhalen van mijn opmerkingen verder dan ik. Ik heb inderdaad gezegd dat ik de universiteitsbesturen actief zal benaderen over het implementeren van de gedragscode. Dat zal ik zeker doen, want ik vind dit erg belangrijk. Ik heb ook toegezegd dat ik zal stimuleren dat alle departementen dezelfde werkwijze hanteren bij het uitzetten van onderzoek. De verklaring van de KNAW zou het uitgangspunt moeten zijn.

Over het derde punt van de heer Van Raak heb ik het helemaal niet gehad. Dat derde punt betreft iets wat moeilijk te realiseren is. Dat weet hij zelf ook. Daarbij gaat het er namelijk om dat een niet-inspectieorgaan wordt verzocht om inspecties uit te voeren. Bij die inspecties horen sancties en de heer Van Raak weet dat die sancties niet mogelijk zijn. Ik ben wel van plan om met de KNAW over dit voorstel te praten en om na te gaan of wij op een andere manier iets met dit idee kunnen doen. Echter, ik zou met mij zelf en met de rest van het kabinet in conflict



## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

komen als ik aan een niet-inspectieorgaan de opdracht gaf om inspecties uit te voeren. Dat zal ik dus niet doen. Echter, het voorstel als zodanig verdient nadere overweging. Wij zouden moeten nagaan hoe wij het kunnen implementeren.

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben heel blij met de opmerking van de minister. Zij zei de aanbevelingen van de KNAW over te nemen, waarna ik ze in tweede termijn nog even noemde. Zij weet dan zeker waartegen zij "ja" heeft gezegd! Mijn vraag was of de minister de aanbevelingen van de KNAW overneemt, en daarop knikte zij niet alleen, zij zei ook "ja", waarmee het in de Handelingen staat. Ik heb de minister toch maar weer voor een groot probleem behoed!

Minister **Van der Hoeven**: Heel goed gedaan!

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben het er ook niet mee eens om nu een heel secretariaat te gaan optuigen, hoewel er op een kennismarkt ook een toezichthouder moet komen, zij het dat de wetenschap dat wel zelf moet doen. De universiteiten en instellingen moeten zelf bepalen, hoe zij dit probleem oplossen. Ik ben erg blij dat de staatssecretaris bij de universiteiten onder de aandacht brengt dat het niet alleen gaat om gedragscodes, maar om de contracten. D e bepalen of onderzoek wel of niet onafhankelijk is. Ik ben heel benieuwd hoe de minister dat gaat doen, waarmee ik haar veel succes wens.

Minister **Van der Hoeven**: Sommige zaken moet je inderdaad aan de wetenschappelijke wereld zelf overlaten. Daarover heb ik in eerste termijn iets gezegd, zonder dat overigens te expliciteren.

Er is gesteld dat er meer geld naar de eerste geldstroom moet gaan. Als de heer Van Raak goed naar mij heeft geluisterd -- dat doet hij altijd -- heb ik dat niet toegezegd. Ik heb gezegd dat wij gaan kijken op welke manier de dynamisering van de eerste geldstroom beter tot haar recht kan komen. Verder heb ik gezegd dat wij daarvoor de voorstellen van de commissie-Chang afwachten. De garantie die hij mij vraagt, kan ik niet geven.

De heer **Van Raak** (SP): Op de universiteiten zijn veel klachten dat de eerste geldstroom verdampt door de vele vormen van matching: van tweede geldstromen wordt verwacht dat je daar zelf een deel bijlegt. Voor elke euro moet, zo hoorde ik op de TU Delft, soms  0,84 uit de eerste geldstroom worden bijgelegd. Zo zijn er indirecte manieren waarbij het budget hetzelfde blijft, maar de bestedingsruimte veel kleiner wordt. Misschien kan de minister dat probleem ook meenemen? Ik hoop dat de commissie-Chang daarmee iets doet.

Minister **Van der Hoeven**: Dat is zeker een punt van aandacht. Maar een universiteit hoeft natuurlijk ook niet overal op in te gaan: zij kan ook haar eigen profiel kiezen. Dan heb je intern wel iets uit te leggen, maar dat moet je op een gegeven moment wel doen. Je wilt immers allemaal op een aantal punten tot de besten behoren, wat inhoudt dat

je keuzes moet maken. Je kunt niet op alle terreinen tot de besten behoren, dat lukt Harvard ook niet.

De heer Schuyer besteedde aandacht aan de aanpak op lange termijn en de resultaten op korte termijn. Soms moet je inderdaad even geduld hebben, dan zie je dat de resultaten er ook komen. Ik noem internet: toen dat werd uitgevonden, bevroedde niemand dat dit zou leiden tot wat wij nu hebben. De heer Schuyer sprak verder over het MIT, daarbij een relatie leggend met het EIT. Ook daarover kan de vraag worden gesteld, hoelang het heeft geduurd voor het MIT was wat het nu is. Bijna honderd jaar! Denken wij dat wij een vergelijkbaar instituut uit de grond kunnen stampen? Nee, dat gaat niet. Wel moeten wij toe naar meer excellentie in Europa op het gebied van innovatie en technologie, waarvoor competitie op het punt van kwaliteit nodig is. Daarvoor hebben wij een European Research Council nodig. Het EIT zou moeten bijdragen aan duurzame verbindingen tussen excellente onderwijs- en onderzoeksgroepen en onderwijs- en innovatietaken.

De Commissie heeft nu een verder uitgewerkte mededeling gepresenteerd, waarover de ministers van onderwijs tijdens de informele ministerraad in Wenen hebben gesproken, en de ministers voor wetenschap tijdens de lunch. Er moet een netwerkconcept komen, op basis van bestaande netwerken van excellente instellingen. Niet investeren in stenen, want daar gaat het niet om. Het gaat erom dat je investeert in excellence. Daar liggen ook kansen voor Nederlandse kennisinstellingen. Als voorbeeld noem ik de federatie in oprichting van onze drie technische universiteiten. Verder ben ik er blij mee dat onze regeringsleiders zien dat er een rol is voor die European Research Council bij het identificeren van de wetenschappelijke excellentie in Europa, waarop een EIT kan worden gebaseerd. Dat is een iets ander uitgangspunt dan wat in eerste instantie dreigde te ontstaan.

Ik ben het eens met de heer Schuyer als het gaat om de aansluiting van voortgezet onderwijs op hoger onderwijs. Dat schept verplichtingen, ook bij het hoger onderwijs. Het kan niet zo zijn dat jonge mensen eerder hun examen doen en daarna van een instelling voor hoger onderwijs te horen krijgen dat zij nog een halfjaar moeten wachten. Daar moet nog het nodige overleg over plaatsvinden. Ik ben blij met het initiatief van het junior college in Utrecht om ervoor te zorgen dat de toptalenten meer worden uitgedaagd en een kans krijgen hun intellectuele capaciteiten verder te ontwikkelen.

\*N

Staatssecretaris **Rutte**: Voorzitter. In reactie op mevrouw Maas moest ik denken aan het Berlijns Philharmonisch Orkest, dat zoals bekend tot vrij recent met uitsluitend mannelijke musici werkte, met of zonder tussenschot. Ik vroeg mij af hoe men te werk ging bij het uitzoeken van zangstemmen! Zou het tussenschot daarbij ook nog werken? De vergelijking is, ik geef het toe, een mooie!

De positie van de examencommissies wordt versterkt in de WHOO. In dat wetsvoorstel willen wij een aantal richtlijnen en beoordelingsnormen opnemen voor toetsing en examinering, wat verder gaat dan de huidige Wet op het hoger onderwijs- en wetenschapsbeleid. Er komen in de memorie van toelichting suggesties te staan

voor good practices ten aanzien van de samenstelling van de examencommissies en het betrekken van externe deskundigen. Het college van bestuur krijgt een expliciete wettelijke zorgplicht voor de kwaliteit. Verder bevat het wetsvoorstel expliciet de opdracht om de academische vrijheid in acht te nemen, en noemt het expliciet de eigen autonome verantwoordelijkheid voor de professionals.

Daarnaast wordt de examinering een onderdeel van de accreditatie. De vraag was of dat niet sneller kan, maar dat levert nauwelijks tijdswinst op. Ik wil dat dus laten meelopen met de WHOO. Ik zeg de Kamer wel toe dat niets mij in de weg staat, daartoe aangemoedigd door deze Kamer, om met de koepels van universiteiten en hbo-instellingen te overleggen over de vraag wat er moet gebeuren om wat in de wet komt te staan nu al te gaan uitvoeren. Als mij dat lukt -- de andere betrokken partijen hebben er belang bij om mee te bewegen -- lopen wij vooruit op de nieuwe wettelijke constellatie.

De diplomabonus gaat fors omlaag. Die bonus -- dat blijkt ook uit de rapportage van de commissie-Schutte - stimuleert mensen bij het bewerkstelligen van budgetmaximalisatie. Het nieuwe stelsel met leerrechten zal volledig Schutteproof zijn. Je kunt ook nog besluiten de diplomabonus eruit te halen, maar het lijkt mij wel goed om naast een vaste voet een kleine diplomabonus in het voorstel te houden.

Er is inderdaad advies gevraagd aan de Onderwijsraad. De bedoeling is niet zozeer dat wij wat doen voor de positie van de examencommissie in de WHOO, maar wel om in algemene zin te kijken hoe wij de examens onafhankelijker kunnen maken. Dat speelt in het vmbo, in het mbo en het ho, kortom in alle sectoren waar geen schriftelijk eindexamen aan de orde is. Dat is dus een vervolg. Gevraagd is of het advies vooral kan gaan over een aantal heel praktische instrumenten over de omgang met het nieuwe fenomeen van elders verworven competenties.

Dan kun je nog een heel debat voeren, en dat hebben wij intern en met de universiteiten en hogescholen ook wel gedaan, over de vraag of je nog verder moet gaan door in de wet voor te schrijven hoe onafhankelijk die commissies moeten zijn. Dat raakt aan een lastig punt: waar wil je in de wet dingen in detail voorschrijven en waar raak je aan de academische vrijheid? Ik ben ervan overtuigd dat het te ver gaat als in de wet in detail staat aan welke randvoorwaarden de examencommissies moeten voldoen. Daarmee geven wij te veel sturing vanuit Den Haag en dat is ongezond. Het is veel beter om het op deze manier te doen. Als blijkt dat dit wel leidt tot verbetering, maar niet tot de verbetering die wij willen, denk ik dat ik deze Kamer niet hoeft te overtuigen van het belang om toch een stap verder te gaan.

Bij het binaire stelsel hebben wij als voorbeeld de musici en de zangers genoemd. De praktische kant van het hbo kan ongetwijfeld ook een belangrijke bijdrage leveren aan de praktische kanten van het debat. Een van de ambtenaren van OCW, Ron van der Meer, die zelf een hbo-achtergrond heeft en daarmee dus ook getuigt van dat praktische inzicht, is al met een synoniem gekomen voor het begrip "zorgplicht", namelijk "actiedoelen". Ik vind het nog niet heel mooi, dus wij gaan verder zoeken, maar het

is wel een begin. Je ziet meteen wat een hbo'er vermag, als het erom gaat snel tot een praktische oplossing te komen.

De heer Woldring heeft aandacht gevraagd voor de accreditatie van instellingen. Hij zegt dat dit op zichzelf interessant is, maar hij vraagt waaraan de accreditatie moet voldoen in het kader van de zorgplichten of de actiedoelen die in de toekomst deel uitmaken van de wet. Met die zorgplichten willen wij niet in detail voorschrijven wat precies af is, als het af is. Wij proberen aan te geven op welke terreinen in het bijzonder het bestuur van de instelling de verantwoordelijkheid heeft om te zorgen dat zaken goed verlopen en tot een bevredigende uitkomst leiden. Dat past ook in het kader van het hoger onderwijs, en in het bijzonder van de universiteiten. Dat betekent dat er wat kaders worden gegeven voor de afzonderlijke opleidingen. Als het gaat om kwaliteit, is dat het accreditatiekader. Verder zijn er acties om dat te ontbureaucratiseren.

Daarnaast leidt het accreditatiekader ertoe dat bij iedere opleiding na zes jaar opnieuw wordt bekeken of zij nog voldoet aan de minimumeisen. Bij het hbo wordt in het bijzonder gekeken naar de afstemming met de arbeidsmarkt. Dat heeft geleid tot een vrij vergaande afspraak tussen de HBO-raad en de werkgeversorganisaties. Wij hebben twee aspecten aangescherpt: het overleg met het werkveld en de toetsing op examinering, waarover wij zojuist spraken. Dat zijn de kaders waarbinnen dat zich moet afspelen.

Uiteindelijk willen wij juist dat er wat verschillen ontstaan. Als je heel gedetailleerd voorschrijft wat er precies af is, als het af is, betekent dat automatisch dat de instellingen geneigd zijn om te zeggen dat dit het is en dan is er toch nog een soort eenheidsworst. Het argument daartegen heb ik heel goed gehoord en dat vraagt ook om een nadere doordenking. De heer Woldring zegt: dat is allemaal tot je dienst, maar hoe voorkom je dat een instelling, uit angst dat zij niet voldoet aan die eisen, toch alles dichtregelt?

Dat zagen wij ook bij de Arbo bij de sociale zekerheid, toen wij van middelenvoorschriften overgingen naar doelvoorschriften. Uiteindelijk was de vraag van de bedrijven of zij langs de juiste weg de doelen hadden bereikt. Dan was je alsnog bezig om die doelen via allerlei Arbo-bladen in detail in te vullen. Ik kan de heer Woldring niet volledig bedienen wat dit punt betreft, maar ik pak het wel op. Het is daarmee geagendeerd, want het is relevant.

De heer **Woldring** (CDA): Ik wil graag één opmerking maken over zorgplicht of actiedoelen. Ik wil de staatssecretaris vragen om eens na te denken over hoe hij kan benoemen wat hij bedoelt met plicht of verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek en voor goed bestuur en beheer. Als hij de zaken benoemt die hij wil benoemen, hoeft hij geen woorden te gebruiken die hij uit een andere sector leent en die dus niet juist of adequaat zijn, of modieuze begrippen die ook misverstanden oproepen. Hij moet gewoon het beestje bij de naam noemen en geen kunstmatige termen gebruiken.

## **GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

Staatssecretaris **Rutte**: Wij waren al zo ver dat wij het allemaal in het Nederlands doen.

De heer **Woldring** (CDA): Dat is al winst.

Staatssecretaris **Rutte**: U wilt een stap verdergaan. Ook in het Nederlands heb je vage en minder vage termen. Ik neem die uitdaging aan.

In het studiejaar 2007-2008 begint de eerste ronde van de experimenten met een open bestel. De eerste fase is in voorbereiding. Het is wat lastig om al antwoord te geven op alle vragen die hierover zijn gesteld. Wij werken aan de subsidieregeling. De call for proposals zal nog dit voorjaar uitgaan. Deze wordt internationaal uitgezet. Commerciële masteropleidingen kunnen in principe ook meedoen aan het experiment van een open uitnodiging, binnen door de overheid bepaalde kaders. De initiatieven moeten voldoen aan toetsen wat betreft macrodoelmatigheid, kwaliteit en de doelstellingen die specifiek voor het open bestel worden gesteld. Wat betreft kwaliteit moeten de opleidingen volwaardige accreditatie hebben. Zij worden beoordeeld in een toets van de NVAO, zoals normaal ook is voorgeschreven. Dat kan een versnelde toets zijn, maar de NVAO moet deze wel doen.

Dat zijn de randvoorwaarden voor de experimenten. De precieze invulling kan ik nog niet geven, omdat de regeling wordt gepubliceerd op basis van het debat dat vorig jaar in de Tweede Kamer is gevoerd. Ik zeg toe dat de Eerste Kamer daarover rechtstreeks en niet via via wordt geïnformeerd, gegeven de getoonde interesse voor dit heel belangrijke onderwerp, zodat zij de stukken onmiddellijk ziet.

Een andere vraag, die ook in het debat met de heer Schuurman naar voren kwam, is of ik wel voldoende gevoel voor urgentie heb wat betreft excellente studenten. Ik ben blij dat ik de kans heb om recht te zetten dat ik dat een zeer urgent onderwerp vind. Het hele doel van dit alles is om weg te komen van de gelijkheidsdeken en te erkennen dat sommige mensen buitengewoon zijn. Ik vraag er alleen aandacht voor dat wij die buitengewone mensen, die excelleren, wel moeten afbakenen. Het lijkt mij het beste om dat toch aan de instellingen over te laten. Zij krijgen de verplichting om er een bijzondere voorziening voor te treffen. Dat wordt niet in landelijke kaders gegoten, maar komt bij de instellingen. De medezeggenschapsraden hebben daar toezicht op. De CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft ingebracht dat dit wordt vormgegeven door het zogenaamde profileringsfonds dat bij de instellingen wordt ingesteld.

Ik denk dat de instellingen daar zelf ook alle belang bij hebben. Wanneer iemand 16 of 17 is en zich oriënteert op een hbo- of universitaire studie, is het leuk om dat te doen bij een instelling die ook een beetje aandacht heeft voor mensen die buitengewoon zijn. Je mag verwachten dat mensen van 16 of 17 dat allemaal van zichzelf vinden. Dan blijkt later vanzelf wel of het waar is.

De woordvoerder van de VVD vroeg aandacht voor de VBI's en de NVAO. Ik heb dat goed gehoord. Wij kunnen er een hele discussie over voeren, maar ik denk dat de NVAO ook erg gehandicapt is doordat het kader waarbinnen zij moet werken, zeer nauw is geformuleerd. Er is in ieder geval heel snel gereageerd met heel concrete

voorstellen voor verbetering. Naar mijn gevoel bestaat daarvoor ook draagvlak. Ik blijf wel vasthouden aan het concept dat de NVAO uiteindelijk bepaalt of de opleiding aan de eisen voldoet. Ik vind het een heel ongewenste ontwikkeling, als dat wordt gedelegeerd aan een geaccrediteerde VBI. Ik weet dat die smaak wel bestaat in kringen van het hbo, maar daar zal ik toch stelling tegen blijven nemen.

De heer Schuyer heeft gevraagd of de basisbeurs en het collegegeld niet tegen elkaar weggestreept kunnen worden. Ik heb daar ook wel eens aan gedacht, omdat het een heleboel bureaucratie scheelt als je geen basisbeurs meer geeft en het collegegeld afschaft, maar die twee lopen niet synchroon. Er gaan dan enkele dingen mis. In de eerste plaats blijken veel studenten geen studiefinanciering meer te krijgen, maar wel collegegeld te moeten betalen. Op enig moment zou het collegegeld dan weer moeten worden ingevoerd. In de tweede plaats bevat het systeem nu ook een prestatieprikkel, want de student verliest het recht om de basisbeurs als gift te zien als de studie niet binnen tien jaar tot afronding is gekomen. De prestatieprikkel van de prestatiebeurs zou dus vervallen bij het schrappen van de basisbeurs. In de derde plaats biedt het collegegeld zelf de aardige mogelijkheid om ermee te variëren. Dat doen wij op dit moment nog niet. Wij gaan er dadelijk een beetje mee beginnen in de situatie dat mensen uit de leerrechten lopen en wij zijn aan het experimenteren met collegegelddifferentiatie en selectie aan de poort. Als je het collegegeld afschaft, kun je het ook niet meer hoger of lager maken. Dat is een aantal redenen om het uiteindelijk niet te doen.

De heer Schuyer zei dat als de uitvalcijfers van studenten met een hbo-propedeuse op de universiteit uitvalcijfers bij het vmbo waren geweest, er na het bekend worden ervan een spoeddebat in de Tweede Kamer was geweest, een week later gevolgd door een avond debat in deze Kamer. Ik denk dat hij daar volkomen gelijk in heeft. Dat is ook reden om ervoor te zorgen dat in de WHOO de toelating van studenten met een hbo-propedeuse van een recht wordt veranderd in een mogelijkheid. Je bent dan nog steeds toelaatbaar, maar het is geen recht meer. Die toelaatbaarheid wordt bepaald door de universiteit. Ik licht een tipje op van de sluier over de WHOO. Ik hoop maar dat de Raad van State niet meeluistert, want die stelt het niet op prijs als je te veel prijsgeeft van een nieuw wetsvoorstel. Voor de discussie hier, meld ik toch maar dat het de universiteiten zijn die gaan bepalen of de student kan worden toegelaten. Dat betekent dat de universiteiten in dezen een veel ruimere mogelijkheid krijgen, wat naar mijn gevoel moet leiden tot vermindering van het probleem. Wij hebben overwogen om de hele route dicht te schroeven, maar dat is nogal wat, vooral voor een groep studenten van niet-westerse afkomst. De studenten die wel de hersens hadden om vwo te doen, maar door hun taalachterstand niet verder zijn gekomen dan mbo 4. Voor die groep is de route via de hbo-propedeuse naar het wo heel aantrekkelijk als het intellectueel potentieel ineens helemaal doorkomt doordat de taalachterstand weg is. Dichtschroeven leek ons daarom niet verstandig. Het leek ons wel goed om deze mogelijkheid bij de universiteiten neer te leggen om in te vullen.

Ik meen dat wij alle vragen hebben beantwoord.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Oxford aan de Kromme Rijn. Wat was het commentaar van de staatssecretaris op de opmerking dat dat consequenties zou hebben?

Staatssecretaris **Rutte**: De minister is al even ingegaan op de raden van toezicht. Ik had het idee dat daarmee de vragen erover waren beantwoord, maar de vraag was of wij niet toemoeten naar meer internationale leden van de raad van toezicht. Ik weet dat de voorzitter van uw fractie daarvoor in ander verband al eens aandacht heeft gevraagd, en terecht. Het gebeurt heel weinig dat een raad van toezicht internationale leden telt, maar het kan natuurlijk wel. In de nieuwe situatie doen wij de benoemingen niet meer. Wij doen die nu alleen nog voor de negen openbare universiteiten en de academische ziekenhuizen. Ik zou het wel weten, als ik in een college van bestuur zat en de mogelijkheid had om mensen voor te dragen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): De vraag aan de staatssecretaris is, of hij er iets aan kan doen. Wat is zijn mogelijkheid om hierin op te treden?

Staatssecretaris **Rutte**: Ik kan het onder de aandacht brengen en ik er iets over opnemen in de memorie van toelichting op het wetsvoorstel. Ik kan die best practices noemen. Wij hebben straks niet meer de bevoegdheid om de raden van toezicht te benoemen, want die bevoegdheid wilden wij echt weglaten, wat overigens nog een discussie met de universiteit van Groningen oplevert die per se rijksuniversiteit wil blijven. Maar goed, daar komen wij wel op als wij het wetsvoorstel hier behandelen.

Ik meen dat wij nu toch echt alles hebben beantwoord, mevrouw de voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun reactie in tweede termijn.

\*\*

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2006 (30300-VIII) wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik dank eenieder en wens eenieder wel thuis.

\*\*

Sluiting 21.13 uur.

\*!Lijst van besluiten en ingekomen stukken\*!

\*N

#### **Lijst van besluiten:**

De voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op: 4 april 2006

Wijziging van enige artikelen van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (specialistenregisters) (30207);

Wijziging van de Telecommunicatiewet in verband met de implementatie van richtlijn 2004/108/EG (30255);

Wijziging van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Wet milieugevaarlijke stoffen in verband met de nieuwe voorschriften inzake taken en verantwoordelijkheden bij het vervoer van gevaarlijke stoffen zoals deze in de internationale verdragen zijn gewijzigd (30328);

11 april 2006

Goedkeuring van het op 25 februari 2005 te Den Haag tot stand gekomen Benelux-verdrag inzake de intellectuele eigendom (merken en tekeningen of modellen), met Protocol (Trb. 2005, 96) (30403); 25 april 2006

Voorstel van wet van de leden Vendrik en Verburg tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden in verband met het verschaffen van openbaarheid over de hoogte van inkomens van topkader, bestuurders en toezichthouders van ondernemingen (Wet Harrewijn) (29163).

#### **Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter terzake gedane voorstellen:**

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Regels inzake marktordening, doelmatigheid en beheerste kostenontwikkeling op het gebied van de gezondheidszorg (Wet marktordening gezondheidszorg) (30186);

Wijziging van de Wet personenvervoer 2000 in verband met de aanbestedingsverplichting in het openbaar vervoer, een daarbij behorend ontheffingenregime en enkele andere wijzigingen (30210);

Wijziging van artikel 15 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg in verband met herformulering eisen inzake hernieuwde erkenning als specialist (30443).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 20 en 21 maart 2006 (griffienr. 134719);

**GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.**

---

een, van alsvoren, inzake Nederlands standpunt voor de Voorjaarsraad 2006 (griffiennr. 134741);  
een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van het verslag van de Informele Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen (Gymnich) van 10 en 11 maart 2006 (griffiennr. 134684.01);  
een, van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, inzake wijziging Besluit naturalisatietoets (griffiennr. 134720);  
een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Ecofin Raad van 13 en 14 maart 2006 te Brussel (griffiennr. 134674.01);  
een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, inzake de bevestiging van zijn voorgenomen reis naar Oostenrijk op 4-5 april 2006 in verband met de Biotech (griffiennr. 134735);  
een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake informal opinion ILO WIA (griffiennr. 134740).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van de plv. Directeur algemeen beleidsadvies van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, inzake data van afwezigheid wegens verblijf in het buitenland van de minister en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (griffiennr. 134727).

De Voorzitter stelt voor, deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt te inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van VFAS te Roosendaal, inzake wetsvoorstel 29676 (Wetsvoorstel-Luchtenveld) (griffiennr. 134492.04);

een, van Nederlands Instituut van Psychologen, inzake alsvoren (griffiennr. 134492.05).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Justitie;

een, van burgemeester en wethouders van de gemeente Stadskanaal, inzake motie met betrekking tot de financiële situatie van een groot aantal gezinnen (griffiennr. 134736).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

een, van 29 maatschappelijke organisaties van consumenten, patiënten, cliënten, mantelzorgers en de vakbeweging, inzake wetsvoorstel 30131 (Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning) (griffiennr. 134717);

een, van Arcares de zorgbranche en Zorgorganisatie van zorgondernemers, inzake wetsvoorstel 30131 (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) (griffiennr. 134724);

een, van Reisnet Parkstad Limburg, inzake alsvoren (griffiennr. 134724.01);

een, van M. de Goeij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, inzake alsvoren (griffiennr. 134733);

een, van de Nierstichting Nederland te Bussum, inzake wetsvoorstel 29494 (Wijziging van de Wet op de orgaandonatie (evaluatie) (griffiennr. 134734);

een, van VBOK te Amersfoort, ten geleide van het evaluatierapport inzake de Wet Afbreking Zwangerschap (WAZ) (griffiennr. 134726). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Deze geschriften worden voor kennisgeving aangenomen.